PROSVETNI DELAVEC

LIST DELAVCEV V VZGOJNOIZOBRAZEVALNIH ZAVODIH

LJUBLJANA
18. DECEMBRA 1969
LETO XX
ŠT. 21

DIJAKI in samoupravljanje

Zveza mladine Slovenije se zavzema za večjo udeležbo mladih v samoupravnih organih na srednjih šolah

Novembra je Zveza mladine Slovenije organizirala nekaj sestankov na témo: položaj mladih v samoupravnih organih na srednjih šolah. Tudi decembra bo več posvetovanj, na katerih bodo povedali o tem svoje mnenje dijaki, profesorji in drugi, ki razmišljajo o teh stvareh. Zveza mladine je začela to razpravljati zato, ker v njihovih vrstah prevladuje prepričanje, da je samoupravljanje v naših šolah nekako na mrtvi točki in ker ugotavljajo, da dijaki v samoupravnih organih srednjih šol nimajo odgovarjajočega mesta.

Zato je komisija za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu republiške konference ZMS pripravila več predlogov za poživitev dijaške aktivnosti v samoupravnih organih srednjih šol. O teh predlogih so razpravljali med drugim na posvetovanjih v Ljubljani in Celju.

Nemara je izmed vseh teh predlogov najbolj zanimiv tisti, ki se zavzema za to, da bi dobili dijaki svoje predstavnike tudi v ožji, tako menovani šolski sestavi sveta šole ter da bi tako dijaki preko svojih zastopnikov soodločali pri vseh stvareh, ki zadevajo tako šolo kot kolektiv, se pravi pri snovanju delovnega programa in oceni dela, pri razpravi o dohodku šole in podobnem.

Stvar, ki se je je lotila Zveza mladine Slovenije, je ne samo silno občutljiva, ampak verjetno tudi nekoliko dvorezna.

Res je namreč, da se je v naših šolah samoupravno življenje ponekod nekako zataknilo.

Sveti šol imajo predstavnike šolskega kolektiva in zunanje člane. Sveti v polni sestavi se sestajajo zelo poredko. Zunanji člani odločajo le o globalnih problemih, o onih, ki bolj ali manj zadevajo samo problematiko šolskega kolektiva, odloča namreč svet šole v ožji sestavi. Dijaki srednjih šol imajo zdaj svoje predstavnike v širši sestavi svetov šol in imajo torej enake pravice kot zunanji člani svetov; po položaju so torej nekako predstavniki družbe v svetih šol.

Položaj dijakov v samoupravnih organih srednjih šol je torej načelno vprašanje. Dijaki so živo zainteresirani za vse, kar se na šoli dogaja, so v določenem oziru tudi bistveni del tega dogajanja. Njihov interes namreč ne sega le do profesorja na katedru in njegove redovalnice, do plesa in šolskih ekskurzij, ampak gotovo precej dlje. Zainteresirani so za to, da bi imeli dobre učitelje, da bi imeli čimveč učnih pripomočkov in dobre učbenike, hočejo aktualiziran in posodobljen pouk in hočejo tudi besedo takrat, ko se o tem odloča. Srednješolci se tudi zoperstavljajo temu, da bi bili le nekakšen obdelovalni material, svojo včasih pasivno vlogo v učnovzgojnem procesu želijo spremeniti v čimbolj aktivno. Ta spoznanja se prepletajo tudi z ugotavljanjem, da je položaj mladih delavcev v podjetjih precej drugačen od tega, ki je v šolah. Mlad delavec v podjetju je popolnoma enakopraven član delovnega kolektiva in ima teoretično možnost enakopravno sodelovati v vseh samoupravnih organih svoje gospodarske organizacije, medtem ko dijak teh teoretičnih možnosti nima. Zakaj tako, ko pa bi moral tudi srednješolec svoje delo, to je učenje, opravljati enako resno in odgovorno kot njegov vrstnik v podjetju?

Tem razmišljanjem pa se zoperstavlja ugotovitev, da šola ni proizvodno podjetje, v katerem ustvarjajo dohodek podjetja tako mladi kot odrasli. Funkcija šole je bistveno drugačna: vzgojna in izobraževalna. Eni — učitelji — vzgajajo in poučujejo, drugi — mladina — se v šoli vzgajajo in učijo. Prvi dajejo, drugi sprejemajo. Odnos je bistveno drugačen. Oblike samoupravnega življenja dijakov imajo torej tudi vzgojen značaj, pri katerem je vsekakor treba upoštevati razen vsega drugega še pedagoško načelo — in pri tem seveda učitelj in učenec nikakor ne moreta imeti enakih pravic in enake vloge. Takšna so načela. Na eni strani položaj mladih v kolektivu šole, na drugi pedagoška načela šole. Če se mladi potegujejo za prvo, ne morejo iti tako daleč, da bi rušili drugo. To je verjetno osnovno izhodišče.

Praktično pa je ta vidik najbrž marsikdaj nekoliko drugačen. Na eni strani lahko ugotavljamo, da v marsikateri šoli dijaki niti tistih samoupravnih pravic in nalog ne izkoriščajo in ne izpolnjujejo, ki jih imajo sedaj. Gledano s tega vidika je nemara nesmisel zahtevati večje pravice, dokler sedanje v resnice ne bodo izčrpane. — Z druge strani je pa tudi res, da nekateri učitelji kratijo dijakom pravico kritike tudi takrat, ko bi bila upravičeno potrebna. Res je nadalje tudi, da je mlad človek že po naravi nemiren in da hoče novo, tisto, kar prihaja — tudi pri pouku. Nekateri pa tej potrebi mladih ne znajo ali tudi nočejo prisluhniti. Z dijaki prihajajo taki učitelji v konflikte, seveda tudi s svojimi kolegi, ki so bolj odprti do učencev.

S tega vidika bi bilo nemara prav, ko bi lahko dijaki nekoliko bolj vplivali na kvaliteto in dinamiko pouka na šoli. Toda kako v konkretnih primerih, od šole do šole to doseči, je pa neprimerno težje vprašanje. Odgovor nanj ne more biti to, da bi v šolskih samoupravnih organih sedelo enako število profesorjev in dijakov. Zahteva malo preveč simplificira izredno delikatno in zapleteno vprašanje učnovzgojne vsebine. Zato bi lahko ta, sicer dobronamerna misel Zveze mladine prej naletela med učiteljstvom na odpor kot na podporo. S tem pa lahko takšna pobuda škodi aktivnosti mladine v srednjih šolah, namesto da bi koristila.

Aktivnosti dijakov v učnovzgojnem procesu pa seveda ne želi nihče zavirati. Zato bi bilo bolje, ko bi tako eni kot drugi iskali skupno pot za kvaliteten napredek učnovzgojnega dela v šolah, namesto da se spet ustvarjata dve strani.

JANKO SVETINA

Da bi kar najbolj uspešno in s kar največjim zadovoljstvom opravljali svoje veliko vzgojno poslanstvo tudi v letu 1970 —

želi vsem prosvetnim delavcem Republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije

●

Novo leto 1970 naj bi prineslo našim bralcem, naročnikom in prijateljem obilo sreče in notranjega zadovoljstva!

Uredništvo in uprava Prosvetnega delavca

UGOTOVITVE IN SKLEPI POSVETOVANJA O SPOLNI VZGOJI

(MARIBOR, 21. 10. 1969)

Namen posvetovanja:

1. Uskladitev dilem o spolni vzgoji pri nas in izdelava konkretnega programa za izvajanje spolne vzgoje.

2. Konkreten načrt za izvajanje spolne vzgoje v domači družini, dopolnitev programov šol za starše in šol za življenje, ustanovitev posvetovalnice za zakonce.

3. Dopolnitev programa v predmetu »Osnovne socialistične morale v osnovni šoli«, predvsem pa dopolnilno izobraževanje predavateljska kadra. Pri konkretnem izvajanju programa v šoli je nujno sodelovanje staršev in učiteljev.

4. Povezanost v prizadevanju Zavoda za šolstvo, Delavske univerze, Zveze prijateljev mladine, Konference za družbeno aktivnost žensk, zdravstva in socialnega varstva na področju spolne vzgoje.

UGOTOVITVE

— Spolna vzgoja je sestavni del splošne vzgoje in obstaja v vsaki družbi v obliki, ki jo narekujejo splošni družbeni odnosi.

— Z vidika skladnega in vsestranskega oblikovanja mladega človeka je spolna vzgoja kot del moralne vzgoje bistveni sestavni del celotnega vzgojnega procesa. Zadeva človekov najintimnejši čustveni svet, hkrati pa oblikuje racionalen odnos do spolnosti.

— Izvajalci spolne vzgoje so moški in ženske v vseh svojih aktivnostih in še posebej v medsebojnih odnosih. Kakor odrasli doživljajo sami sebe, svojo osebnost v luči spolnosti in kakor so sposobni ljubiti, tako prenašajo doživljanje spolnosti in odnos do nje na mladi rod. Zadovoljitve individualne ljubezni ni mogoče doseči brez sposobnosti ljubiti ne le partnerja, temveč vsakega človeka na sploh. Naj si človek še tako prizadeva doživeti pravo ljubezen, mu to ne bo uspelo, če ne razvije svoje celotne osebnosti.

— Naravni razvoj osebnosti zahteva, da v oblikovanje le-te vključimo njeno spolno komponento, zato je spolna vzgoja sestavni del splošne vzgoje in ne terja v šoli posebnega predmeta. Poudarjanje takoimenovanega spolnega pouka bi bila podobna napaka, kot je bilo ignoriranje spolnosti in ustvarjanje tabujev v preteklosti.

— Spolna vzgoja samo iz seksološkega vidika predstavlja res nekaj stopnic v razvoju, vendar če te ne vodijo v prostore zdravega človekovega razuma in resnične ljubezni, često povzročijo le to, da človek, ki se vzpenja po njih, pade še z večje višine, kot če jih ne bi poznal. Podobno je lahko postavitev diagnoze brez nadaljnje terapije bolj škodljiva, kot če diagnoze sploh ne bi postavili.

ZAKAJ POSTAJA SPOLNA VZGOJA PROBLEM?

Spolnost kot posebna »moška« ali »ženska« značilnost človeka je najgloblje vezana na njegovo bistvo in ga najbolj prizadene, če je bolna, popačena ali razvrednotena. Razmišljanje o spolnosti je zahtevno, ker je bistvo odnosov med spoloma bolj emocionalno in manj racionalno ter človeka-vznemirja. V procesu razvoja bi naj človek s pomočjo vzgoje v najširšem pomenu besede utrdil svojo notranjo duševno energijo in se naučil odgovorno voditi svoje funkcije do primerne stopnje osveščenosti in čustvene zrelosti.

Relativna zrelost zakonov, razne težave v zakonih zaradi bolne spolnosti, suicidi in nevroze, alkoholizem, narkomanija, abortusi in kriminal opozarjajo, da mnogi posamezniki v procesu razvoja niso utrdili zdravega odnosa do lastne spolnosti in odnosa do nasprotnega spola. Vsi ti pojavi zahtevajo od znanstvenih in strokovnih institucij večjo zavzetost za kvalitetno spolno vzgojo.

Negativni pojavi v odnosu do spolnosti se kažejo v že zgoraj naštetih anomalijah, za katere je glavni vzrok sprejemanje spolnosti ločeno od celotne osebnosti. Doživljanje spolnosti kot neke ločene fiziološke funkcije brez emocionalne komponente in integritete s celotno osebnostjo vodi v razvrednotenje ljubezni. Ljubezen zato ni več pri nekaterih ljudeh osnovni življenjski cilj in žal tudi ne glavni motiv za sklepanje zakonov. Zakon brez ljubezni je nesrečen zakon, neuspešen zakon staršev pa je najtežja oblika negativne spolne vzgoje.

V evropsko-ameriški zahodni kulturi, prepojeni z »izvirnim grehom«, prikrivanjem spolnosti in ignoriranjem njenih funkcij je bila spolna revolucija nujna. Žal pa je po drugi svetovni vojni spolna revolucija prešla v drugo skrajnost, v razvrednoteno spolnost, ki funkcionira kot droga in opij za narode.

Množica negativnih pojavov v človekovem odnosu do spolnosti zahteva v vzgojnih prizadevanjih veliko akcijo: spremeniti »civiliziranega človeka« v »kulturnega človeka«.

CILJI SPOLNE VZGOJE

Spontano in prirodno sprejemanje vseh naravnih funkcij lastnega in nasprotnega spola brez občutka »moram« ali »ne smem«. Doživljanje lastne osebnosti ne oddvojeno od socialnega okolja in sprejemanje lastne osebnosti celovito, integrirano. V takem doživljanju lastne osebnosti spolna funkcija in spolna značilnost človeka ne more biti izvzeta.

Sposobnost za zrelo ljubezen je edini način, s pomočjo katerega se človek lahko integrira s celotno naravo. V ljubezni v pravem pomenu besede postaneta dve bitji eno, a kljub temu ostajata dva, ohranita svojo individualnost. Ljubezen je dajanje, ne sprejemanje — toda dajanje brez občutka izgube ali žrtvovanja. To dejanje je igra moči in vitalnosti, ki ga spremlja občutek radosti, dajanje zrelega človeka je lepše kot sprejemanje. Princip dajanja velja tudi na področju spolnosti. Z dajanjem nekaj oživimo v drugi osebi, kar se obratno reflektira v nas. Z dajanjem tudi drugo osebo naredimo za darovalca. Tako se rodi vitalnost, za katero sta si obe osebi hvaležni. V terminih ljubezni pomeni, da je ljubezen moč, ki proizvaja ljubezen. Marx je bil istega mnenja in pravi: »Če tvoja ljubezen ne proizvaja ljubezni, če ne postaneš ljubljena oseba, je tvoja ljubezen nemočna.«

Če človek ljubi sebe, ljubi tudi drugega enako kot sebe. Čim ljubimo druge manj kot sebe, nam ne bo resnično uspelo ljubiti sebe. Če pa ljubimo vse enako, tudi sebe, ljubimo eno osebo — ta oseba je človeštvo. Ljubezen v svojem bistvu ni samo emocija, ampak je celostna orientacija na okolje, ki nas obdaja. Ljubezen je doživljanje enakosti z vsemi ljudmi, je človeška solidarnost in mirno sožitje, je istočasno ljubezen do življenja in želja do popolne spojitve z drugo osebo in preko nje s človeštvom.

Doživljanje zakonitosti spolnega para in sprejemanje spolnega partnerja kot samega sebe, naj bi temeljilo na principu resnične enakopravnosti, ki ni in ne more biti enakost med spoloma. Enakopravnost bi morali doseči tako, da damo ženski kot ženski enako vrednost kot moškemu, da damo enako priznanje njenim tipičnim funkcijam in delu, ki iz tega izhaja, ne pa da pačimo naravne lastnosti enega ali drugega spola. Kot imata ženska in moški v fiziološkem smislu oboje, ženske in moške hormone, tako ima vsak izmed njiju v psihološkem smislu moško in žensko polarnost, od katerih pa je le ena poudarjena. Združenje moškega in ženske pomeni združenje moške in ženske polarnosti. V biološkem smislu je združitev sperme in jajčeca osnova bodočega živega bitja, v psihološkem smislu pa ljubezen med moškim in žensko pomeni ponovno rojevanje obeh.

Razvoj osebnosti do stopnje, ko je sposobna doživljati ljubezen

(Nadaljevanje na 3. strani)

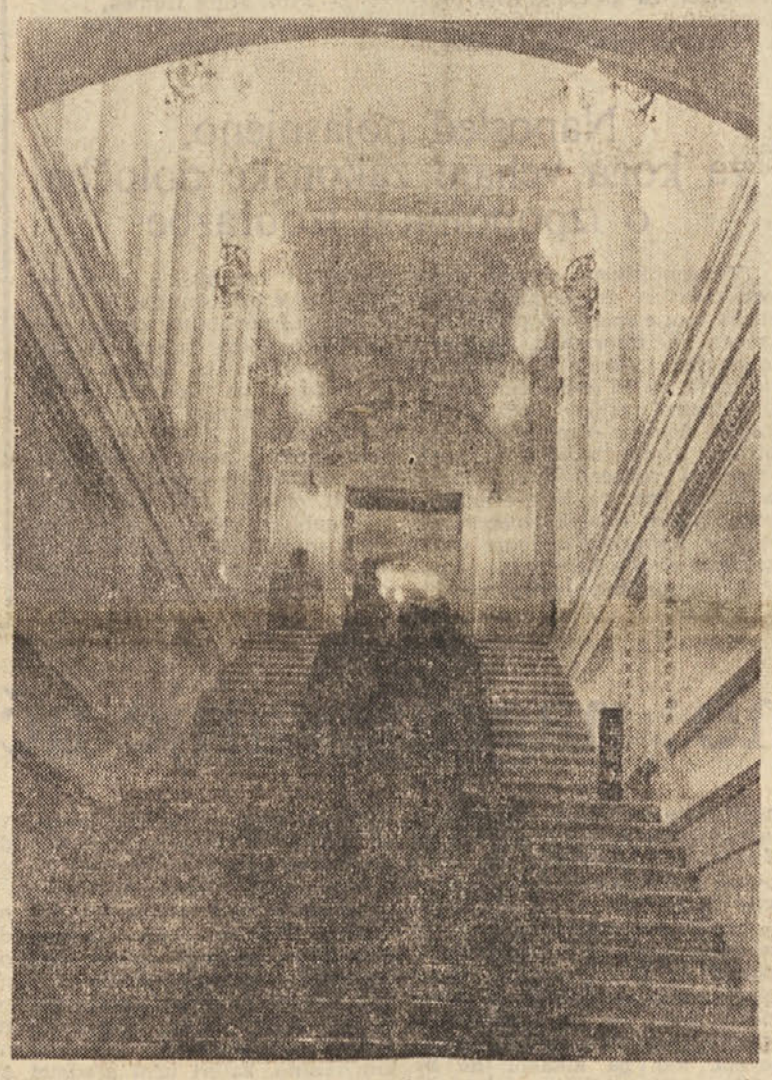

Jeseni 1919 so se začela redna predavanja na ljubljanski univerzi. Od takrat pa do danes se je število študentov štirikrat povečalo: na vseh fakultetah je bilo v lanskem študijskem letu vpisanih v vse letnike 8713 rednih študentov, od teh v prve letnike 3718. Izrednih študentov je bilo 701. Letno diplomira na ljubljanski univerzi okrog 1000 študentov. Večina študentov pa je iz Ljubljane in okolice: kar 41,6 odstotka...

POPRAZNIČNI ZAPIS

Slovesnosti so za nami. Fanfare so utihnile, bleščeči lestenci so ugasnili in v prostore naše univerze se je spet zgrnil mrzli mrak, tako značilen za to našo nacionalno institucijo.

Seveda smo ponosni na to, da imamo univerzo, najvišjo znanstveno ustanovo, kot ji tudi včasih pravimo. In 50 let je stara. To resda ni kakšna posebna častitljiva starost (v Zagrebu se pripravljajo na proslavo 300-letnice njihove univerze). Toda mi smo ponosni nanjo. Ponosni na ljudi, ki jih je ona oblikovala — to so znameniti znanstveniki, delujoči doma in v širnem svetu. To pa smo tudi mi, prosvetni delavci, ki se dan za dnem ubadamo s problemi mladine, »posredovanjem« znanja in vzgojo mladine. Tudi nas je ona oblikovala — kolikor se nismo mimo nje in ob nji sami. Zato je prav, če vsaj ob tej priložnosti spregovorimo besedo, dve o naši almi mater.

Ali naj bomo zelo kritični do nje? (Ne bi ji radi delali krivice.) Pa navedimo najprej eno izmed mnenj univerzitetnih učiteljev, kot smo jih brali v 12. številki revije Sodobnost:

»Osebno sem prepričan« — tako pravi redni prof. na ekonomski fakulteti dr. France Černe — »da je potrebno »demontirati« idejo (kolikor se že ni sama po sebi), da je univerza tempelj znanja, univerzitetni profesor pa njen svečenik. Univerza si ne more več privoščiti vzvišene osamljenosti iznad potreb te potrošniško zahtevne družbe...«

To je problem »vzvišene osamljenosti«, ki ga prav dobro čutimo: tudi pedagoški delavci smo osamljeni (posebno še v začetku svoje praktične dejavnosti v šoli, ko ne vemo ne kod ne kam); le da pri tem nismo prav nič vzvišeni, temveč vse prej kot to...

Še mnogo bolj kot prof. Černe so ostri v svoji kritiki univerze študentje: »Univerza je nekvalitetna, zaradi nezmožnih profesorjev. Tudi ti bi se morali učiti naprej...« Neka študentka pravi: »Mislila sem, da se bom spoznala z zgodovino literature predavajo pa nam samo literarno teorijo...« In še tretji »Kvaliteta študija je srednješolska, saj so študentje popolnoma pasivni. Svetovna književnost je modni študij zaradi prof. Pirjevca, ki študente prvega letnika navduši s cinizmom in nihilizmom, s katerima zaobjema stvari...« (Citati študentov so iz študentskega lista Tribuna.)

Tu se nemara srečamo s pojavom, ki nam v zadnjem času daje veliko misliti, pa si ga ne znamo prav razlagati: pisanje mladih v revijah, uprizarjanje gledaliških predstav, ki so sramotenje vseh moralnih in etičnih vrednot človeštva, samomori mladih ljudi, ki pišejo v poslovilnih pismih. »Naveličani smo vsega, ne vidimo več smisla življenja...«

Med vsemi temi pojavi bi kdo lahko našel nekakšno povezanost. Cinizem in nihilizem med mladimi, na drugi strani pa vzvišenost, ki se ukvarja s »planetarnim blodenjem«. (Glej razmišljanja dr. D. Pirjevca v 12. štev. Sodobnosti, kjer čisto resno razlaga, kako pravzaprav slovenski znanstvenik nima doma, v svoji domovini in na naši univerzi nobene perspektive, vse ga utesnjuje, nima pogojev dela, zato se odloči za »blodnje« v svet, v države, kjer so mu na razpolago vsi pogoji za sodobno, »planetarno« znanost...).

To so zares blodnje vzvišenih znanstvenikov, ki ne vidijo, kaj se okrog njih dogaja. Se ne zavedajo, kolikšna je odgovornost prav naših najvišjih znanstvenih institucij pri razreševanju problemov našega življenja.

Tako živo, prepleteno in zapleteno je to naše življenje, da ga z navadnimi merili dostikrat ne moremo obvladati. In vprašanja človekove eksistence so prav tako žgoča pri nas, v teh naših »majhnih razmerah«, kot so v ZDA ali Franciji ali kje drugje.

In kje naj bi bilo v tem našem življenju, v tej naši družbi, ki se koplje iz zaostalosti, mesto institucije, kot je univerza? Se tudi tu kaže odtujenost? Ali pa nemara stara, podedovana, avstroogrska mentaliteta visokošolskega študija, ki si v sodobnem življenju ne zna najti prave poti? Ali pa še kaj drugega?

D. Ham

OB ČLANKU »ZA GLABENE ŠOLE ŠE NE BO ZAKONA«

KAKŠNO IZOBRAZBO NAŠIM GLASBENIM PEDAGOGOM?

Ko sem v 19. številki Prosvetnega delavca z dne 20. novembra 1969 prebral članek z naslovom »Za glasbene šole še ne bo zakona«, me je ta tako začudil, da sem, čeprav nerad, vzel v roke pero. V omenjenem članku je napisano, da sta pristojna občinska skupščinska odbora zahtevala, naj imajo učitelji na (nižjih) glasbenih šolah le višjo ali visoko strokovno izobrazbo. Ker se odbor za vzgojo in izobraževanje prosvetnokulturnega zbora slovenske skupščine ni zedinil glede tega vprašanja, so predlog zakona umaknili. Počakali pa bodo na analize o strokovni izobrazbi, ki jo daje akademija za glasbo, srednja glasbena šola in pedagoška akademija.

Zdi se mi, da se v nekaterih osnovnih stvareh ne razumemo. Menda ni vsem odločujočim povsem jasno, kaj je glasbena šola in kaj je pedagoška akademija. Glasbena šola je danes izraz za nižjo umetniško šolo, ki je po vsebini s t r o k o v n a šola. Ta zahteva učitelje s t r o k o v n j a k e, ki obvladajo svojo stroko (v tem primeru instrument) do čimvečje mere. Jasno je, da bi bilo idealno, če bi na glasbenih šolah poučevali samo učitelji z visoko strokovno izobrazbo, to je absolventi akademije za glasbo. Toda to je v naših razmerah zaenkrat kratkomalo neizvedljivo. Torej ne bomo uzakonili nečesa, za kar vemo, da zaenkrat ne moremo uresničiti. Mimogrede bi samo pripomnil, da celo virtuoz na nekem instrumentu ni vedno najboljši p e d a g o g za taisti instrument. Pa pustimo glasbeno akademijo na strani. Do tu smo si menda vsi na jasnem.

Danes poučujejo na naših glasbenih šolah (poudarjam, da imam v mislih le n i ž j o glasbeno šolo) večinoma absolventi s r e d n j i h glasbenih šol, ki dajejo srednjo s t r o k o v n o izobrazbo. Kdor je kdaj študiral kak instrument na srednji glasbeni šoli, ve, kaj mora vse znati in do kakšne mere mora obvladati instrument (mogoče tudi dva), da dobi diplomo. Srednja glasbena šola je, čeprav s r e d n j a, le s t r o k o v n a šola, ki daje absolvente, ki do visoke mere obvladajo svoj instrument. Gotovo niso laiki tudi v pedagogiki in didaktiki. Dosedanje izkušnje kažejo na vseh naših glasbenih šolah, da so to odlični učitelji, ki se znajo neverjetno približati otrokovi psihi (zavedajmo se, da so učenci naših glasbenih šol v veliki večini o t r o c i) in da dosegajo odlične uspehe. Ti uspehi so v i d n i, jasno ugotovljivi, saj mora sleherni učenec delati vsako leto komisijski izpit in mora tudi javno nastopati! Tu ni ocena nekaj, do česar je mogoče prišel učenec slučajno po več ali manj srečnem naključju, ampak tu presneto zares velja »Hic Rhoduc, hic salta!« Učenec mora j a v n o pokazati, če obvlada instrument tako in toliko, kolikor zahteva učni načrt! In kdo ga je naučil vse to? Učitelj s »srednjo strokovno izobrazbo«, absolvent srednje glasbene šole (večinoma).

Ne poznam nobene v i š j e šole, ki bi dajala v i š j o glasbeno izobrazbo! Pedagoška akademija je višja šola, ki daje kadre za o s n o v n o šolo, ki je izrazita s p l o š n o i z o b r a ž e v a l n a šola, ne pa strokovna šola! V navedenem članku je zapisano, da so glasbeni pedagogi navajali primer, ko absolvent gimnazije (ki je tudi splošno izobraževalna šola!) po treh letih študija na pedagoški akademiji dobi naziv predmetnega učitelja, a se po znanju g l a s b e nikakor ne more meriti s tovarišem, ki je končal srednjo glasbeno šolo, čeprav je študiral oni na PA glasbo. Naj mi kdo pove, kaj se lahko slušatelj pedagoške akademije, ki nima že precejšnjega znanja v obvladovanju instrumenta, v treh letih nauči? Kaj lahko napravi še tako nadarjen učenec v treh letih na klavirju ali violini? Bo mogel potem poučevati druge, mogoče učence nižje glasbene šole, ki so v V. ali VI. razredu? Mu daje naziv v i š j e strokovne izobrazbe že sam po sebi znanje instrumenta? Ne poznam sicer natančno učnih načrtov PA, a ti ne morejo biti taki, da bi v treh letih dali znanje, ki ga doseže učenec srednje šole v osmih ali desetih letih (saj je menda vsem znano, da mora priti na srednjo glasbeno šolo le učenec z določenim — in ne majhnim — predznanjem instrumenta!). Torej? Kaj naj iščejo absolventi pedagoške akademije na glasbenih šolah, pa čeprav so to po rangu nižje šole? Obvladanje instrumenta ni zemljepis ali prirodopis, ki se ga lahko »naučiš« v dveh ali treh letih! Prosim, naj nihče ne sklepa iz mojih besed, da imam kaj proti PA ali da podcenjujem zemljepis ali biologijo! Nasprotno, sem mnenja, da je zadnji čas, da smo dobili v i š j o š o l o, ki jo bo moral slej ali prej imeti v s a k osnovnošolski učitelj. A trdim, da absolventi te akademije ne m o r e j o poučevati na glasbenih šolah!

Poznam v svoji bližini primer, da predmetni učitelj »glasbe« na osnovni šoli ne upa spremljati najbolj preproste pesmice, ki jo poje otroški zbor, na klavirju, češ da ga ne obvlada dovolj. Menda je dosegel pri svojem študiju na Višji pedagoški šoli (tik preden se je spremenila v pedagoško akademijo), č e t r t i razred klavirja. To je znanje, ki ne zadostuje niti za v p i s na srednjo glasbeno šolo! Kaj naj poučuje tak človek na glasbeni šoli? Naj poučuje začetnike po sistemu »una lezzione d'avanti«? Mogoče so zahteve o teoretičnih glasbenih predmetih na pedagoški akademiji velike, a obvladovanja instrumenta, ki je potrebno za p o u k tistega instrumenta, v treh letih ne morejo dati, ker je to t e h n i č n o (časovno) nemogoče. Kaj naj bi počeli sedanji učitelji na glasbenih šolah, če bi uzakonili tak absurd? Naj se vpišejo na PA samo zato, da bodo dobili formalno »v i š j o« izobrazbo, čeprav že sedaj obvlada sleherni izmed njih neprimerno bolje instrument kot vsak absolvent PA? Menda ne misli kdo, da so zahteve »glasbenega pouka« na osnovni šoli enake zahtevam i n s t r u m e n t a l n e g a pouka na glasbeni šoli? Da »višja« glasbena izobrazba včasih celo ne zadostuje za pouk na osnovni šoli, kaže primer, ki sem ga zgoraj navedel. Bo hodil »predmetni učitelj glasbe« po pomoč k ubogemu »strokovnemu učitelju« na glasbeno šolo, če bo treba v osnovni šoli zaigrati na klavirju skromno narodno pesmico? Da ne govorim o violini ali kakem drugem instrumentu!

Vse zgoraj povedano pa ne velja v primeru, če bi moral imeti slušatelj glasbene skupine na PA že prej končano s r e d n j o glasbeno šolo, ali če bi jo obiskoval istočasno. Če se pa to ne izvaja, potem je po mojem mnenju vsaka debata, da bi uzakonili zahtevo po »v i š j i« glasbeni izobrazbi, za glasbene šole brezpredmetna.

Posebno vprašanje je pedagoška izobrazba učiteljev na glasbenih šolah. Mogoče so imeli pripravljalci osnutka zakona prav to v mislih, ko so se zavzemali za višjo izobrazbo. Tudi učnih načrtov srednje glasbene šole ne poznam dovolj natančno, a skoro gotovo niso brez pedagoškega in didaktičnega poudarka. Če pa so, se da to z majhnimi spremembami predmetnika dopolniti. Sicer bi se pa dal tudi za pedagoge, posebno glasbene, uporabiti tisti izrek: Paedagogus nascitur, non fit!

Dvomim, da bo analiza o strokovni izobrazbi, ki jo dobivajo slušatelji na akademiji za glasbo, na pedagoški akademiji in na srednji glasbeni šoli, kot jo pričakuje odbor prosvetnokulturnega zbora, pokazala kaj drugega, kot sem skušal dokazati zgoraj. Če bi uzakonili kaj tako nemogočega, bi skupščina prevzela nase velikansko odgovornost, da bo slej ali prej ostalo na Slovenskem na t i s o č e otrok brez možnosti šolanja na glasbenih šolah, ker enostavno ne bo učiteljev, ki bi imeli pogoje, kot jih zahteva zakon. Ali bomo spet izdali zakon, ki ga bomo morali, preden bo dobro začel veljati, že »popravljati«?

Prof. Miloš Humek,
ravnatelj glasbene šole
Kočevje

Naposled pojasnjeno, za koga veljajo zakonske določbe o izpopolnitvi izobrazbe

V republiškem odboru sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije so zaradi pritožb delavcev in informacij nekaterih osnovnih sindikalnih organizacij ugotovili, da so posamezni republiški organi različno razlagali zakonske določbe o rokih za pridobivanje izobrazbe. Šlo je predvsem za različno interpretacijo določb o tem, za katere delavce velja 5-letni rok za izpopolnitev stopnje izobrazbe oziroma smeri ustrezne stroke. Zato je bil na pobudo republiškega odbora organiziran razgovor s predstavniki vseh pristojnih republiških institucij. Sprejeto je bilo stališče, da 5-letni rok za izpopolnitev stopnje izobrazbe oziroma smeri ustrezne stroke velja enako tudi za osebe, ki poučujejo na osnovnih in srednjih šolah, pa niso učitelji oziroma vzgojitelji. Enako stališče je nato sprejela tudi zakonodajnopravna komisija skupščine SRS na seji 31. oktobra 1969, medtem ko je republiški sekretariat za prosveto in kulturo obljubil, da bo umaknil okrožnico, ki je navedeno vprašanje razlagala drugače.

G.

IZ DEJAVNOSTI SINDIKATA

Poročilo o uresničevanju programa RO sindikata delavcev družbenih dejavnosti

(september 1968—september 1969)

(Nadaljevanje)

NOTRANJA DELITEV DOHODKA V DELOVNIH ORGANIZACIJAH

V okviru te naloge — tako je rečeno v poročilu RO za preteklo enoletno obdobje — kateri so republiški odbor in njegovi organi ter občinska in podružnična vodstva posvečala prav posebno skrb, bi morali prakso čimbolj uskladiti z načeli delitve po delu. Naloga je nedvomno trajnejše narave,, zato so opravljene akcije le del vseh potrebnih prizadevanj.

Najpomembnejša opravljena naloga v tej zvezi je bila izdelava *Kataloga nekaterih osnov in meril za vrednotenje dela v družbenih dejavnostih.* Dokument je bil izdelan v treh fazah. V prvi je bilo treba zbrati potrebno število strokovnjakov, opraviti anketo o notranji delitvi dohodka v delovnih organizacijah (po vzorčni metodi), pregledati potrebno število pravilnikov o notranji delitvi ter zbrati ustrezne statistične in druge podatke. V drugi fazi so na podlagi zbrane dokumentacije sestavljalci pripravili osnutek kataloga, republiški odbor ga je obravnaval na plenarni seji in ga dal v javno razpravo vsem osnovnim sindikalnim organizacijam, občinskim vodstvom in drugim zainteresiranim organom in organizacijam. V tej fazi je republiški odbor zbral pripombe in predloge iz javne razprave, ki so jih nato obravnavale strokovne skupine, pododbori pa tudi predsedstvo, nakar je bila opravljena še dokončna redakcija vsebinskega in tabelarnega dela kataloga. V juniju je RO poslal katalog vsem osnovnim organizacijam, občinskim vodstvom sindikata in drugim družbeno-političnim organizacijam. (Naklada 5000 izv.)

Katalog je med člani sindikata in sploh v javnosti zbudil veliko zanimanje. Precej je bilo o njem govora tudi v radiu, na TV, v tisku in to ne le v Sloveniji, temveč tudi v drugih republikah.

Zaradi velike podpore, ki jo je bil deležen katalog med člani sindikata, ni pretirana ugotovitev, da je katalog skupen dogovor članov oziroma organizacij sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije: skupen dogovor o notranji delitvi in dogovorjena podlaga za družbeno vrednotenje dela na negospodarskem področju.

Na skupni seji predsedstva RO in izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti ter na skupni seji predsedstva RO in upravnega odbora sklada SRS za pospeševanje kulturnih dejavnosti je bilo sklenjeno, da bo katalog podlaga za izračunavanje potrebnih sredstev za l. 1970. Predstavniki RO so se o tem pogovarjali tudi že s predstavniki skupščine SRS in izvršnega sveta. Občinska in medobčinska vodstva pa si prizadevajo, da bi katalog uporabili za vrednotenje dela družbenih dejavnosti tudi v okviru občin.

Pomembno je, da so na podlagi pogovorov, ki so jih organizirala občinska vodstva med javno razpravo o katalogu, v mnogih delovnih skupnostih že začeli primerjati stališča in razmerja v delitvi, ki so vsebovana v katalogu, s svojimi pravilniki o delitvi dohodka in s svojo delitveno prakso. Ponekod so na tej osnovi že spremenili notranja razmerja, in sicer tako, da so zmanjšali uravnilovko in se bolj približali načelom delitve po delu. Katalog je nedvomno močna opora sindikalnim organizacijam in samoupravnim organom za izboljšanje notranje delitve. To pa je tudi njegov glavni namen.

STROKOVNI, MORALNI IN POLITIČNI VIDIKI DELA V DRUŽBENIH DEJAVNOSTIH

Strokovno in vsebinsko poglobljeno ter družbeno-moralno in politično zavzeto delo v družbenih dejavnostih — to je eden od temeljnih interesov celotne skupnosti, pa tudi interes in dolžnost vseh članov na teh področjih. Da bi lahko podrobneje proučevali vso to problematiko in tako opredelili nadaljnje naloge, je center za raziskovanje javnega mnenja pri republiškem svetu ZSS na našo pobudo opravil obsežno raziskavo v 86 delovnih organizacijah (zajela je 1575 po vzorčni metodi izbranih delavcev). Raziskava je zajela osnovne, srednje, višje in visoke šole, bolnišnice, zdravstvene domove, gledališča, knjižnice, muzeje itd. Ta raziskava je prvi tovrstni poskus v državi. O problematiki, ki jo razgrinja raziskava, bo razpravljal republiški odbor na plenarni seji, celotno gradivo pa bo objavljeno hkrati z napotki republiškega odbora za nadaljnjo dejavnost na tem področju.

Konec februarja in v začetku marca je RO organiziral pogovore s predstavniki društev, združenj in skupnosti s področja šolstva, kulture, zdravstva in socialnega varstva. Predstavniki so izmenjali poglede v zvezi z družbenimi dejavnostmi s strokovnih, idejnih, materialnih in političnih vidikov. Dogovorili so se tudi glede nadaljnjega sodelovanja.

Občinska in medobčinska vodstva ter vodstva osnovnih organizacij je republiški odbor posebej opozoril, da bi bilo treba v programe njihove dejavnosti vključiti tudi problematiko strokovnosti in aktivnosti v zvezi s pojavi, ki škodljivo vplivajo na kvaliteto dela in rušijo socialistične norme zaradi obnašanja posameznikov in kolektivov.

Na temo: nagrajevanje učiteljev

Delo prosvetnega delavca je v primerjavi z drugimi gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi svojevrstno, zato je težko izdelati objektivna merila, s katerimi bi lahko ovrednotili sposobnosti, ustvarjalnost, dosežene uspehe in, kar je še pomembnejše, vzgojno učinkovitost celotnega učiteljevega dela v učnovzgojnem procesu, v sodobnih dejavnostih, delu učiteljskega zbora in podobno. Ker naše delo ni samo posredovanje vednosti in spoznanj, ampak predvsem vzgojno, širši družbeni skupnosti ni vseeno, kakšni bodo naši bodoči samoupravljalci, čeprav smo v materialnem vidiku deležni manj razumevanja in podpore.

Učnovzgojnih rezultatov ne moremo primerjati z dosežki na drugih področjih in poklicih, s tem pa tudi ne nagrajevanja za naše uspehe. Ni objektivno, da primerjamo oz. celo istovetimo učitelja z nekaterimi drugimi družbenimi poklici, obešamo naš poklic na velik zvon, da bi dokazali vrednost pedagoškega dela (posebej v občinskih skupščinah!), poslušamo kritike zaradi neustrezne izobrazbe, kar tudi v industriji ni urejeno, pri tem pa pozabljamo (družba!), da smo zaradi pomanjkanja sprejemali v šole učne moči z najrazličnejšo izobrazbo. Ne čudimo se torej, če so danes naše vrste tako pestre. Odkar je ZOŠ zaostril pogoje sprejemanja za razredni in predmetni pouk, se bo izobrazbena struktura osnovnega šolstva zboljševala, kar pa nikakor ne bo rešilo vseh problemov.

O tem, kako nagrajevati učitelja — po delu ali po izobrazbi, smo že veliko slišali, posebej živahne pa so tudi razprave v učiteljskih kolektivih, izobraževalnih skupnostih in drugje. Verjetno bo odveč podrobneje analizirati nekatere posamezne zahteve, da pripada učitelju osebni dohodek po delu, ne glede na doseženo izobrazbo. Menim, da je izobrazba osnovno merilo nagrajevanja, upoštevati pa seveda moramo delo učiteljev, ki lahko poučujejo in si morajo pridobiti ustrezno izobrazbo za predmetni pouk. Zaželeno je, da bi bila razlika za enako izobrazbo čim manjša pri dohodkih v vseh dejavnostih. Vsako delovno mesto ima posebne delovne in druge pogoje, zato je nesprejemljivo, da bi imeli vsi delovni ljudje z enako izobrazbo in za enako delo iste osebne dohodke. Podobno bodo nastale razlike pri notranji delitvi med razrednimi in predmetnimi učitelji, predvsem zaradi obsega dela, kar se še posebej odraža pri predmetnem pouku. Ne sme nam biti vseeno, kateri učni predmet poučuje učitelj. Priznati moramo, da so sicer predmeti enakovredni, pa vendar obstajajo razlike pri opravljenem delu (popravljanje šolskih nalog, domačega spisja, čtiva; priprave za skupinsko delo itd.). Opravljeno delo je torej drugi pomemben kriterij. Upoštevati bo treba še pedagoške izkušnje in strokovni izpit, kar lahko tudi vpliva na uspešno in kvalitetno delo posameznika in učiteljskega kolektiva v celoti. Nadalje ponekod ne bo mogoče opustiti kombiniranega pouka, kar se vsekakor mora upoštevati pri oblikovanju osebnega dohodka. Podobno je z urami podaljšanega delovnega časa, ki jih šole ne bodo mogle še bolj zmanjšati in vključiti v obveznost učiteljev. Vrednost teh ur mora biti izračunana v skladu z vrednostjo pedagoške ure za določeno izobrazbo, kajti le tako se ne bo dogajalo, da neka šola plačuje nadure po 6 dinarjev, šola v drugi izobraževalni skupnosti pa recimo po 12 dinarjev. V minulih letih so bile podobne razlike zelo pogoste.

Nerešeno je ostalo nagrajevanje učiteljev, ki delajo v težjih delovnih pogojih (območja z nadpovprečnim številom učencev z motnjami v duševnem razvoju v rednih oddelkih osnovne šole, dotrajale in slabo opremljene šole, neustrezna stanovanja učiteljev, neurejene prometne zveze itd.). Republiška merila težkih pogojev ne upoštevajo, čeprav vemo, da teh problemov v nekaterih območjih še dolgo ne bomo rešili. Temeljne izobraževalne skupnosti in šole bodo morale rešiti tudi to vprašanje.

V učiteljskih zborih so še učitelji, ki uvajajo pri pouku sodobnejše učne oblike, metode in tehnike dela, vlagajo velike napore, da postanejo učenci sooblikovalci lastne osebnosti, se redno izpopolnjujejo na področju pedagoške znanosti in s prizadevnim in ustvarjalnim delom dosegajo izredne učne in vzgojne uspehe. Za dosežene uspehe jih bo treba ustrezno nagraditi. Ali ne bi kazalo izdelati enotna merila za nagrajevanje po uspehu dela in nagrajevati res učitelje, ki si s svojim delom to zaslužijo? Pri tem bomo morali opustiti nekatere osebne in kolektivne želje »vsem enako«.

Jože Žnidarič

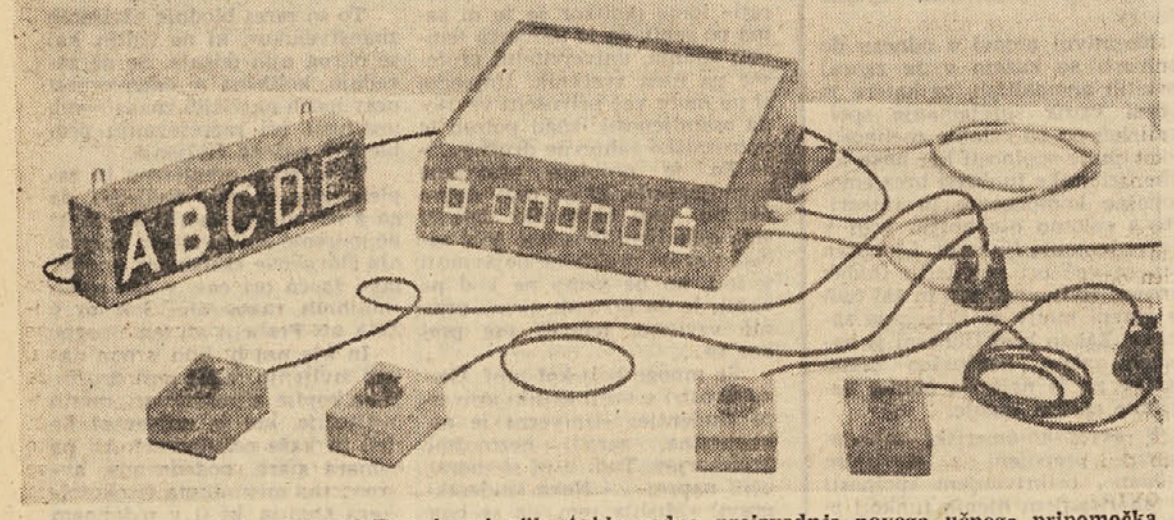

Kot so nam povedali v tovarni Rog, je pri njih stekla redna proizvodnja novega učnega pripomočka, ki se imenuje »sistem responder«. (O responderjih smo pisali več v prejšnji številki lista.) Šole lahko dobe informacije na naslov: Rog, obrat Savlje, Ljubljana, Savlje 89, telefon 341-171

POPRAVEK

V uvodniku prejšnje številke »Več zelene luči za vzgojno komponento« je nastala pomota, ki kvari smisel stavka. V 5. odstavku se mora stavek v oklepaju pravilno glasiti: (Zadnja statistika pravi, da je zaposlenih že 60 % naših žena in mater) — in ne 6 %!

PRIHODNJA ŠTEVILKA

Prihodnja številka Prosvetnega delavca bo izšla 8. januarja 1970. To bo jubilejna številka, s katero bo začel Prosvetni delavec 21. leto svojega izhajanja.

Zavod za delovno usposabljanje mladine v Črni na Koroškem

razpisuje
naslednja delovna mesta za nedoločen čas:

1. **3 ORTOPEDAGOGOV**
   ustrezna visoka ali višja izobrazba;
2. **4 VZGOJITELJEV**
   ustrezna višja ali srednja izobrazba;
3. **ČISTILKE**
   usposobljene tudi za delo v šivalnici in pralnici.

Kandidati morajo biti stari najmanj 20 let.
Poskusna doba traja za delovna mesta pod št. 1 in 2 — 6 mesecev, pod št. 3 pa 3 mesece.
Ponudbe, kolkovane z 0,50 din upravne takse, življenjepis v rokopisu in diplomo o potrebni izobrazbi predložite razpisni komisiji zavoda do vključno 15 dni po objavi tega razpisa.
Nastop službe takoj oziroma po dogovoru.

OB 20-LETNICI VZGOJITELJSKE ŠOLE V LJUBLJANI

USPEŠNA IN BOGATA ESTETSKA VZGOJA

Dvorana Mladinskega gledališča v Ljubljani je bila minuli teden prizorišče slavnostne prireditve: vzgojiteljska srednja šola je proslavljala svoj dvajseti rojstni dan.

»Po srcu, po svoji duši je naša šola mlada, po svoji fasadi (naj mi oproste sivi zidovi!) pa je utrujena, zamišljena stoletna starka.« Tako so predstavile prihodnje vzgojiteljice svojo hišo, v kateri je preživljalo šolske ure v dvajsetih letih nič manj kot 1084 dijakinj. Od teh jih je 753 dokončalo šolanje uspešno, skupaj z enoletnim tečajem za absolventke gimnazij in z oddelkom za odrasle pa 785.

Kako je zaživela vzgojiteljska šola pred dvajsetimi leti in kako živi danes? O tem je pripovedovala direktorica te šole prof. Lea Smaskova: — Začelo se je l. 1949, v tistih nemirnih letih naše mlade države, ko so želeli pomagati zaposlenim ženam tako, da bi družba prevzela skrb za vzgojo in izobrazbo otrok. Ta vzgoja mora biti načrtna — so menili — zato morajo imeti tudi prihodnje vzgojiteljice tako šolo, ki jih bo temeljito usposobila za odgovorno delo.

Prve prostore je dobila vzgojiteljska šola v učilnicah internata na Taboru, nato se je preselila v štiri učilnice sedanje bežigrajske osnovne šole dr. Vita Kraigherja, šele l. 1957 pa je dobila svoje šolsko poslopje v stari stavbi na Poljanski cesti.

Ustvariti je bilo treba osnovne delovne pogoje, predvsem pa poiskati vsebino in primerne organizacijske oblike dela. Učitelji so zbirali teoretične ugotovitve s področja pedagogike in metodike, prilagajali vsebino splošnoizobraževalnih predmetov ter iskali vsebino in metode estetskovzgojnih dejavnosti. Poskrbeti so morali za posebno organizacijo učnega in vzgojnega dela, saj je teoretični pouk v šoli organsko povezan s praktičnim.

L. 1955 je Svet za šolstvo odobril petletno šolanje vzgojiteljic, vzgojiteljska šola pa se je preimenovala v šolo druge stopnje.

Ker je ni hotel nihče »posvojiti«, je šola nenehno menjavala svoje ustanovitelje od okraja, občine, medobčinskega sklada, temeljne izobraževalne skupnosti do republiške izobraževalne skupnosti.

ENA NAJLEPŠIH AKADEMIJ

Kako so se izkazale dijakinje v minulih letih in kako se uveljavljajo pri poklicnem delu? Kaj meni o svojih gojenkah Lea Smaskova? — Bolj kot teoretično veseli dijakinje praktično delo z otroki. Če je morda teže zbuditi njihovo aktivnost pri učnih urah, se pa mnogo bolj razžive v vrtcih, saj večinoma pripravljajo praktično delo skrbno in osebno prizadeto.

Spomnimo se prireditev, ki jih pripravljajo gojenke ob novoletnih praznikih v vrtcih in delovnih kolektivih: prepričale so nas, da bo njihovo delo tudi potem, ko bodo dokončale vzgojiteljsko šolo, v resnici uspešno.

— Rade imajo svoj poklic, zato jih odide večina takoj v službo na svoje poklicno področje. Za nas učitelje — pravi Lea Smaskova — pa je predvsem razveseljivo to, da jih je večina v poklicu zadovoljna, da mnoge od njih izjavljajo, da so pri delu z otroki kljub objektivnim težavam srečne. To dejstvo pa je za nas najlepše plačilo za trud.

Na slavnostni akademiji (8. decembra) ob 20-letnici so predstavile dijakinje tisto področje svoje dejavnosti, ki mu posvečajo na vzgojiteljski srednji šoli največ pozornosti. V zborni recitaciji, ilustrirani s pevskimi dodatki, so dijakinje pripovedovale Pohorsko legendo, navduševal nas je pevski zbor pod vodstvom prof. Milene Nograškove. Zgodbo Marte Gromove Srnjaček Jo in slavec so predstavile dijakinje z izrazno močjo gibov in plesa, nieno vsebino pa popestrile s tolkali.

Doživeto so recitirale otroške pesmi, posebno zanimanje pa so vzbudile s predstavitvijo malih instrumentov. Poleg glasbil uporabljajo dijakinje tudi instrumente, ki jih izdelajo same. To so predvsem ritmični instrumenti: ropotulje, razni nizi, bobni in tamburini, gosli iz koruznega stebla in razna brenkala. Zvoke izvabljajo celo iz delov kolesa, kamnov, stekleniček, orehovih lupinic idr.

»Primitivni človek je verjel, da o njegovi usodi odločajo dobri in zli duhovi ...« tako so napovedale obredni Ples demonov, ki je pripovedoval o zmagi dobrega nad zlim, o boju človeka za obstanek in temnih straneh življenja. Ustvarjalnosti dijakinj pa ni potrjeval le ples, ki so ga ustvarile same, temveč tudi čudovite maske, izdelane posebej za to priložnost.

Najbolj nas je presenetila zadnja točka predstave: ob glasbi Pendereckega so dijakinje upodobile Meštrovičeve skulpture in z gibi predstavile »odzven gibanja, ki nastaja pri oblikovanju kipov pod klesarjevo roko in se prenaša v prostor«.

Akademija Vzgojiteljske srednje šole, ki jo lahko ocenimo kot eno izjemnih in najbolj kakovostnih prireditev, kar jih je mogoče videti ob podobnih jubilejih, so pripravili profesorji Vzgojiteljske srednje šole: Borut Stražar, Milena Nograškova, Pia Gostičeva, Mira Voglarjeva, Marta Pavlinova, Dora Gobčeva in Breda Krolič eva.

PROZAIČNE RESNICE

Minilo je dvajset let. Vzgojiteljska srednja šola je menjavala prostore, kadre, ustanovitelje...

Nekaj pa se vse do danes ni spremenilo. Še vedno govorimo o preobremenjenosti zaposlenih žena, tarnamo o premajhni zmogljivosti vzgojno varstvenih zavodov in vse bolj poudarjamo, kako zelo potrebujemo dobre, vedno bolj kakovostne kadre. In seveda tudi vzgojiteljice. Ta kader pa nam daje vzgojiteljska srednja šola. Za njegovo poslanstvo ga pripravlja v skromnih, mnogo preskromnih razmerah. Prizadevnost sicer lahko ustvari manjše zbirke učil, avdiovizualnih sredstev, glasbil, dijaško knjižnico, zbirko likovnih izdelkov učenk in didaktičnih igrač, ne more pa pričarati dvorane za ritmiko, glasbene sobe z glasbili, risalnice, učiteljske knjižnice z domačo in tujo strokovno literaturo, ustreznih učilnic in sodobne opreme za pouk realij.

Zaradi vsega tega so besede, ki jih je povedala Lea Smaskova v svojem govoru na proslavi, nedvomno upravičene: »Ne recite, da dramatiziram, vendar si upam trditi, da naša družba le nikoli ni bila tako zelo revna, kot je bila vseh dvajset let njena vzgojiteljska šola. Morda pa je naša javnost pokazala premalo razumevanja za tako neatraktivno področje, kot je usposabljanje prihodnjih vzgojiteljic?«

V tretjem desetletju si želi vzgojiteljska šola ustvariti ustrezno materialno bazo, da bi obogatila svoje delo na področju vzgoje in izobraževanja. Zato, da bi lahko še bolj kakovostno in uspešno delala.

Ali ji bo uspelo? Ni namreč dovolj, da ob jubileju neke šole poudarjamo že zdavnaj znano resnico o njeni potrebnosti. Razmisliti bi morali o marsičem: o vedno večji vlogi vzgojiteljske šole v sodobni družbi in v našem življenju pa o tem, da bi morali za vse srednje šole vsaj približno enako skrbeti.

Marjana Kunej

Z RAZŠIRJENE SEJE OBČINSKE KONFERENCE SZDL IN OBČINSKEGA SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI V ŽALCU

UČNI USPEHI NISO ODVISNI SAMO OD UČITELJEV

V sedanjih številnih razpravah na republiški ravni ugotavljamo, da politiko in sistem vzgoje in izobraževanja prepočasi prilagajamo in vključujemo v razvoj sodobne znanosti, družbe in gospodarstva. To pa je mogoče uresničiti le z večjo skrbjo in odgovornostjo vse družbe, ne samo vzgojno-izobraževalnih zavodov, temveč tudi družbeno-političnih organizacij in društev, posebej pa družine.

Tako so začeli v občini Žalec razpravo o vlogi in družbeni odgovornosti učnovzgojnih zavodov v občini za dosego boljšega rezultata učnega uspeha. O tem so govorili na razširjeni seji občinske konference SZDL in Občinskega sindikata delavcev družbenih dejavnosti, ki je bila letošnjega 10. novembra v Žalcu. Seje so se udeležili tudi ravnatelji šol, predstavniki njihovih samoupravnih organov, temeljne izobraževalne skupnosti in drugi.

Tako kot drugod se je tudi v občini Žalec materialni položaj šolstva v zadnjih letih precej izboljšal. Vedeti je treba, da je žalska občina ena tistih, ki je v zadnjih letih prispevala od občinskega proračuna za šolstvo zelo veliko (letos 48,7 odst.). V občini so načrtno izgrajevali šolski prostor, izboljšala pa se je tudi kakovost učiteljevega dela. Kljub premiku na bolje pa lani vseeno ni bilo ocenjenih oziroma ni izdelalo 371 učencev.

Tudi v Žalcu menijo, da so poglavitni vzroki slabega učnega uspeha večizmenski pouk, neprimerni prostori, neustrezna učila in učni pripomočki, togi učni programi, da ni mogoče uresničevati individualizacije pouka itn.

Kljub težavam pa se v Žalcu iz leta v leto izboljšuje kadrovska sestava. Pedagoška služba ugotavlja, da je delo učiteljev vse bolj kakovostno. Uspehi bi bili lahko še večji, če bi nove in adaptirane stavbe sodobno opremili, če bi ob rednih pregledih šolskih novincev lahko usmerili nekatere učence v posebne šole itn. Za vse to pa je potreben denar.

Pregled uresničitve finančnega plana za l. 1969 pove, da je bilo planirano za leto 1969 za svobodne dejavnosti 9.641 din — do 30. oktobra 1969 je bilo to 100 % uresničeno, prav tako pa so bila uresničena tudi sredstva (14.265 din), namenjena za regrese šolskih ekskurzij. Preseneča pa predlog potrebnega denarja za l. 1970: v njem ni namreč predvideno niti dinarja za svobodne dejavnosti v l. 1970, niti za regrese šolskih ekskurzij.

V razpravi so učitelji poudarjali, da samo nove šolske zgradbe še ne pomenijo sodobnega pouka. Vedeti je treba, da se bodo z izgrajevanjem novih stavb zelo povečali tudi materialni izdatki. Že sedaj pa manjka denarja za redno dejavnost, za nakup leposlovne in strokovne literature in strokovno izpopolnjevanje učiteljev.

Odnos med osebnimi dohodki in materialnimi izdatki je v žalški občini 88,4:11,6, od skupnih sredstev za materialne stroške v l. 1968 — 611.000 din — dajejo šole za obračun amortizacije opreme skupno 80.274 din; za redno poslovanje jim ostane le 531.326 din.

Številke tudi povedo, da se sanacija šolstva zrcali doslej predvsem v sanaciji osebnih dohodkov.

Udeleženci seje so v razpravi ostro nasprotovali tudi politiki republiške izobraževalne skupnosti glede sofinanciranja TIS. Poudarjali so, da skušajo z razumevanjem sprejeti dejstvo, da denarja ni dovolj in toliko, kolikor bi potrebovale občine, uvrščene v seznam tistih, ki jim pripadajo dodatna sredstva. Nesprejemljivo pa je, da je ta delitev krivična. Ob tem so navedli primer občine Velenje, ki je dala v l. 1969 mnogo manj denarja za šolstvo kot Žalec, prejela pa bo — kot se je zgodilo že v l. 1968 — več dodatnih sredstev. Žalec je dobil lani 52 milijonov dodatnih sredstev, Velenje pa 96; osebni dohodki prosvetnih delavcev v Velenju so za 20 ali več odstotkov večji kot v Žalcu. Upoštevati je treba, da je tudi občina Žalec na razvitem področju, kjer rabijo več dobro opremljenih matičnih šol.

Žalski prosvetni delavci so svojemu protestu dodali še vrsto sklepov: spodbudili bodo starše, naj ne ovirajo z domačim delom napredka svojih šolarjev, se zavzemali za boljše učne uspehe na osnovnih šolah in uspešnejše delo učnovzgojnega kadra.

Več pozornosti kot doslej bodo posvetili moralni vzgoji v šolah, vlogi družine pri vzgoji otrok in izobraževanju staršev ter družbeno idejni vlogi prosvetnega delavca.

M. K.

Estetski rasti dijakinj Vzgojiteljske srednje šole je namenjena tudi ritmično-gibalna vzgoja. Za proslavo ob 20-letnici svoje šole so pripravile dijakinje med drugim Ples demonov. Plese so sestavljale posamezno, v parih in manjših skupinah; slikovite maske so izdelale same

UGOTOVITVE IN SKLEPI POSVETOVANJA O SPOLNI VZGOJI

(MARIBOR 12. 10. 1969)

(Nadaljevanje s 1. strani)

kot integrirani del v celoviti osebnosti, poteka postopno in temelji na čustveni zadovoljenosti otroka ob obeh roditeljih. Prva leta življenja je čustvovanje otroka vezano na mater in očeta ter se postopno spreminja iz pasivne navezanosti na mater, ki daje svojo ljubezen brezpogojno, preko navezanosti očeta, katerega naklonjenost si mora otrok pridobiti vsaj nekoliko z lastno aktivnostjo. Otrok potrebuje materino ljubezen, ki mu zagotavlja varnost, in očetovo, ki ga usposablja, da se končno lahko osvobodi vezi od obeh in utrdi lastno sposobnost ljubiti in razsojati. Zrela ljubezen je globoka kot materina in razsodna kot očetova. Sinteza obeh komponent je dialektično vezana na pojem mentalno zdrave zrele osebnosti.

Zrela ljubezen veže v nedeljivo celoto komponente telesnih fizioloških funkcij, ki so vezane na nagon po ohranitvi vrste z emocionalnimi in drugimi duševnimi funkcijami, združenimi v pojmu ljubezni. Zrela ljubezen ni samo čustveni odnos, ampak je tudi skrb in odgovornost ter spoštovanje sočloveka in spoštovanje lastne osebnosti v odnosu do sočloveka. Ljubezen vključuje tudi poznavanje sebe in drugega, odločitev za akcije, obljubo in življenjsko silo. Ljubezen ni popolna, če ni disciplinirana, koncentrirana, potrpežljiva, zaupljiva in vsestransko aktivna. Zaupanje v ljubezni zahteva tudi pogum, sposobnost prezreti rizik ter pripravljenost na bolečine in razočaranje.

Sposobnost zrele osebnosti, da vlada sebi in svojim osnovnim nagonskim potrebam na način, ki ga želi doseči in jo osrečuje, je cilj, ki ga želimo doseči v procesu spolne vzgoje. V tem procesu se ne moremo zadovoljiti s splošnimi informacijami o funkcijah človekovega telesa, s tako imenovanim spolnim poukom, ampak moramo privzgojiti predvsem človekovo sposobnost, da zavzema čustveno zrel odnos do spolnosti oziroma, da svoje čustveno doživljanje v spolnosti racionalno usmerja. Najmanj, kar moramo storiti, je to, da notranje bogatimo otroka že ob njegovem rojstvu, ga sprejmemo in ga želimo in mu pomagamo, da se razvije v zrelo osebnost. Otrok se najbolj vzgaja ob identifikacijskih likih svojih staršev in drugih ljudi, zato mora biti urejena družina prva osnova za spolno vzgojo, ki se pozneje nadaljuje v procesu organizirane družbene vzgoje v šoli in potem v principu samovzgoje v okviru splošnih družbenih odnosov.

OSNOVNI PRINCIPI MORALNOSTI

Opisani cilji spolne vzgoje v glavnem označujejo njeno vsebino in njene moralne kriterije. Bistveni poudarek v naziranju o spolnosti in ljubezni spreminja prepričanje, da je ljubezen otrok spolnega užitka v zakonitost, da je seksualno ujemanje le posledica in rezultat zrele ljubezni.

Kriteriji moralnosti v socialistični etiki torej ne izhajajo iz oblik vedenja — formalnih kriterijev, ampak iz vsebine doživljanja vsebine kvalitativnih kriterijev. Ljubiti srečno, odgovorno, kreativno in zrelo je bolj važno, kot pa izživljati se nagonsko, odvisno od dovoljenosti in nedovoljenosti, osredotočeno na sam način spolnega kontakta.

Iz zmotnega naziranja svobode v ljubezni, pri čemer se svoboda ozira le na egoistične užitke in statično svobodo posameznika, ki sme delati vse, kar mu prija, izvira množica nezrelih oblik vedenja, pojmovanja in življenja. Svoboda v ljubezni izhaja iz zakonitosti ljubezni same: želim se dati in v zameno dobiti tebe, kar naju oba osrečuje in veže med seboj.

Obojestranska sreča, zadovoljstvo in zdravje so v ljubezni edini kriterij moralnosti, ki izpodriva kriterije časa, kraja in načina. Smatra se, da je bolj nemoralna nesrečna ljubezen v zakonu kot pa srečna ljubezen izven zakona.

Notranje zrela in trdna osebnost bo sposobna v sebi predelati in zavzeti kontroliran, racionalen odnos do negativnih in škodljivih pojavov ter seksualne plaže v svoji okolici. V procesu vzgoje je treba čim večji del populacije pripeljati do zadostne stopnje zrelosti, da se bodo posamezniki sami odvračali od seksualne plaže, ne pa se opirati na prepovedi in druge oblike direktne vzgoje.

OVIRE ZA SPOLNO VZGOJO

Ostanki predsodkov iz časov patriarhalnih družbenih odnosov so še globoko v naši podzavesti. Ob pojmu spolnosti se asociacije pri večini ljudi vežejo na trening fizioloških spolnih funkcij ali celo trening spolnega kontakta. Borba s predsodki je večja ovira pri odraslih ljudeh — nosilcih spolne vzgoje, kot pa pri otrocih.

Zakonodaja na področju medsebojnih odnosov je še vedno nepopolna. Zvezna resolucija o planiranju družine z osnovnimi načeli in programom daje možnost za izpopolnitev republiške zakonodaje. Opis konkretnih nalog posameznih institucij in ustanov od zavoda za šolstvo, zdravstvene službe, socialnega varstva, družbeno-političnih organizacij, konferenca za družbeno aktivnost žensk, Zveze mladine Slovenije, Zveze prijateljev mladine Slovenije in posebnih ustanov, kot so delavske univerze, mentalno-higienske posvetovalnice še ni dovolj usklajen in so zaradi tega ovire v prizadevanjih strokovnih delavcev še večje.

SKLEPI:

1. Nujno je treba takoj začeti s sistematičnim izobraževanjem predavateljskega kadra in staršev. Grupni trening za predavatelje naj bi zmanjšal predsodke in istočasno razširil znanje ob bogati literaturi, ki že obstoja pri nas. Preko seminarskega dela in predavanj za predavatelje naj bi se utrdila sposobnost za sistematično strokovno delovanje na področju spolne vzgoje.

2. Vzporedno z izobraževanjem kadrov za izvajanje spolne vzgoje v šolah je potrebno organizirati izobraževanje staršev in urejati pogoje za trdnejše zakonske zveze oziroma urejanja družine. Specialne teme v okviru spolne vzgoje, razširjene teme iz predmeta temeljev socialistične morale bi morali najprej obdelati starši in učitelji oziroma strokovni predavatelji, šele potem otroci.

3. Programe moralne vzgoje in spolne vzgoje v tem okviru je treba prilagoditi razvojnim stopnjam in jih vključiti v obstoječe učne načrte. Specialni program za spolno vzgojo naj se prilagaja razvojnim letom, ne pa razredom. V izvajanju teh programov morajo teamsko sodelovati vse strokovnosti: pedagog, zdravnik, psiholog, socialni delavec, pravnik in drugi.

4. Strokovna mnenja o spolni vzgoji je treba popularizirati v javnosti in literaturi na sprejemljiv način in tako osveščati starše in vse ljudi, ki kot moški ali ženske nehote spolno vzgajajo s samim dejstvom, da obstajajo in živijo kot moški ali ženska.

5. Prostovoljnost na področju spolne vzgoje in metodološke težave, ki iz tega izhajajo (učni pripomočki in drugo), bi morala preiti v redno delovno obveznost že obstoječih institucij in družbenih organizacij.

6. Poleg vsebine dela, ki bi ga določil republiški zakon o planiranje družine in omogočil preventivno delo na tem področju, je treba utrditi ob zdravstveni oziroma socialni službi še mrežo »posvetovalnic za družinske odnose«.

7. Dvajsetčlanski pripravljalni odbor tega posvetovanja naj bi v sodelovanju s koordinacijskim odborom za načrtovanje družine pri Konferenci za družbeno aktivnost žensk v SRS kompletiral obstoječe programe spolne vzgoje v osnovni šoli, srednji šoli, z že obstoječimi programi šol za življenje, šol za starše, predmetnikom moralne vzgoje v osnovni šoli ter drugimi koncepti. Tako kompletirani program naj bi se izpopolnil v eksperimentalnem izvajanju na nekaterih šolah.

Zbrala in uredila:
Tilka KREN,
dipl. psiholog

Osnovna šola Janka Premrla-Vojka v Kopru

razpisuje prosta delovna mesta:

— **UČITELJA TEHNIČNEGA POUKA IN FIZIKE,** PRU ali P, za nedoločen čas;

— **UČITELJA ZA SLOVENSKI JEZIK,** PRU ali P, za 10 ur tedensko;

— **UČITELJA ZA RAZREDNI POUK,** za določen čas od 7. januarja do 7. aprila 1970.

Kadrom moramo posvetiti vso skrb!

Razgovor urednika Prosvetnega delavca Draga Hama s predsednikom prosvetno-kulturnega zbora Zvezne skupščine dr. Avguštinom Lahom, ki je pred nedavnim obiskal šole v AP Kosovo

TOVARIŠ PREDSEDNIK, SKUPINE ZVEZNIH POSLANCEV SO OBISKALE NEKATERA NERAZVITA OBMOČJA NAŠE DRŽAVE. V DRUGI POLOVICI NOVEMBRA STE OBISKALI KOSOVO. KAJ STE PROUČEVALI, KAKŠEN JE SMOTER TEH OBISKOV?

Zbor narodov in prosvetno-kulturni zbor Zvezne skupščine sta organizirala te skupine, da bi se poslanci iz različnih območij seznanili z razmerami v nezadostno razvitih delih naše države. Vse pogosteje namreč poslanci iz teh predelov terjajo od federacije, da uredi in prevzame osnovno šolstvo, čeravno sodi po ustavi in načelih naše družbene ureditve osnovno šolstvo v pristojnost občin. Težav v šolstvu s centralizacijo ne bi odpravili, šol pa tudi ni mogoče izločiti iz okolja, v katerem in za katerega delujejo. Nedvomno pa je mogoče in potrebno najslabše razvitim predelom pomagati, da bodo zagotovili pravico do šolanja vsem otrokom.

V skupščini smo proučili uresničevanje srednjeročnega načrta za obdobje 1966—1970 za gradnjo in obnovo šolskega prostora. Žal kažejo podatki, da so se zmanjšale investicije za izobraževanje od leta 1964 do 1968 za dobro tretjino: nominalno za 22,4 %, realneje pa za 45,4 %. Leta 1964 smo dobili 436.000 kvadratnih metrov novega šolskega prostora, leta 1968 pa 293.000 kvadratnih metrov (samo 65 %). Prebivalstvo narašča, v nerazvitih območjih celo izredno (na Kosovem za 3 % letno!). V mnogih krajih šele sedaj začenja obiskovati večina otrok osemletno osnovno šolo. Premagali so nezaupanje do šole, sedaj pa ne morejo zadovoljiti osnovnih potreb.

Sodimo tudi, da je zelo koristno, če se poslanci seznanijo z razmerami na terenu, čeprav so jim na voljo pismena poročila. Koristno bo tudi, če bodo o vsem tem spregovorili v drugih zborih, ne samo v prosvetno-kulturnem, zakaj o teh vprašanjih odločamo skupaj, razmer pa ne poznamo vsi dovolj in tudi problemov ne razumemo enako. To je torej ena od poti za izboljšanje našega dela.

KAJ STE VIDELI NA KOSOVEM? POVEJTE NEKAJ VTISOV.

Poslanci smo se na terenu razdelili v dve skupini; vsaka je obiskala po dve najmanj razviti občini in v vsaki po osem šol. Pogovarjali smo se z učitelji in učenci, s političnimi aktivi občin, na predsedstvu pokrajinske skupščine pa smo imeli sklepni posvet. Zanimali smo se za razmere v šolstvu in za uspehe v odpravljanju nepismenosti.

S težkim srcem smo se poslovili od osnovne šole Rznič v občini Djakovica, kjer so nas ob svečah in petrolejkah čakali pozno v sobotni večer. Šola ima 1096 učencev, brez radia in je malodane brez učil — imajo nekaj starih zemljevidov. 95 % proračuna porabijo za osebne dohodke (med 600 in 1050 din) in ker so letos morali poravnati dolgove za lani pokurjena drva in druge stroške, že dva meseca ni nihče prejel osebnega dohodka. Težave so večje, ker imajo dvojezični pouk (albanski in srbohrvatski), pa rabijo zaradi majhnih oddelkov več učiteljev. Toda, kar nam je ostalo nepojasnjeno, so hodniki in učilnice: ves pod je uničen, v deskah je na stotine lukenj in v vsako je mogoče pasti pol metra globoko. Kako, da ni bilo mogoče kupiti nekaj kubičnih metrov desak in popraviti zavoljo tega neuporabne šole!? Na občini so nam pojasnjevali: sami dobivajo dotacije, z davki zajemajo do 68 % katastrskega dohodka, letos niso dali šolam niti dinarja za investicije ali za popravila. Toda z odgovorom se nismo zadovoljili: akcija solidarnosti se začenja pri takšnih problemih, saj ni mogoče tako zanemariti varnosti in vzgoje 1096 otrok. Zavzemali smo se na občini in pri pokrajinskem vodstvu, da to uredijo.

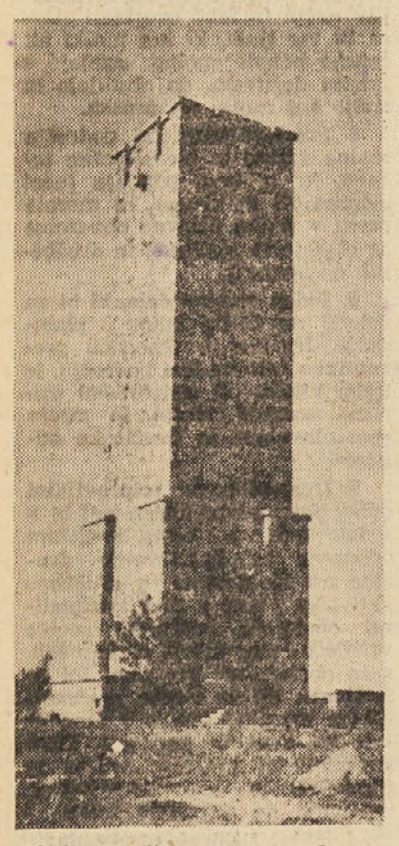

Okolica Prištine: spomenik kosovskim junakom

Kako se šolstvo razvija, kaže primer šole »Gaminet Trbeši« v Zrzu, ki je imela leta 1966 še 350 učencev in 7 učiteljev, letos (po 3 letih) pa ima 720 učencev in 27 učiteljev. Na učenca pride 0,8 m² prostora. Za materialne izdatke odštejejo 60 din na učenca. Manjka učil. Deset učiteljev bi moralo opraviti strokovni izpit, za vsakega je treba plačati 1.500 din, šola pa jim ne more pomagati.

V Beli cerkvi imajo dve skromni sobici najeti za pouk v zasebni stavbi. Zanju plačujejo po 310 din mesečno najemnine. Šolanje v teh dveh prostorih je skrajno nezdravo.

V Ratkovcu imajo za več kot 1000 otrok tri šolske zgradbe: staro, ometano z blatom, drugo je zelo resno poškodoval potres — v stenah zevajo luknje, razpokani so stropi, pa vseeno uče v njej! — in tretjo montažno leseno. V občini Orahovac, kamor sodi šola, je še 55 % nepismenih prebivalcev in letos ni tečajev za odrasle. V 20 vaseh še niso zajeli otrok v osemletno osnovno šolanje.

V teh šolah smo videli mnogo razbitih šip. Čeprav je bil 22. in 23. november, niso še nikjer kurili.

IZ ODGOVORA RAZBEREM, DA JE GLAVNI VZROK TEŽAV POMANJKANJE DENARJA. NA KAKŠNI RAVNI PA JE POUK?

Na žalost je v teh šolah pouk kar se da skromen. Predvsem je verbalen. Ni učil, ni kabinetov, da ne govorimo o telovadnicah, marsikje niso urejeni niti higienski prostori. Seveda ni povsod tako. Veste tudi, da se učitelji različno znajdejo — izkušnje veliko pomenijo. Mi pa smo videli mnogo mladih učiteljev, ki se pripravljajo še za strokovne izpite, drugi pa študirajo na višji pedagoški šoli. V malih, iz desk narejenih klopeh — po normi za dva učenca — sedijo po trije in štirje otroci. Sicer pa v učilnicah nismo videli drugega kakor klopi, skromno tablo in kateder.

POVEJTE NAM ŠE KAJ PODATKOV O KOSOVEM, SAJ RAZMEROMA MALO VEMO O TEJ POKRAJINI — RAZEN DA JE NAJMANJ RAZVITA, DA IMA NAJVEČJI PRIRASTEK PREBIVALSTVA IN DA IMA NAJVEČ NEPISMENIH.

SAP Kosovo šteje 1,180.000 prebivalcev, po 108 prebivalcev na km². Leta 1961 je bilo v pokrajini 964.000 prebivalcev, po 88,5 prebivalcev na km². V osmih letih šteje pokrajina 216.000 prebivalcev več ali 22,4 %. To je zares mlado ljudstvo: 51 % prebivalstva je starega do 19 let, tretjina populacije sodi sedaj v šolske klopi, čez nekaj let pa bo treba za to mladino zagotoviti delo! Prebivalstvo je večnacionalno: 67 % je Albancev, 24 % Srbov, 4 % Črnogorcev, 3 % Turkov in 2 % drugih narodnosti. Zaposlenih je 92.400 prebivalcev, v osnovnih šolah imajo 230.000 učencev, v srednjih pa nad 36.000.

Pred vojno je bilo na območju sedanje AP Kosovo 294 štirirazrednih osnovnih šol, zdaj jih je v 1.440 naseljih 804, od teh 304 osemletnih, 59 šestrazrednic, 65 petrazrednic in 376 štirirazrednic. Prej so imeli štiri gimnazije in 2 meščanski šoli, zdaj imajo 68 srednjih šol s 36.378 dijakov, med katerimi je 17.000 Albancev in 5.880 Turkov. Imajo tudi štiri fakultete — pravkar so ustanovili univerzo v Prištini — in 6 višjih šol, v katere je vpisanih 12.000 študentov.

Tu naj pripomnim, da sem v poročilu o obisku na Kosovem, ki je bilo objavljeno v Borbi, opazil napačne podatke in slabo informacijo, čeprav ves čas govorimo o istih problemih, ki jih ocenjujemo po istih merilih.

SAJ TO SO PRAV LEPI PODATKI. V ČEM JE TOREJ GLAVNI PROBLEM ŠOLSTVA?

V šolskem letu 1968/69 so v osemrazredno osnovno šolo zajeli 80 % otrok, 10 do 14 % pa jih ima še vedno le štirirazredno obveznost. To je v oddaljenih, težko dostopnih naseljih, kjer bi imeli otroci več kot 7 km do šole. Veliko težav je še z vključevanjem deklet v popolno osnovno šolo, doslej se jih je vpisalo menda samo 17 %.

Glavni problem je šolski prostor — iz štirirazrednega šolanja so prešli na osemrazredno, kamor vključijo večino otrok. Na učence pride 0,72 m² šolskega prostora. Po podatkih pokrajinskih prosvetnih organov je od sedanjega šolskega prostora 7,7 % neprimernega za pouk, 36,9 % je potrebnega temeljite preureditve, pa tudi ostali šolski prostor ni primeren. Računajo na nadaljnji izredno dinamični prirast prebivalstva! Do leta 1975 bodo morali spraviti pod šolske strehe 276.000 na novo vpisanih otrok; če naj bi vsakemu zagotovili 1 m² šolskega prostora, morajo obnoviti del obstoječega in zgraditi 115.000 m² novega šolskega prostora. Za klasično gradnjo bi potrebovali 32 milijard S-din — in 2.980 novih učnih moči! Opozarjajo nas, da 90 % občin živi na Kosovem z dotacijami in zato pričakujejo široko družbeno akcijo za rešitev tega problema.

ALI SE LAHKO ŠE POVRNEVA K VPRAŠANJEM RAZVOJA GOSPODARSTVA NA KOSOVEM. IMELI STE SKLEPNO POSVETOVANJE NA PREDSEDSTVU POKRAJINSKE SKUPŠČINE. ALI STE GOVORILI O VSEH VPRAŠANJIH — O RAZVOJU POKRAJINE IN O PROBLEMIH ŠOLSTVA?

Navesti bom moral nekaj podatkov za primerjavo. Povzemam jih iz poročila Zveznega izvršnega sveta.

	SFRJ	BiH	C. g.	Hrv.	Mak.	Slov.	Srbija brez. Kosova	AP Kosovo
a) Narodni dohodek na 1 prebiv. l. 1967	2.126	1.432	1.602	2.613	1.381	4.039	2.157	805
b) % v odnosu na jugoslov. poprečje	100	67	75	123	65	190	101	38
c) Nac. doh. na 1 zaposlenega 1967 (produktivnost)	12.016	11.856	12.238	12.639	9.437	13.646	11.783	10.775
č) % v odnosu na jugoslov. poprečje	100	99	102	105	78	113	98	90
d) Delež industrije pri ustvarjanju narod. dohodka v %	49,3	52,9	51,8	51,6	41,9	57,6	43,6	47,3
e) % zaposlenih od celotnega prebival. v letu 1967	17,7	12,8	13,1	20,7	14,6	29,6	18,3	7,5
f) % aktivnega prebivalstva	45,0	39,2	34,3	47,0	39,4	48,3	49,1	34,7

S temi podatki lahko temeljiteje ocenimo stopnjo gospodarskega razvoja. Zato mi dovolite k številkam nekaj komentarjev.

Narodni dohodek na zaposlenega ne variira veliko (c in č); v Sloveniji je 13 % nad poprečjem, na Kosovem 10 % pod poprečjem. Večja razlika je v zaposlenosti (e); ta variira med 7,5 odstotka in skoraj 30 % vsega prebivalstva. To pa ni odvisno le od možnosti za zaposlitev, ki so na Kosovem nedvomno najmanjše, temveč tudi od fiziološke sestave prebivalstva. Nerazvita območja imajo veliko otrok (zelo mlad populacijski režim) in zato precej nižji delež aktivnega prebivalstva (7); v razvitih območjih 47—49 %, v nerazvitih 35—37 %. Seveda se mora to poznati tudi v celotni skupnosti (pokrajini), ne samo v vsaki družini, če ima veliko ali malo otrok. Spremembo pa bo prinesel šele razvoj standarda in prosvetljenosti, saj je znano, da v razvitih deželah zavestno omejujejo številčnost družine, ker razmišlja vsaka družina tudi o svojem standardu. Ključ do napredka je v hitrejšem gospodarskem razvoju zaostajajočih: ko bodo razmere približno uravnane, ne bo le odpadla potreba po dotiranju, temveč se bodo umirila tudi nekatera gibanja, ki so sedaj značilna. Druge poti do rešitve ni.

Seveda smo o tem govorili, točneje: izmenjali smo poglede. To so mnogo širša vprašanja, ki so jih obravnavali s predsednikom ZIS Mitjo Ribičičem in z drugimi funkcionarji, ki so letos obiskali Kosovo. Kakor je standard šolstva povezan z gospodarstvom, tako seveda nismo mogli mimo teh vprašanj. Sodim, da bi na Kosovem morali posvetiti vso skrb vzgoji deklic in mladine, da bi hitreje spreminjali življenje, saj se z razvojem vse spreminja. Razvoj gospodarstva na Kosovem zaostaja za našim splošnim razvojem. V obdobju 1947—1967 se je narodni dohodek na prebivalca v Jugoslaviji potrojil, s takšnim poprečjem rasel tudi v Črni gori, Makedoniji in Srbiji brez Kosova, na Hrvatskem in v Sloveniji je bil malo nad poprečjem, v Bosni in Hercegovini se je povečal v istem obdobju le 2,5-krat, na Kosovem pa samo dvakrat. Na Kosovem je dohodek na prebivalca le 38 % jugoslovanskega poprečja! Smemo torej pričakovati, da bo naša socialistična skupnost skušala odpraviti ta nesorazmerja. Konkretno za šolstvo pa na Kosovem predlagajo, da bi povečali sredstva sklada pomoči za izobraževanje kadrov, razširili akcijo solidarnosti in spremenili nekatere predpise. Predvsem bi morali ob vsaki investiciji za gospodarstvo zagotoviti tudi sredstva za razvoj izobraževanja. Na dvojezičnih območjih pomeni to včasih podvojitev stroškov: na vsaki šoli sta potrebni dve knjižnici, potrebni so zemljevidi in druga učila v dveh jezikih itd.

KAKŠNO PA JE KULTURNO ŽIVLJENJE V TEJ POKRAJINI? PROSIM ZA PRIMERJALNE PODATKE NPR. S SLOVENIJO, DA BI JIH LAHKO BRALCI PRETEHTALI!

Začniva pri knjigah. V Jugoslaviji pride v poprečju 1,6 knjige v knjižnicah na 1000 prebivalcev, na Kosovem 0,7 knjige. Leta 1967 so izdelali na Kosovem 102 knjigi od 9.226 v Jugoslaviji, izhaja pa 13 listov v primerjavi s 1.259 v Jugoslaviji. Radijski sprejemnik pride v državi na 5 do 6 prebivalcev, na Kosovem pa na 22, televizijski sprejemnik pride v državi na 20 prebivalcev, na Kosovem na 88.

ZADNJE ČASE SMO VEČKRAT KOMENTIRALI STATISTIKE, KI KAŽEJO MANJ UGODNO IZOBRAZBENO SESTAVO ZAPOSLENIH V SLOVENIJI. ALI SO NA VOLJO USTREZNI PODATKI?

Povem naj nekaj podatkov, ki govore, kako so problemi izobraževanja povsod odprti. V Jugoslaviji je med zaposlenimi 7,1 odstotka vseh z višjo ali visoko izobrazbo, na Kosovem 7,5 %, v Sloveniji pa 5,3 %. Zaposlenih s srednjo izobrazbo je v poprečju 12,3 %, na Kosovem 14,2 % in v Sloveniji 10,9 %. Visokokvalificiranih delavcev je v Sloveniji 4,8 odstotka, na Kosovem 5,5 %, poprečje v državi pa je 5,6 %. Toda imejmo pred očmi še število in odstotek zaposlenih in vrednost izobrazbe, ki jo da šola s tradicijo.

Na 1000 prebivalcev v Sloveniji je 137 učencev osnovnih šol, na Kosovem pa 187 (jugoslovansko poprečje 147). Učencev vseh vrst srednjih šol je v Jugoslaviji na 1000 prebivalcev 33, v Sloveniji 30, na Kosovem 25. Študentov visokih šol je v poprečju 7, toliko tudi pri nas, na Kosovem 4. Kljub visokemu številu učencev osnovnih šol na Kosovem hodi v šolo le 70 % otrok v starosti od 11 do 14 let. V Bosni in Hercegovini so razmere še slabše, saj hodi v šolo le 64 % otrok te starosti. V Jugoslaviji 20 % otrok od 11. do 14. leta, skupno 322.000, sploh ne hodi v šolo!

Izobraževanje kadrov za gospodarstvo in družbene službe je povsod pereče, v nerazvitih področjih pa si prizadevajo uresničiti ustavno pravico vseh otrok do osnovne izobrazbe. Te razmere bi morali proučiti psihologi, saj se iz desetletja v desetletja, iz kraja v kraj spreminjajo, brez skrbnih študij pa tudi investicijskih programov ni mogoče izdelati.

V ZAČETKU STE POVEDALI, DA STE OBISKALI NAJMANJ RAZVITA OBMOČJA V POKRAJINI METOHIJE. PODATKI O MANJ RAZVITIH REPUBLIKAH IN KRAJIH PA PRIČAJO O PRECEJŠNJIH DOSEŽENIH REZULTATIH. VI POZNATE TUDI RAZMERE PRI NAS; MED VAŠIM GRADIVOM VIDIMO TUDI KNJIGO O ŠOLSKIH ZGRADBAH. VERJETNO STE PRIMERJALI PODATKE. ALI MORDA SODIJO V MANJ RAZVITIH PODROČJIH, DA JE PRI NAS NAJLEPŠE UREJENO?

O tem, kar ste me sedaj vprašali, sem precej razmišljal tudi na poti in v sklepnem razgovoru sem naglasil, da tudi v Sloveniji nismo še vsega uredili, čeprav smo letos proslavljali stoto obletnico obvezne osemletne osnovne šole. Tudi v naši republiki prejema del občin dotacije, tudi pri nas imamo slabo razvita območja — v južnem, jugovzhodnem in vzhodnem delu republike.

V Sloveniji je v rabi 247 šolskih stavb, ki so bile zgrajene pred letom 1850, in 704 stavbe zgrajene do konca 1. svetovne vojne — od skupno 1453 šolskih zgradb. Po osvoboditvi je bilo pri nas zgrajenih 231 šolskih poslopij — približno petina. To ni malo. Ko bo pod streho 100 novih šol, za katere smo se odločili, bo to velik uspeh. Leta 1956 je bilo v Sloveniji od 1167 osnovnih šol 397 v poslopjih, ki niso bila grajena v šolske namene, v 361 stavbah pa so osnovne šole samo gostovale: šole so gostovale v 131 stavbah zasebnikov, v 49 stavbah pa je lastništvo zadrug in drugih organizacij. Pri vseh osnovnih šolah je bilo leta 1961 le 168 telovadnic — 113 lastnih in 55 tujih itn. To so podatki slovenskega šolskega muzeja v knjigi Šolske zgradbe v obdobju 1775—1966; že samo letnica pove, kako daleč nazaj seže kronika naših šolskih zgradb — skoraj 200 let.

Poznam zelo različne naše šole in marsikatera je povsem neustrezna. Toda naši učitelji znajo vsako še tako slabo šolo urediti in opremiti. Če bi imeli na voljo statistiko, koliko učil in učnih pripomočkov so izdelali učitelji in učenci, bi bili podatki nadvse spodbudni. Tudi razstava takšnih izdelkov v našem muzeju bi pobudila veliko zanimanje. V dveh šolah na Kosovem sem vprašal, zakaj ni nikjer videti v učilnicah izdelkov učencev in doma izdelanih ponazoril ali učil, pa sem dobil odgovor, da to dekoncentrira učence pri pouku in da je bolje imeti prazne bele stene. S tem pojmovanjem, kdorkoli ga je že razširil, se ne strinjam, kajti z verbalizmom lahko dosežemo samo del vzgojnih smotrov. Učenci so — kot nas je odraslih večina — vizualni tipi in pri izdelavi učil se mnogo nauče, pa tudi ceniti jih znajo. Tako se budi ustvarjalnost in odnos do dela. Risbe otrok in izdelana učila so mnogokrat estetsko lepa, in to sodi tudi k vzgoji. Tudi tehnična vzgoja je mnogo prispevala, ne samo pri pridobivanju praktičnega znanja učencev, temveč celo pri opremljanju kabinetov, hodnikov itn. Koliko vrat smo sami prepleskali!

Razmišljajoč o tem, si predstavljam, kako velike in vsestranske so naloge pedagoških šol, pedagoških zavodov in kakšen je smisel izmenjavanja izkušenj. Izredno važen dejavnik vzgoje je tudi izvenšolska dejavnost in svobodne aktivnosti. Vsa ta pestra kultura šolskega dela nastaja z izkušnjami in s tradicijo. Včasih se vprašujem, če to v programih dela šol in s pravilniki o nagrajevanju dovolj upoštevamo.

ČAS JE, DA SKLENEVA POGOVOR. TEMATIKO SVA OBRAVNAVALA MALO ŠIRŠE, NE SAMO O VAŠEM OBISKU NA KOSOVEM. PRAV BO ZATO, ČE NAM OB KONCU POVESTE, KAKO BI — POLEG PROGRAMA IZGRADNJE ŠOL — UTEGNILI MANJ RAZVITIM OBMOČJEM BOLJ POMAGATI.

Tradicija in dolgoletne izkušnje šole so kljub dinamiki, s katero se spreminja, zelo pomembne. To bi predvsem morali izkoristiti, to bi se dalo urediti tudi z odobravanjem krajših, denimo enomesečnih študijskih dopustov. Takšna zamenjava kadrov bi imela še drug smoter: spoznali bi učne načrte, navade in sredstva za pouk. Okrepili bi nekoliko premalo razvito pedagoško svetovalsko službo.

Drugo: še vedno je učitelju najdragocenejši pripomoček knjiga. Pri nas celo preveč slonimo samo na rabi šolske knjige in izbor domačega beriva, ki je navezan na pouk materinščine, je preveč leposloven, premalo obrnjen k sodobnim problemom družbenega razvoja. Mnogo knjig bi lahko prevedli — ali razširili — za rabo v šoli in za dopolnitev pouka. Predvsem pa: manjkajo nam še knjige za učitelje, vsa reforma in velik del uspeha pa je odvisen od dela učiteljev! Kadrom moramo posvetiti vso skrb! Tudi učiteljem na Kosovem ali drugod, kakor pri nas, velja vsa pozornost! O tem bi morali mnogo bolj razmišljati pedagoški vodje zavodov. Učitelji morajo biti informirani o vsem: o novih dosežkih v svoji disciplini, o spoznanjih moderne pedagoške znanosti, o napredku v svetu, o družbenih gibanjih, o razvoju občine in soseske, kjer je šola, o rezultatih v šolstvu itn.

Tretje: lahko bi se povezali pedagogi in založniki v Jugoslaviji in dali vrsto knjig, ponazoril in učil za vse naše šole. Potreben je samo jasen koncept.

Četrto: mislim, da bi bilo nadvse koristno, če bi sociologi in pedagogi skupaj proučevali številne pojave v družbi, če bi o vsem tem več pisali in obveščali javnost ter skušali tudi v praksi vsak dan predočevati, da šola ne sodi v potrošniški sektor, temveč je v procesu formiranja kadrov za najrazličnejše družbene dejavnosti zelo pomembna za širšo družbeno reprodukcijo! To velja tudi za osnovno šolo: na njej vse gradimo.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Potres jim je uničil šole. Takole poteka pouk otrok iz prizadete Bosanske Krajine v Volpariji pri Savudriji; Slovenija je številnim otrokom nudila, kolikor je mogla

»Nenavadni pogovori« — nove oddaje radijske šole

Vedno pogosteje se dogaja, da našo javnost vznemirijo novice o tej ali oni obliki neprilagojenega oziroma točneje: družbeno nesprejemljivega obnašanja mladine: mladinski delinkventnosti, samomorih, prostituciji, delomrznosti itd. Prevladujoči refren ljudskih komentarjev ob takih poročilih se da strniti v eno samo ugotovitev: z mlado generacijo se tako pri nas kot po svetu nekaj čudnega dogaja, nekaj, česar ne moremo prav razumeti in na kar ne moremo vplivati ali pa se nam vsaj zdi, da ne moremo.

Ta občutek nemoči je do neke mere posledica načina, kako smo o tem dogajanju obveščeni. Največkrat nam sredstva javnega obveščanja ali pa kar govorice posredujejo le najbolj groba dejstva, pri tem pa poudarjajo njihovo izjemnost in nesprejemljivost. Posredujejo jih iztrgane iz njihovega življenjskega konteksta, torej brez vsake zveze s tistim vsakdanjim dogajanjem, ki ga molče sprejemamo kot samoumevnega in nas sploh ne vznemirja, ki pa — če natančneje pogledamo — v sebi skriva vzroke za močno vznemirljive stvari. Tako se nam — za primer — ne zdi nič nenavadnega, če starši s čezmerno zaposlenostjo skrbe, da otrokom ne bi »ničesar manjkalo«, pri tem pa pozabijo, da materialna preskrbljenost — pa naj bo standard še tako visok — še zdaleč ne zadostuje za otrokov razvoj, za njegovo socializacijo. Če pa otrok, ki zaradi prezaposlenosti staršev izgubi stik z njimi in se zato v docela normalni razvojni krizi znajde sam, iz svoje stiske najde družbeno nesprejemljiv izhod, potem smo močno začudeni, presenečeni, prestrašeni.

Ko se je vodstvo radijskega programa odločilo za uvedbo nove oddaje radijske šole, je imelo pred očmi prav dejstvo, da posamičnih pojavov nesocialnega obnašanja mladine, pa naj so še tako pogostni, ne kaže sprejeti kot nespremenljivo dejstvo, še manj pa kot predmet senzacije. Nasprotno: take primere je treba razumeti kot skrajne in izjemne posledice na videz »normalnega« dogajanja. Treba se je torej vprašati, kako je z »normalnostjo« tega dogajanja samega, in če se izkaže, da vendarle ni tako zelo normalno, potem je treba poseči vanj in ga spreminjati, kolikor je to pač s sredstvi javnega obveščanja mogoče.

Redakcija radijske šole je po obširnih posvetovanjih z najbolj pristojnimi strokovnjaki sestavila delovno skupino psihiatrov, psihologov, pedagogov in sociologov in jo naprosila, naj izdela seznam vseh tistih mladinskih problemov, zaradi katerih se starši najpogosteje zatekajo po pomoč v ambulante in posvetovalnice. Ta spisek je potem postal programska osnova nove serije oddaj z naslovom »Nenavadni pogovori«.

Za razumevanje namena teh oddaj je najbolje, če opišemo, kako nastanejo. Začetek dela za tako oddajo je izčrpen opis problema, njegovih psihičnih in socialnih vzrokov in vseh možnih razrešitev. Tak opis izdela strokovnjak iz delovne skupine, redakcija pa ga izroči avtorju, ki na tej osnovi napiše tekst. V njem so — v obliki pripovedi ali igranih prizorov — zapopadeni vsi elementi problematične situacije, ki v skrajnih primerih vodi v družbeno nesprejemljivo obnašanje mladega človeka: njegova osebna stiska, reagiranje okolja nanjo — tako ustrezno kot neustrezno — momenti, ki omogočajo sprejemljive razrešitve, kot tudi tisti, ki konflikt zaostrujejo in v skrajni posledici lahko vzročijo tako imenovano iztirjenost mladega človeka.

Dvajsetminutne oddaje sodijo v sestav radijske šole in so seveda predvsem namenjene skupinskemu poslušanju v razredu. Po svojem namenu naj bi omogočile odprt in sproščen pogovor med vzgojiteljem in učenci tudi o tistih vprašanjih, ki se jim zaradi njihove občutljive narave kar preveč radi izognemo. Enako dobrodošle pa bodo tudi staršem, predvsem tistim, ki se kdaj vprašajo: »Le kaj je z mojim otrokom, da je takšen?« V teh oddajah bodo našli odgovor na marsikatero takšno vprašanje, s tem pa tudi trdnejše izhodišče za pogovor z otrokom.

Oddaje so na sporedu vsako drugo sredo ob 9.05 na prvem programu, ponavljajo pa jih vsak drugi ponedeljek ob 14.05 na drugem programu.

Janez Dokler

VLOGA IN POMEN SLIKE V SODOBNEM POUKU IN VZGOJI

Povzetek predavanja prof. Mirka Kambiča na srečanju sodelavcev revije Pionir letos 24. oktobra v Klubu poslancev v Ljubljani

Starejša generacija se je rodila v svet besede, nova prihaja v svet slike. S tem izrekom poudarjamo vedno večji pomen slike v sodobnem življenju in vedno večjo vizualno dojemljivost mladega rodu.

Ravno pred 130 leti je direktor pariškega observatorija F. Arago poročal v Francoski akademiji znanosti o fotografskem postopku in uspehih slikarja Daguerreja in posebej poudaril, da je njegov prijatelj posnel celo sliko Lune. To je bilo leta 1839.

In samo 130 let pozneje, leta 1969, je človek na Luno stopil ter slikal sebe in Luno s tako popolnimi aparati, da je slike takoj posredoval neštetim ljudem na Zemlji ter jih spremenil ne le v poslušalce besednih poročil, temveč v skoraj neposredne gledalce človekovih prvih stopinj na Luni. In v neverjetno kratkem času sta založniška vnema in tiskarska tehnika poskrbela za revije in knjige z odličnimi barvnimi reprodukcijami slik vesoljske dogodivščine in jih ponesli v naše šole in domove.

To je le eden od primerov, kako močno se je razvila tehnika vizualnih komunikacij in dokaz, kako pomembno vlogo ima danes slika, ustvarjena zgolj s tehničnimi pripomočki ali z igrivo domišljijo in umetniško roko; slika razmnožena in predvajana kot dinamična projekcijska slika ali pa razširjena kot statična tiskana slika. Z njo se srečujemo vsak dan, predvsem na televiziji, v filmu, v statični predavateljski projekciji, v črno-belem in barvnem tisku, pa naj gre za znanstveno raziskovalno dejavnost, za poljudnoznanstvene objave, za učno vzgojne namene ali za čisto razvedrilo.

Pomen slike moramo izrecno poudarjati, ker se še vedno srečujemo z ljudmi starejše generacije, ki so vredni vsega spoštovanja, pa konservativno vztrajajo na občudovanju same besede, znanstvene ali umetniške, tiskane ali govorjene.

Toda sprijazniti se moramo z dejstvi. Kioski v mestni sivini kar žarijo v mavričnih barvah bogato ilustriranih revij. Statistika pravi, da se v svetovnem merilu množijo revije in njihove naklade mnogo hitreje kot naklade sicer solidnih dnevnikov.

Založbe se dandanes mednarodno povezujejo zaradi kvalitetnejšega in cenejšega tiska barvnih slik v številnih poljudnoznanstvenih knjigah in slike postajajo mednarodna govorica izobraževanja, vzgoje in sporazumevanja.

Slika prodira tudi na univerze kot vedno nujnejši raziskovalni in pedagoški pripomoček, celo na oddelke, kjer je doslej prevladovala izključno beseda. Tako je na primer italijanski Narodni center za avdiovizualne pripomočke v Rimu priredil že leta 1965 razgovor univerzitetnih profesorjev raznih strok o pomenu avdiovizualnih pripomočkov na univerzah. Udeleženci so soglašali, da je ustvarila sodobna tehnika odlične pripomočke, da so nekatere stroke še preveč konservativne in da bo treba močneje uveljaviti AV sredstva tako v raziskovalnem kot v učnovzgojnem procesu.

Učbeniki vseh vrst postajajo mladini prijetnejši in koristnejši prav zaradi mnogih ilustracij, ki olajšujejo dojemanje težje snovi. Toda to je le del učnega procesa. Sodobna tehnika daje učitelju in učencem na razpolago zelo praktične projektorje za diapozitive in diafilme (statična slika), 16 in 18 milimetrske filme in televizijske odddaje (dinamična slika), grafoskop (nastajajoča slika, ki vodi učenca — s pomočjo prekrivanja risb na prozornih listih — od začetka nekega pojava do končne, že komplicirane faze).

Dinamična slika (film, televizija) ima svojo magično moč. Vendar je to v učnovzgojnem procesu večkrat le ploha vtisov, ki ne proniknejo dovolj globoko.

Tiskana, statična slika, združena s primerno besedno razlago, pa je kot miren, stalen ali ponoven dež, ki prodre globoko v zavest. Knjiga in revija sta priročni stvari, postaneta človekova last, ima ju doma, nosi ju na pot, z njima se intimno pogovarja in svobodneje obuja lastno domišljijo ter rešuje lastne probleme. Pri intimnih vprašanjih spolne vzgoje odigrata lahko tiskana slika in beseda pomembnejšo vlogo kot živa beseda staršev ali učitelja.

Ali postaja slika nevaren tekmec besedi?

Beseda, znanstvena in umetniška, ohranja in bo ohranila svojo neprekosljivo vrednost in slika ji v tem pogledu ni tekmec, temveč sodelavec. So področja, kjer absolutno odloča beseda (npr. leposlovje), so področja, kjer ima vso veljavo slika (npr. slikarstvo) in je svet glasbe, kjer se beseda in slika umikata drugemu mediju izražanja.

Človeku, ki uporablja besedo, daje slika marsikdaj možnost, da se izraža manj ekstenzivno (gostobesedno, nejasno), in mnogo bolj intenzivno, ker mu slika prihrani mnogo besedi in mnogo časa. V določenih primerih drži stari kitajski pregovor: »Ena dobra slika odtehta tisoč besed«.

Vendar pa ima tudi slikovna govorica svoje slabe strani. V sedanji poplavi slik je mnogo tehnično in estetsko slabega. Do slike imajo mnogi površen in nevzgojen odnos, podobno kot na besednem področju do lepega jezika.

Še slabše je, ker je mnogo slik moralno škodljivih, na primer slikovna propaganda nasilja (film, televizija, strip itd.).

Mnogi stalni gledalci avdio-vizualnih sporedov postanejo življenjsko skrajno pasivni, lenobni.

Pretirana uporaba slik pri pouku in vzgoji pomeni lahko strel mimo cilja. Mladina se razvadi, zabava in slika ji odvrača pozornost od glavnega problema na čisto postranske zadeve. Nevarno je, da se otroku zmanjša sposobnost za abstraktno mišljenje.

Z upoštevanjem prave mere, estetske in vsebinske kvalitete pa je slika vedno vzgojna, poučna in odlična družabnica govorjeni ali pisani besedi.

V štirinajstih letih sem imel nad tisoč potopisnih predavanj za odrasle in mladino. Spoznal sem, kako veliko moč ima slika, združena s kratko razlago.

Zbirka slik kot celota ostane ljudem v spominu zelo dolgo, če obravnava predavatelj svet, ki gledalcem še ni znan, pa je slikovit in zanimiv (npr. svet ameriških kanjonov).

Odrasli in mladina zelo radi gledajo slike krajev, ki so jim pri srcu (domači kraji), in krajev, po katerih so sami potovali (obujanje spominov, doživetij).

V glavnem pa se »zapiči« v spomin posameznemu gledalcu le nekaj malega, od npr. 150 slik morda celo ena sama slika. — Vstopil sem kot predavatelj v polno dvoranico v Bohinjski Beli in si mislil, da me ne bo nihče več poznal, saj sem bil tam prvič in zadnjič pred tremi leti. Toda komaj sem vstopil, že sem zaslišal glasen vzklik desetletnega fantiča: »Ta je pa tisti, ki nam je polža pokazal!« Res, pred tremi leti so ga bili videli na sliki, s šaljivo pripombo, da se je tudi polž odpravil na Triglav.

Mladini so posebno všeč slike živali. Na Javorniku (Koroška Bela) so si otroci od vseh zanimivih in barvno lepih slik najbolj zapomnili sliko gorskega leva ali pume in naredili s tem doma takšno reklamo, da so potem tudi odrasli čisto napolnili dvorano in z nasmehom govorili: »Otroci so nas navdušili, prišli smo zaradi nekakšnega leva.«

Pred leti sem se 1. novembra v zelo mrzlem večeru vračal z Vršiča v Ljubljano, z motornim kolesom. Pri Lescah me je ustavil študent matematike in me prosil, naj ga potegnem v Ljubljano, ker ima izpit, z avtostopom pa da ni imel sreče. Vozila sva se tiho in precej zmrzovala. Na Sorškem polju pa se je fant nenadoma veselo oglasil: »Ali ni krasno, te rdeče luči avtomobilov pred nami! Spominjam se še lepšega prizora iz New Yorka: velik most, večerne luči in črte avtomobilskih reflektorjev.« — »Ste bili tam?« ga vprašam. — »Ne, sliko sem videl že pred leti na predavanju na Jesenicah, mislim, da je slike kazal neki profesor Kambič.« — Kar prijetno toplo mi je postalo ob misli, kako trajen vtis naredi lahko ena sama slika.

Ena sama slika je lahko človeku kot krepka spominska kljuka, na katero se mu obesi mnogo znanja, ki bi mu sicer utonilo v pozabo.

Slika, ki gledalca ali »zagrabi« ali se mu vsede tiho v zavest, vzbudi lahko nepremagljivo željo in voljo, da si človek to stvar tudi v resnici ogleda. Moja predavanja so dala mnogim ljudem pobudo, da so odšli na izlete in potovanja v tiste kraje, ki so jih doživeli najprej v sliki. Pozdrave sem prejel celo iz ameriških kanjonov kot odmev na predavanje.

Slika pridobi na moči in trajnosti, če se druži z njo kratka, zanimiva besedna razlaga. Mladini je ob sliki najbolj všeč anekdota. Šaljiva zgodbica in slika pomenita lahko trajno doživetje. Po desetih, dvanajstih letih na primer nenadoma zvem, ob slučajnem srečanju z nekdanjimi gledalci in poslušalci:

»Tiste zgodbice o klopotači pa ne bom pozabil vse življenje.«

Fotografija je danes ljudska spretnost, dostopna vsakomur. To je lažje kot šoferski izpit. Fotografija je popotna skicirka, notes. Slike so opora spominu, so dokument, osnutek za risbe, ilustracija k članku.

Fotografija nas vodi k mnogo skrbnejšemu opazovanju narave kot oko samo. Bolj smo pozorni in vidimo, za kar smo bili prej slepi. Gre za znanstveno natančno opazovanje in dokumentiranje, gre za umetniško doživljanje. Nekateri pojavi so enkratni in če imamo aparat, jih ujamemo, podoživljamo, posredujemo drugim.

Slika čistih in barvitih odsevov v Bohinjskem jezeru nam pove, da najde vsaka beseda in vsaka slika svoj odsev v mladem srcu. Uredništvu in sodelavcem Pionirja želim, da bi posredovali globoke in lepe odseve.

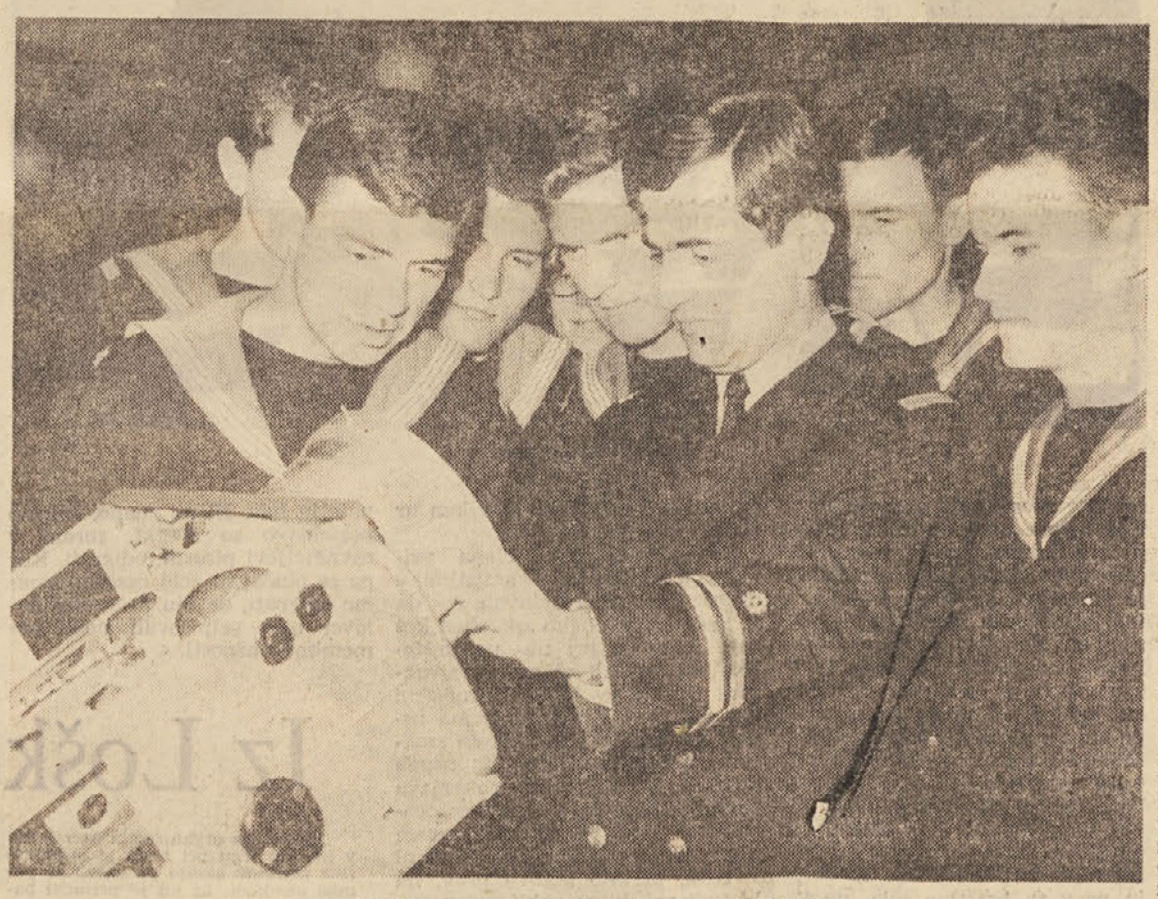

Gojenci vojaške pomorske akademije pri praktičnem pouku

KADROM MORAMO POSVETITI VSO SKRB

(Nadaljevanje s 4. strani)

Seveda se da marsikaj reševati s predpisi, mnoge stvari se pa tudi zavoljo predpisov ne izboljšajo. Resolucija o izobraževanju na temeljih samoupravljanja, ki bo sprejeta v zvezni skupščini čez nekaj mesecev, z njo pa bo ukinjen osnovni zakon o šolstvu, bo odprla pot novim prizadevanjem za razvoj izobraževanja. Poudarja osnovno sistemsko zasnovo, sicer pa prepušča vso pobudo republikam in občinam. Važen bo predpis, ki bo vše investitorje zavezoval, da misljo najprej na celoten proizvodni proces, tedaj tudi na kadre in prispevek za izobraževanje in družbeni standard, potem šele na monumentalnost gradbenih rešitev. Sredstva za šolo naj bi ne bila obdavčena ali pri uvozu ocarinjena. Končno ne bi bilo napak, če bi imeli kak fond za podpiranje modernizacije pouka.

Zvezni organi posebej skrbno proučujejo in pripravljajo vrsto rešitev, ki naj pomagajo manj razvitim območjem do hitrejšega napredka.

Tovariš urednik, dovolite mi, da ob tej priložnosti zaželim vsem prosvetnim delavcem in drugim občanom, ki se zavzemajo za razvoj izobraževanja in vzgoje, vse dobro in nove uspehe v letu 1970! Vem, da je to odvisno od vsakega posameznika, toda tudi od splošnega napredka skupnosti in od odnosov med ljudmi. Vso srečo!

Hvala za dobre želje in za razgovor. Upam, da nam odpira možnost, da obravnavamo še drugo vprašanja in naše razmere na podoben način.

(PRIHODNJIČ BO O VPRAŠANJIH SOLSTVA V SR SLOVENIJI ODGOVARJAL PREDSEDNIK IO REPUBLIŠKE IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI LUDVIK ZAJC.)

JUGOSLOVANSKA LJUDSKA ARMADA — NAŠA VARNOST IN NAŠA MOČ. — OB 28-LETNICI NJENEGA OBSTOJA

Zakaj tako malo slovenskih mladincev v vojaških učnih zavodih?

Malokatera armada na svetu se je porajala in krepila v tako težavnih okoliščinah kot naša. Nastajala je med veličastnim plamtenjem narodnoosvobodilnega boja in nezaustavljivo socialistično revolucijo pod vodstvom KPJ in tovariša Josipa Broza Tita, ob nenehni podpori ter množičnem sodelovanju vseh bratskih jugoslovanskih narodov. Po prvih manjših vojaških formacijah (narodnih stražah, četah, odredih), ki so bile le slabo opremljene, toda prežete z globoko mržnjo proti brezdušnemu okupatorju ter z vizijo bodoče socialistične družbene ureditve, je že po nekaj mesecih oboroženega upora prišlo 21. decembra 1941 v kraju Rudo do formiranja Prve proletarske narodnoosvobodilne udarne brigade; ta je že naslednji dan zmagovito prestala svoj prvi ognjeni krst. Obletnico tega datuma praznujemo vsako leto kot Dan JLA.

Od tedaj je minilo že polnih 28 let. Živeč že nad četrtino stoletja v miru, pogostokrat pozabljamo, da nas obdaja svet, ki še zdaleč ni urejen. Protislovja med bogatimi in revnimi se vse bolj zaostrujejo, kar je vir neštetih vojn in nezaslišanih grozodejstev. Orjaški proračuni držav velikank ječe pod pritiskom bajeslovnih izdatkov za oboroževanje. Na deset in deset tisoče tovarn, kjer dela nad 80 milijonov ljudi, mrzlično proizvaja najrazličnejše smrtonosne kemikalije, grozljive stroje in fantastična rušilna orožja, katerih pogubonosni učinek daleč presega patološko domišljijo najbolj blaznega shizofrenika. Kolo zgodovine se vrti vedno hitreje. Danes je lahko še mir, jutri pa že lahko sledi nenaden napad brez formalne vojne napovedi. Ob tovrstnem presojanju obstoječih dejstev je vloga naše armade še posebno pomembna.

Katerakoli bodoča vojna bo totalna vojna, ki ne bo delala razlik med oboroženimi silami in civilnim prebivalstvom. Zategadelj je naša operativna Jugoslovanska ljudska armada ne samo najbolj strokovna in najtemeljiteje opremljena vojaška organizacija, marveč tudi mogočno ogrodje splošnega oboroženega **odpora vseh delovnih ljudi, ki** bodo v obliki najbolj množične obrambe vodili neizprosen boj proti vsiljivemu sovražniku na vsakem najmanjšem koščku državnega ozemlja.

Vloga Jugoslovanske ljudske armade pa ni samo obramba. Kot resnična prijateljica ljudstva, iz katerega je izšla, mu priskoči na pomoč povsod tam in ob vsakem času, ko je to potrebno: pomaga pri reševanju človeških življenj in materialnih dobrin pri naravnih nesrečah, gradi ceste, proge, mostove, letališča, luke in podobno. Njene tovarne izdelujejo vrsto artiklov za široko potrošnjo. Je tudi najbolj množična šola mladine, ki se po odsluženju kadrovskega roka vrača domov obogatena z novimi izkušnjami ter večjim znanjem. *V nad 50 vojaških učnih zavodih se leto za letom osebnostno oblikuje in strokovno usposablja na tisoče in tisoče mladih ljudi za tehnike in inženirje*, kajti pravilno in hitro ravnanje z vse bolj zapletenimi vojaškimi napravami terja dokajšnjo splošno razgledanost in temeljito strokovnost.

Ob vsem tem, žal, ugotavljamo, da dosedanji — večinoma kampanjski — način informiranja slovenskih mladincev o možnostih ter pogojih za šolanje na odlično opremljenih vojaških šolah, kjer predavajo priznani strokovnjaki, nikakor več ne zadostuje. Zaradi tega tudi ni zadovoljeno potrebi, da bi bilo — glede na proporcionalno število prebivalstva — v Jugoslovanski ljudski armadi 8 % slovenskih častnikov. Vsekakor bomo morali poiskati učinkovitejše načine približevanja vojaških šol slovenski mladini, vendar ne z namenom, da bi jo vzgajali v militarističnem duhu, ki je tuj naši socialistični družbeni stvarnosti, temveč zato, da bi med slovenskimi mladeniči našli in usmerili v Jugoslovansko ljudsko armado tiste, za katere bo ugotovljeno, da razpolagajo s specifičnimi potencialnimi možnostmi za opravljanje določenih opravil v naši armadi. To je vsekakor pomemben problem, ob katerem bi se bilo treba ob 28-letnici naše Jugoslovanske ljudske armade še posebej ustaviti in temeljito razmisliti.

VIATOR

Uvod v pedagogiko

Navajeni smo, da so učbeniki, ki obravnavajo takozvani uvod v pedagoško znanost, napisani več ali manj stereotipno, nizajoč že znane ugotovitve, razporejene v določen sistem, kateri naj osvetli temeljne silnice ter njihovo medsebojno učinkovanje za boljše razumevanje pedagogike kot teoretične in uporabne znanosti.

»Uvod v pedagogiko« (v originalu: »Uvod v pedagogiju«), ki ga je napisal upokojeni profesor zagrebške Pedagoške akademije Ivan Leko, pomeni v tem pogledu vsekakor dragoceno osvežitev, saj gradi pisec svoja izvajanja na pedagoško idejni platformi vzgoje ter izobraževanja v naši socialistični samoupravni družbi.

Učbenik ima pet delov:

— v prvem so interpretirani vzgoja, izobraževanje in pouk (t. j. medsebojna povezanost vzgoje, izobraževanja in pouka ter posebej vzgoja, izobraževanje in pouk);

— v drugem so prikazane glavne smeri vzgojno-izobraževalnega sistema sholastično-religiozni vzgojno-izobraževalni sistem, klasično-humanistični sistem vzgajanja, pragmatični vzgojno-izobraževalni sistem ter socialistični sistem vzgoje in izobraževanja);

— v tretjem je obdelan šolski sistem Jugoslavije (njegov zgodovinski razvoj, klasifikacija, pedagoška načela, prva, druga ter visokošolska stopnja, izobraževanje odraslih, izobraževanje učiteljev, pedagoška služba, televizija pri pouku);

— v četrtem je avtor analiziral osnove ekonomike izobraževanja (poglavja: tehnični proces in izobraževanje, izobraževanje odraslih in ekonomski razvoj, osnova sistema financiranja izobraževanja ter financiranje in delitev osebnih dohodkov);

— v zadnjem — petem — delu pa zaključuje pisec svoja izvajanja s splošnim pregledom tendenc v razvoju šolstva in izobraževanja v Evropi.

Dodan je tudi krajši popis ustrezne domače in tuje (ruske, anglosaške, nemške in francoske) strokovne literature.

Knjiga (190 strani; latinica!), ki so jo pred kratkim izdale »Narodne novine« v Zagrebu v zbirki Biblioteka »Učbeniki« (št. 36), stane 45 N-din.

VIATOR

RAZVELJAVLJENE NALOGE

V mesecu maju je republiški sekretariat za prosveto in kulturo izdal pravilnik o ocenjevanju v osnovnih in srednjih šolah. V jeseni tekočega leta je ta pravilnik doživel prve preizkuse tudi v praksi in pokazal marsikaj slabega.

zahtevali

Nekateri členi bodo gotovo zahtevali še spremembo oziroma dodatna tolmačenja izdajatelja. Tako npr. člen 7, 3. odstavek navaja več načinov preverjanja znanja, pa nobeden od njih ne sme biti edini vir za oceno. Kako naj se izvaja to pri predmetih, kjer se ne pišejo šolske naloge, testi pa še niso bili izdani kot preštudirani objektivni pripomočki za preverjanje znanja? Testi sestavljeni na hitro, bolj škodujejo kot koristijo, zato niso primerni za preverjanje znanja.

Zelo nejasen je tudi člen 11 o učenčevem splošnem uspehu, ki ga sedaj določamo po čisto drugih kriterijih, kot je bila to navada v srednjih šolah doslej.

Prav tako je nejasen tudi člen 13 o javnem ocenjevanju, ki bi moral biti zelo precizno formuliran. Iz tega člena se ne da sklepati, ali moramo učenca seznaniti z oceno tako kot npr. starše, ki pridejo po informacije, ali zadostuje le pojasnilo, da njegovo znanje (ne) zadošča zahtevam, oz. ga pohvalimo, če je znal zelo dobro.

O navedenih nejasnostih bi morali spregovoriti še kdaj drugič. Danes pa bi hoteli obširneje spregovoriti le o drugem odstavku 7. člena, ki pravi: **»Če je pri pismeni šolski nalogi ocenjenih v oddelku več kot tretjina učencev negativno, se ocene razveljavijo, učenci pa pišejo novo nalogo.«**

Presenetljivo je že to, da je pravilnik namenjen osnovnim in srednjim šolam hkrati, ko pa so vendar med učenci obeh šol nekatere bistvene razlike. Medtem ko prvi opravljajo svoje obvezno šolanje, se drugi pripravljajo na poklic oz. nadaljujejo šolanje povsem prostovoljno. Tako so zahteve v srednjih šolah relativno mnogo večje. Uspešno naj bi opravili srednje šole le tisti učenci, ki so pokazali v času šolanja sposobnost za poklic oz. za nadaljevanje šolanja.

Če nismo preverili učenčevih sposobnosti ob vstopu v srednjo šolo, moramo sprejeti vse, ki se vpišejo v prvi razred. V takem primeru morajo biti prvi razredi podvrženi določeni selekciji. Verjetno pa je to tudi najpravičnejši način zavračanja nesposobnih učencev. Z nobenim sprejemnim izpitom ali testom ne bi mogli tako zanesljivo ugotoviti, kateri dijaki so sposobni za to šolanje in kateri ne. Ta pravilnik pa tak način selekcije posredno zavrača. Kako lahko potem veljajo za prve razrede osnovne šole enaki učni kriteriji pri pismenih nalogah kot za prvi selektivni razred srednje šole? Če piše npr. tretjina učencev nezadostno iz računstva v 2. razredu osnovne šole, ali je to isti neuspeh, kot če jih piše nezadostno prav toliko v prvem razredu srednje šole? Ali je res potrebno v prvem razredu srednje šole pismene šolske naloge, kjer piše 12 učencev od 35 nezadostno in je morda prav toliko nalog odličnih, **razveljaviti**, ker pač tako piše v pravilniku? Zdi se, da je ta odstavek nepremišljen in škodljiv. S kakšno pravico razveljavljamo 23 dijakom uspešno opravljeno nalogo zato, ker drugih 12 dijakov ni bilo dovolj pripravljenih (niso delali samostojno domačih nalog in podobno) ali pa so drugače nesposobni? Jasno je, da se razveljavitvi upirajo dijaki sami. Ponovitvi pa se upirajo ne le tisti učenci, ki so pisali pozitivno, ampak tudi tisti, ki so pisali negativno, ker se boje še enkrat pokazati svoje neznanje.

Kako preprečiti, da ne postane v kakem razredu ponavljanje šolskih nalog že kar navada dijakov in da jemljejo prvo nalogo kar za trening, pri čemer upajo, da bodo pri ponovitvi podobne naloge? Zlasti pri manjših razredih je mogoč dogovor med učenci. Ali ni škodljivo in nevzgojno, ko omogočamo dijaku špekuliranje, da prve naloge ne jemlje dovolj resno ali pa upa na ponovitev? Vse drugače je, če se zaveda, da bosta njegov izdelek in ocena veljavna, in če se pripravlja z zavestjo, da bo njegov trud poplačan glede na njegov uspeh in ne glede na uspeh drugih. Učenec je v nekem smislu s tem odstavkom nezaščiten. Navsezadnje, ali je prav, da slaba tretjina v razredu odločilno vpliva na razred kot celoto in se ji mora boljša dvotretjinska večina ukloniti? Kaj dosežemo v razredu s ponovitvijo? Če samo ugotovimo, ali je profesor dal primerne naloge ali ne, je to odločno premalo za trud, ki ga marljivi učenci često vložijo v pismeni izdelek.

Ker se profesor izogiba ponavljanju, skuša to preprečiti, da da lažje naloge, kot bi jih bil dal v prejšnjih okoliščinah. Njegove zahteve tako padajo, nivo pouka se znižuje. Lažje naloge prav malo pomagajo tistim, ki niso pripravljeni ali so drugače nesposobni, pomagajo pa tistim, ki so se pripravili. Tako bo prišlo do velikega števila zelo uspelih (odličnih) nalog. S tem ni nobene diferenciacije med nadarjenimi in povprečnimi. In če je že bila prva naloga lahka, pa jo moramo kljub temu ponoviti, ali ni naravno, da bo naslednja težja? To je tudi morda edini način, kako pripraviti učence, da se dobro pripravijo že za prvo nalogo, če že naprej vedo, da bo ponovitev težja. To pa postane v nekem smislu absurdno. Dvomimo, da je zakonodajalec tako mislil z omenjenim členom.

Razveljaviti bi morali le take šolske naloge, ko je neuspeh presenečenje za profesorja in včasih celo za razred, ko so bile precenjene sposobnosti razreda in so bile naloge zato pretežke, ali pa je bila naloga zaradi manjkajočega podatka ali slabe formulacije nerešljiva ali težko rešljiva. V tem primeru bi moral pri odločanju, ali se naloga ponovi, sodelovati tudi razred. Naloge, ki se ponavljajo po predpisu pravilnika, ugotovljen vzrok za neuspeh pa sta nepripravljenost in nesposobnost učencev, pa zanesljivo ne bodo dale boljšega rezultata, ker bo uspeh pri ponovitvi enak. Ali naj tedaj nalogo kar naprej ponavljamo, tako kot v pravilniku nedvoumno piše? Če je to dobro in prav za osnovno šolo, ne vemo, za srednje šole gotovo ni.

Ker je v zvezi s tem odstavkom omenjenega pravilnika najbolj prizadet učni kader matematike in fizike, so o tem razpravljali srednješolski učitelji na aktivu Društva matematikov, fizikov in astronomov SR Slovenije. Skoraj vsi prisotni so nasprotovali omenjenemu členu in zahtevali, naj društvo pri pristojnih forumih uredi, da se ta člen ponovno pregleda. Pri tem omenimo, da se predstavniki nekaterih šol niso udeležili sestanka, pač pa so pismeno ali ustno izrazili svoje nesoglasje.

Če povzamemo glavne misli tega sestavka v zvezi z načetim problemom, potem bi bile v glavnem sledeče. Razveljavljena naj ne bi bila nobena šolska naloga, razen tiste, pri kateri je ugotovljena objektivna sistemska napaka. Če se naj naloga ponavlja, naj o tem odloči kak organ (aktiv matematikov in fizikov, razredni zbor, direktor). Obveznega ponavljanja naj bi torej ne bilo, razen v primeru, ko se naloga razveljavi. V primeru, ko piše več kot tretjina učencev nezadostno, naj se izvede natančna analiza in zaključki vnesejo v razredni dnevnik.

Na omenjenem sestanku je bilo tudi poudarjeno, da zahtevek po ponovitvi naloge pri tretjini neuspešno opravljenih nalog izraža nezaupanje zakonodajalca do učiteljev, da to nujno vodi do nižanja kriterija in ravni matematičnega in fizikalnega pouka. Ugotovljeno je bilo tudi, da je moral skoraj vsak profesor teh predmetov že v prvem redovalnem obdobju letošnjega leta ponavljati naloge. To je važna ugotovitev, o kateri bi morali razmisliti tisti, ki so ta pravilnik izdali. Če bi se morali nad tem zamisliti učitelji matematike in fizike, potem to pomeni, da danes Slovenija nima ustreznega učitelja teh predmetov. Ali je prav, da se vse učiteljevo delo s popravljanjem neuspelih nalog preprosto anulira, pa čeprav je tak rezultat že naprej pričakoval?

Pri ponavljanju neuspelih nalog nastopajo še tehnične težave. Šolska naloga naj predstavlja resnično zaokroženo celoto predelane snovi, predstavlja naj vrednost in sposobnost razreda. Izraža naj resnični nivo, ki je dosežen v razredu. Predstavlja naj bližnji cilj, neki višek v tistem redovalnem obdobju; zato jo mora profesor zelo pazljivo pripraviti in terminirati.

Navadno blizu konferenčnega obdobja. Kdaj naj se piše ponovitev, če so vsi dnevi praktično že oddani za druge naloge? Po tem pravilniku ne smejo dijaki pisati več kot dve pismeni nalogi na teden. In še en problem: prepričani smo, da obstajajo razredi, kjer bo treba pisati nalogo vsakokrat podvakrat. Ker so že vse ure v začetku leta programirane, bi to v takih razredih vodilo do neizpolnitve učnega načrta. V razredih z manjšim tedenskim številom ur (64) je to resen problem.

Zagovorniki tega člena primerjajo naše učence s tistimi v drugih evropskih državah, češ da je naš učenec enako sposoben kot tuj. Zakaj je pri nas uspeh toliko slabši? Ali ni morda struktura srednjega šolstva drugačna kot pri nas? Ko primerjamo uspeh, moramo primerjati vsa sredstva, s katerimi je bil ta uspeh dosežen. Sicer pa je ta primerjava pomanjkljiva in vodi k nesporazumom. Ker pa je slab uspeh kljub temu opomin, da nekaj ni v redu, bi bilo gotovo prav, da bi tudi vsi, ki so poklicani za to, skušali ugotoviti dejanski vzrok. Ali je kaj čudno npr., da je uspeh v fiziki slab v razredih, če se mora dijak naučiti vso srednješolsko fiziko v treh urah na teden v prvem in v dveh v drugem razredu? Marsikdaj se vzroki za neuspeh kar ponujajo. Nikogar pa ni, ki bi jih zbral in jasno povedal. Ko bi jih tudi odpravili, bi se začela resnična reforma v srednjem šolstvu.

ALEKSANDER KREGAR

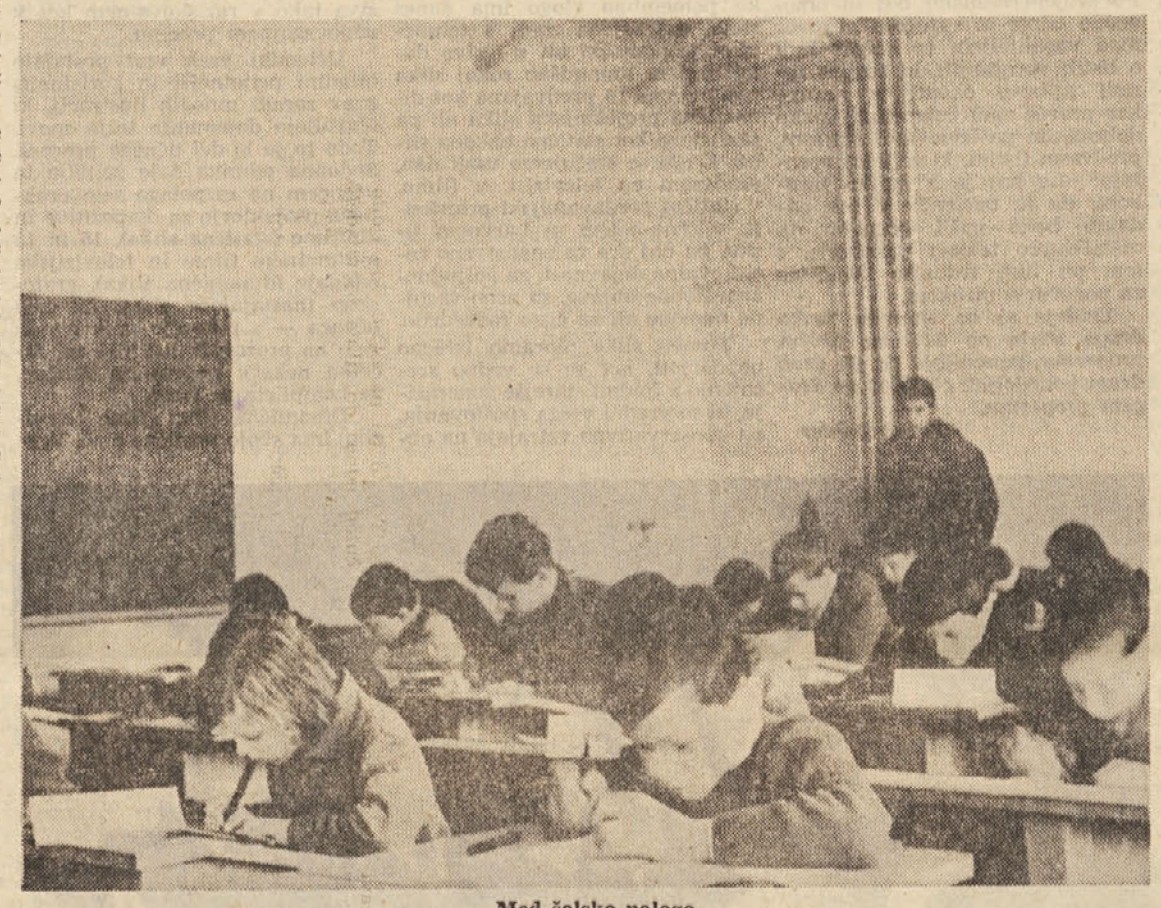

Med šolsko nalogo

K temi: učiteljeva pismena priprava na pouk

O pismenih učnih pripravah je bilo že mnogo povedanega ter napisanega. Učitelju naj bi med drugimi pripomočki služile kot opora pri uresničevanju njegovih učno-vzgojnih nalog. Pregledovalcem učiteljevega dela naj bi služile kot pripomoček za lažji ter objektivnejši pregled.

Mnoge doslej uporabljene oblike pismenih učnih priprav moramo v grobem uvrstiti v eno izmed naslednjih variant: 1. zvezek učnih priprav; 2. mapna učna priprava.

Ad 1.
ZVEZEK UČNIH PRIPRAV

Učitelj piše priprave za posamezne predmete, razrede in oddelke v zvezek po kronološkem redu, kakor se vrstijo posamezne učne ure. V nižjih oddelkih osnovne šole, kjer je očiten poudarek na vzgojnosti in metodičnosti pouka in kjer je treba »predelati« sorazmerno manj snovi kakor v drugih oddelkih, je zvezek učnih priprav dokaj uporaben. Morda bi ga bilo mogoče zamenjati z neko drugo obliko priprave, toda zadeva ni »aktualna«.

Ponekod so včasih zahtevali, da učitelj svoj zvezek priprav ob zaključku šolskega leta odda ravnatelju šole. Ni mi znano, kakšno poslanstvo so zvezki, zbrani v ravnateljevi pisarni, odigrali. Ker pa se običaj ni zelo razširil, smemo sklepati, da mu prosvetni delavci niso pripisovali neke pomembne važnosti.

Ad 2.
MAPNA UČNA PRIPRAVA

Namesto vezanega zvezka učnih priprav so mnogi prizadevni predavatelji gimnazij, strokovnih, višjih ter visokih šol očitno že od nekdaj uporabljali najprimernejšo vrsto mapne učne priprave. Ta oblika priprave omogoča predavatelju (učitelju), da razvršča snov po predmetih (ali celo oddelkih) po sorazmerno zelo preglednem sistemu. Omogoča vnašati najnovejše dopolnitve in spremembe v znanosti in tehniki iz najrazličnejših virov. Vselej je mogoče na pravo mesto priložiti dokazno, ilustracijsko in podobno gradivo. V tej obliki priprave je tudi dovolj prostora za vnašanje beležk s področja psihologije, pedagogike, didaktike in metodike — skratka vseh področij, ki zadevajo predavateljevo (učiteljevo) učno-vzgojno ravnanje. Marljivi predavatelj (učitelj) si iz leta v leto bogati in izpopolnjuje svojo učno pripravo.

Mapna priprava je zlasti primerna za predavatelje (učitelje) naravoslovnih in tehničnih predmetov. Saj se predvsem na teh področjih pojavljajo skoraj vsakodnevne spremembe in dopolnitve. Učiteljem teh predmetov v osnovnih šolah so nekateri naši vodilni metodiki že davno priporočali uporabo mapne priprave za pouk.

Z združitvijo bivše štirirazredne osnovne šole ter nižje gimnazije smo dobili »enotno« osemletno osnovno šolo. Bivša nižja gimnazija je tako postala »predmetna stopnja« osnovne šole. Predmetno stopnjo nenehno »bombardirajo« zahteve po izboljšanju strokovnosti in metodičnosti pouka iz najrazličnejših virov.

Učitelj, ki poučuje dva učna predmeta s po dvema učnima urama tedensko v šestih oddelkih mora npr. izdelati 24 različnih priprav tedensko. Če piše po kronološkem redu, se vse te priprave nenehno »prepletajo«. Zaradi določenih neizbežnih motenj pouka se že dokaj pestra podoba učnih priprav še nekoliko »zaplete«.

Pod okriljem naše najnovejše pedagoške svetovalne ter nadzorovalne službe za Slovenijo (ali vsaj sklicujoč se na to službo) so neki »strokovnjaki« predlagali, naj pristojni organ zahteva, da naj vsak učitelj osnovne šole (torej tudi predmetne stopnje) svoje učne priprave piše v zvezek, ki ga mora ob zaključku šolskega leta oddati ravnatelju šole.

Ob tej priložnosti se nam poraja vprašanje: *Ali bi takšna rešitev bolj stimulirala ali bolj utesnjevala ustvarjalnost učiteljevo? Ali ne moremo učitelju toliko zaupati, da naj sam izbere obliko učne priprave, s katero (v okviru svojih sposobnosti) more najbolje uresničevati svoje učno-vzgojne smotre?*

Dobro urejena mapna priprava, ki je učitelju vedno pri roki, predstavlja določen napredek v našem delu, ki ga ne bi smeli žrtvovati za neupravičeno togo šablono.

Avgust Malus

V spomin uglednemu pedagoškemu in družbenemu delavcu Karlu Barbariču

(6. novembra t. l. smo v našem listu objavili kratko notico, da je umrl Karel Barbarič; pokojni prosvetni in družbeni delavec vsekakor zasluži, da se ga spomnimo še s kratkim pogledom na njegovo delo in življenje.)

V svojih najustvarjalnejših letih življenja nas je zapustil vzorni prosvetni in pedagoški delavec tovariš Karel Barbarič, ki je bil še do nedavnega direktor zavoda za prosvetno pedagoško službo v Murski Soboti. Huda bolezen ga je iztrgala iz vrst učiteljstva v Pomurju, kateremu ni bil le vodnik in usmerjevalec, temveč vzor doslednega ustvarjalca pri razvijanju sodobne socialistične šole.

Karel Barbarič se je rodil 25. maja 1914 v Salovcih, v skrajnem severovzhodnem delu Slovenije, od koder je v tistih časih le redka kmečka mladina odhajala med intelektualce. Prav tej revni kmečki mladini pa je bila še edino odprta pot v učiteljski stan, ki se je še pred drugo svetovno vojno bojeval za družbeno veljavo v tej pokrajini. Po gimnaziji se je tudi mladi Karči vpisal na učiteljišče, ki ga je končal v letu 1935 v Mariboru. Ko je odslužil vojaški rok, je kljub vnetosti za prosvetno delo moral ostati dve leti brez zaposlitve. Kakor mnogi drugi tedanji mladi učitelji, se je tudi on moral preživljati pri starših. Šele leta 1938 je dobil učiteljsko mesto v Domanjševcih, kjer pa je njegovo delo, polno idealizma in poleta, prekinila druga svetovna vojna.

Madžarska okupacijska oblast je v njem kmalu spoznala nevarnega sodelavca v narodnoosvobodilnem gibanju v Prekmurju. Pri tem se ni motila! Saj se je tovariš Barbarič že v letu 1941 pridružil akcijam za osvoboditev, ki jih je v Prekmurju vodil narodni heroj Štefan Kovač. Še tega leta so ga Madžari po razkritju delovanja ilegalcev zaprli. Po prihodu iz zapora je bil pod stalnim nadzorstvom okupatorskih oblasti. Vendar v mladem naprednem slovenskem učitelju, kakršen je bil Karel Barbarič, madžarska policija ni mogla zatreti revolucionarnih misli o svobodi. Naslednje leto je bil ponovno obsojen na ječo, a kmalu zatem so ga odvedli v internacijo. Osvoboditev je dočakal v delavskem taborišču na Madžarskem, kjer je moral skupaj z drugimi domačimi intelektualci opravljati najbolj težaška dela.

Po osvoboditvi je bil nameščen na osnovno šolo Šulinci, zatem v Križevce. Z vso predanostjo se je poleg pedagoškega dela takoj pridružil osvobodilni fronti in bil med prvimi graditelji ljudske oblasti na vasi in na širšem območju. Od 1946 do 1962 je opravljal na okrajnem ljudskem odboru v Murski Soboti odgovorne upravne funkcije. Pretežno pa je v tem času zasedal položaj načelnika za šolstvo. Ves razvoj šolstva v Prekmurju je v povojnem obdobju povezan z vztrajno in neumorno osebnostjo tovariša Barbariča. Po dekretu takratnega ministrstva za šolstvo LRS je bil meditem v šolskem letu 1948—49 nameščen za prosvetnega inštruktorja pri OLO Poljčane. Tudi tod se je lotil dela z vsem srcem in žarom; saj je bil eden izmed tistih, ki je vselej pomagal tam, kjer je bil potreben sposoben kader v osvobojeni domovini. Od 1962 je bil na zavodu za prosvetno pedagoško službo v Murski Soboti, kjer je vse do upokojitve opravljal položaj direktorja ustanove.

Vse njegovo življenje je bil naporen delaven dan. Poleg nesebičnega in požrtvovalnega dela na odgovornih mestih je bil po osvoboditvi neprestano vodilni družbenopolitični delavec na področju občine in okraja. Na odgovornih mestih v šolstvu je opravil mnogo več, kot je bila njegova dolžnost. Pri svojem delu nikoli ni poznal odmora, domala ves prosti čas je posvečal aktualnim nalogam pri razvoju šolstva. V Pomurju in posebej na področju občine ima neprecenljive zasluge kot organizator povojnega šolstva v tej pokrajini. Kot predstojnik ZPPS je mnogo prispeval pri strokovnem usposabljanju učiteljstva v Pomurju, zlasti pa je bil odločen usmerjevalec idejne rasti pedagoških delavcev. Vselej se je boril za pravi lik sodobnega učitelja. Na vodilnih mestih v šolstvu se je nenehno strokovno poglabljal ter še pred nekaj leti diplomiral na PA. Vedno je namreč bil in ostal dosleden tudi do sebe: kar je zahteval od drugih, je storil tudi sam. Sodelavci ga niso cenili le kot predstojnika, temveč vedno kot poštenega, iskrenega in nesebičnega tovariša.

Ob odhodu v zasluženi pokoj smo mu iskreno zaželeli še mnogo prijetnih dni, posebno pa več zdravja, ki mu v zadnjih letih ni bilo naklonjeno. Vse to pa se ni uresničilo, zavratna bolezen je kljubovala odločni volji in ga nenadoma iztrgala družini in pomurskemu šolstvu, ki bi še rabilo njegovih bogatih izkušenj.

Njegova odločna volja pri zahtevnih nalogah, osebna predanost za družbene smotre ter izredna delavnost naj bodo vzor mlademu učiteljskemu rodu.

Razpisna komisija
OSNOVNE ŠOLE MAČKOVCI
razpisuje
prosto delovno mesto
— **UČITELJA ZA RAZREDNI POUK**
za določen čas (od 18. 12. 1969 do 30. 6. 1970).
Pogoj: U.
Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

OSNOVNA ŠOLA PIRAN
razpisuje
prosto delovno mesto
VZGOJITELJICE ZA OTROŠKI VRTEC PORTOROŽ — VZG
Nastop dela takoj ali po dogovoru.
Rok prijave je 15 dni po objavi razpisa.

Iz Loške doline

Mladinska organizacija osemletke v Starem trgu pri Ložu je organizirala zbiralno akcijo po vaseh za pomoč otrokom, ki jih je prizadel banjaluški potres. Akcija še vedno traja, doslej pa so zbrali že 3000 din. Zbrani znesek bodo predstavniki mladinske organizacije sami podarili za novo leto šolarjem iz Banjaluke, ki so v okrevališču na Rakitni, hkrati pa se bodo z njimi tudi spoprijateljili.

Temeljna izobraževalna skupnost občine Cerknica je organizirala 22. novembra 1969 za vse prosvetne delavce v občini strokovno ekskurzijo. Več kot 100 prosvetnih delavcev iz loške in cerkniške doline si je ogledalo rimske izkopanine v Savinjski dolini, železarski muzej na Ravnah, in se udeležilo otvoritve razstave akademskega slikarja Lojzeta Perka v Slovenj gradcu.

Kovinoplastika Lož šola v raznih rednih in izrednih šolah kar 90 delavcev: 38 štipendistov obiskuje razne srednje, višje in visoke šole, 18 delovodsko šolo 11 dopisno Tehnično šolo za strojno stroko, 16 poklicno vajensko šolo, 7 pa jih študira izredno na Višji šoli za organizacijo dela, Višji ekonomski komercialni šoli in strojni fakulteti. Za šolanje bo porabila Kovinoplastika Lož v šolskem letu 1969-70 več kot 240.000 din.

Pred nedavnim so ustanovili na osemletki v Starem trgu pri Ložu šolsko društvo »Smeli«. Društvo šteje 138 učencev, od prvega do osmega razreda. Člani so prejeli posebne izkaznice, tiskane v ta namen. Člani društva imajo poleg splošne vadbe še sekcijo za nogomet, streljstvo, košarko in folklorno skupino. Če bo imelo društvo na voljo vsaj minimalna finančna sredstva, bodo ustanovili spomladi še taborniško sekcijo. Razveseljivo je, da so vodje oziroma inštruktorji v posameznih sekcijah vsi prosvetni delavci, saj je vključenih v društvo več kot polovica članov učiteljskega zbora.

Največ zanimanja je že sedaj za streljstvo in nogomet. Zato je društvo prosilo za pomoč občinsko strelsko zvezo, še posebno pomoč pa pričakujejo od strelske družine Racna gora, ki ima vse potrebne priprave in osebje ter združuje več kot 100 članov. Dokler ne bo zgrajena nova osnovna šola v Starem trgu, bo društvo uporabljalo prostore in priprave TVD Partizan, nato pa se bo preselilo v svoje prostore, saj je pri novi osnovni šoli predvidena tudi gradnja telovadnice.

Krajevna skupnost Loška dolina je pred letom dni popolnoma prenovila Dom Kulture v Starem trgu pri Ložu. Za popravilo in ureditev je porabila 240.000 din, ki so jih prispevale v glavnem delovne organizacije v Loški dolini. Takoj ko so odprli Dom kulture, je krajevna skupnost sprejela, tudi pravilnik o načinu, oddaji in plačilu ter urejanju teh prostorov.

Na razpis godbe na pihala osnovne organizacije sindikata Kovinoplastike Lož se je prijavilo za sodelovanje 13 učencev iz osemletke Stari trg in vajencev iz podjetja. Prijavljenci se učijo instrumente pihal in trobil dvakrat tedensko, poučujejo pa jih učitelji iz glasbene šole Rakek.

Na osemletki v Starem trgu pri Ložu prejema skupno s podružničnimi šolama v Iga vasi in Babnem polju šolsko malico več kot 400 učencev. Za malico plačujejo po 10 din mesečno. Pionirska in mladinska organizacija sta organizirali prostovoljno zbiranje hrane. Tako se malica ne bo podražila. Dosle jso zbrali nad 700 kg krompirja, sadja in zelenjave.

Za praznovanje dedka Mraza bo Društvo prijateljev mladine Loška dolina organiziralo glasbeno zabavno prireditev, ki jo bodo izvedli učenci glasbene šole iz Rakeka. Na prireditvi bodo sodelovali tudi učenci osemletke Stari trg z igrico Dedek in palčki. Dedek Mraz bo ob tej priložnosti obdaril tudi predšolske otroke, medtem ko bodo posamezne šole in kolektiv otroškega vrtca prejeli kolektivna darila. Denar za praznovanje bodo prispevale delovne organizacije in Krajevna konferenca SZDL Loška dolina.

Moški pevski zbor pri DPD Svoboda Loška dolina, ki aktivno deluje že od osvoboditve in uspešno nastopa na vseh proslavah državnih in občinskih praznikov in drugih prireditvah, bi nujno potreboval dobrega pevovodjo. Od ustanovitve pa do nedavnega je vodil zbor požrtvovalni dolgoletni prosvetni delavec — upravitelj Ivan Mercina.

SLAVKO BERGLEZ

Filmske beležke
6
1969
PROSVETNI DELAVEC

POSTOPOMA V SVET FILMA

Moderni film prav tako kot moderna umetnost nasploh postavlja današnjega gledalca v poseben položaj. Vrednote, ki naj jih umetniško delo posreduje, niso več jasno zaznavne. Oblikuje jih gledalčeva, bralčeva, poslušalčeva zavest. V konfrontaciji umetniškega dela in življenjskih izkušenj, vzgoje in izobrazbe posameznika, ki je voljan iskati te vrednote, pa se oblikuje odnos do umetniškega dela in do življenja nasploh. Tako moderna umetnost ne posreduje določenih moralnih in etičnih vrednot, temveč vzpodbuja na osnovi umetnikove analize družbenih in intimnih konfliktov na samostojno oblikovanje teh vrednot. Kot taka sili potrošnika k aktivizaciji čustvenega in miselnega sveta.

Film pa prav tako kot ostale umetnosti odraža dileme in konflikte sodobnega človeka, ki nastajajo zaradi nesorazmerij med naglo spremembo načina življenja (napredek znanosti je spremenil nemogoče v mogoče) in prepočasnim prilagajanjem človekovih medsebojnih odnosov novim življenjskim pogojem. Za zrelega gledalca je film dragoceno sredstvo, ki omogoča boljše spoznanje življenja in lažje vključevanje vanj. Čim bogatejša so ta spoznanja, tem aktivnejši je odnos do stvarnosti.

Vse to pa narekuje zelo rahločuten odnos do filma in mladega filmskega gledalca. Tu pa se nahajamo v Jugoslaviji na razpotju. Kako uskladiti naše že obstoječe predpise in navade s potrebami mladega gledalca in kako le-te prilagoditi našemu vzgojnemu in izobraževalnemu procesu?

Cenzura filmov, namenjena odraslemu gledalcu, v našem sistemu ni potrebna. *Potrebna pa bi bila omejitev uvoza filmov, ki ne zadovoljujejo najosnovnejših estetskih kriterijev. Potrebno bi bilo posvetiti večjo pozornost gledalcem do 16. leta.* Predvsem bi bilo potrebno za ta problem zainteresirati večje število inštitutov, ki bi skušali analizirati dojemljivost najmlajše publike.

Pri nas dovoljujemo ogled prav vseh uvoženih filmov vsem od 4. leta starosti dalje. Teza, da otrok doživi in vidi samo tisto, kar je sposoben dojeti, ni popolnoma sprejemljiva. Filmska umetnost je umetnost realistične gibljive slike. Vse, kar mlad gledalec vidi, postane zanj del obstoječe resničnosti. Ker pa so dileme in konflikti odraslega človeka njemu tuji in ker tudi njegova sposobnost razumevanja filmskih izraznih sredstev ni tolikšna, da bi posamezne filmske prizore (ki delujejo nanj vidno in slušno) povezal, sprejema samo določene, filmsko (slikovno in zvočno) najbolj impresivne odlomke. Ti — pa čeprav jim ne more najti pravega, odgovarjajočega pomena, ostanejo del njegove zavesti. Ta nerazrešena uganka pa lahko povzroči večje ali manjše mentalne motnje takoj ali pa tudi desetletja pozneje. Na žalost kompleksne študije o tem problemu v Jugoslaviji ne poznamo. Obstajajo le mnenja in izkušnje posameznikov.

Debate o tem problemu potekajo tudi drugod. Vendar nikjer ne poznajo tolikšnega sproščevanja. Za primer bi navedla razprave na Danskem o osnutku zakona za odpravo filmske cenzure. V tej deželi naj bi ostala le komisija, ki bi določala primernost filmov za mladino izpod 16. leta. Filmi, katerih ta komisija ne bi pregledala, bi avtomatično bili neprimerni za predvajanje za mladino. Podoben postopek je uveden že leta tudi v sosednji Avstriji. Le da tu poznajo državno cenzuro za vse filme.

V Jugoslaviji smo prepustili selekcijo komisiji za uvoz filmov (cenzuri). Problematična je prepoved filmov, ki ne bi bili primerni za mlade gledalce za vso jugoslovansko mrežo. Pa čeprav je bila takšna praksa. Na ta način se je leta in leta prikrajševalo zrelega in razmišljajočega gledalca za mnoge filme, ki posegajo prav v jedro težav modernega človeka. In pogosto so to prav največji dosežki filmske umetnosti. Zato podobna situacija nikakor ne sme ponovno nastati.

Filmska vzgoja je premalo razvita, da bi bila lahko edini regulator tega problema. Pa četudi bi dosegla svoj maksimalni vzpon in obseg, ne bi mogla negirati pedagoškega principa postopnosti, ki ga pozna prav na vseh področjih. Namen filmske vzgoje ni le preprečevanje negativnih vplivov. Njen namen je priprava gledalca na čim popolnejše dojemanje filmske umetnine, cilj pa je gledalec, ki je sposoben samostojno doživeti filmsko umetnino in to doživetje vtkati v svoje življenjske izkušnje.

Na drugi strani pa je situacija v naši reproduktivni mreži takšna, da mlad gledalec ne more zadovoljiti svojih potreb ob repertoarni politiki. Novi zakon o filmu, ki se pripravlja, bi lahko upošteval marsikatero potrebo mladega gledalca in s svojimi predpisi omogočil postopnost pri uvajanju najmlajših gledalcev v filmski svet. Za to pa bi bile potrebne tri stvari: večji odkup filmov, primernih za otroke, obvezno predvajanje filmov za otroke v vsakem kraju ob koncu tedna (podoben ukrep poznajo v mnogih evropskih deželah), in nekatere filmske umetnine, ki zaradi prezahtevne vsebine in oblike presegajo otrokove zmogljivosti sprejemanja, predvajati le v večernih urah. To niso prevelike zahteve in verjetno zmogljive tudi v naših ekonomskih pogojih. Samo nekaj dobre volje je potrebno imeti in ljubezni do mladega rodu. Za dosego tega pa ni potrebno čakati zveznih in republiških predpisov. To bi z nekoliko večjo angažiranostjo dosegli lahko že pedagogi in starši sami. Ni potrebno čakati odločitve družbe, saj družba smo mi sami. Predpise pa krojijo naše potrebe in zahteve.

Mirjana Borčić

O bistvu filmske vzgoje

Na področju filmske vzgoje so danes jasno zaznavne tri smeri. Njih predstavniki so pedagogi, literati, moralisti.

Pedagogi

pojmujejo film kot predmet izobrazbe in poučevanja. Pri pouku materinščine ali spoznavanja družbe učenec v pouku o filmski umetnosti spozna filmska izrazna sredstva. Preizkušnja znanja je pogovor o filmu.

Takšna filmska vzgoja učence usposobi za samostojno vrednotenje filmske umetnine. Oblikuje pa tudi miselnost posameznika.

Literati

pojmujejo film kot pripovedko, pesem, roman. Njihova filmska analiza je omejena na naštevanje dejstev in vrednotenje vsebine. Filmska izrazna sredstva so — žal pregosto — neznanka. Dramaturška ali cineastična analiza sta jim tuji, enako tudi sociološka in psihološka.

Moralisti

govore in pišejo občasno o filmski umetnosti. Vendar je zanje to predvsem filmska tehnika. Namen njihovega dela je zavarovanje dobrih otrok pred nevarnim filmom. Njihovo vodilno geslo je: Film — vzornik ali zvodnik.

Mi smo mnenja,
da filmska vzgoja ni niti literarna vzgoja v novi obleki niti pouk morale. Filmska vzgoja naj pripravi otroka, da bo umel tudi pozneje v življenju film samostojno vrednotiti in doživeti kot umetniško delo.

HANS CHRESTA, Zürich
v imenu mnogih filmskih pedagogov

Prizor iz filma »Zazidana«, zadnjega, ki ge je posnel nadarjeni, nedavno umrli režiser Kokan Rakonjac

Osnove za razumevanje filma (II)

PIŠE:
Vladimir Petrić, izredni profesor na Akademiji za gledališče, film, radio in televizijo v Beogradu

KAKŠNE SO RAZLIKE MED FILMOM IN DRUGIMI UMETNOSTMI?

V nasprotju s književnim delom (ki se čita in se na osnovi prečitanega zamišlja tisto, kar je v knjigi napisano), za razliko od slike (ki se samo gleda) in za razliko od glasbe (ki se samo posluša), se film, tako kot gledališka predstava, gleda in posluša hkrati.

Poudarili smo že, da je osnovni učinek filma izhajal iz preračunanega povezovanja in hitrosti izmenjavanja kadrov, medtem ko zvočni film deluje z gibanjem kamere, z gibanjem osebnosti in s skupno igro igralcev (ki večkrat govorijo dolge dialoge), kakor tudi z vizualno-avditivnim dočaranjem avtentične atmosfere v kadru. Na tej osnovi bi se lahko sklepalo, da je bil nemi film bližji slikarstvu (ker se je izražal z izključno vizualnimi sredstvi), celo bližji glasbi (ker so bili kratki kadri večkrat tako povezani in ritmizirani, da je to na platnu izgledalo kot neke vrste »optična glasba«); medtem ko bi se lahko reklo, da je zvočni film bližji gledališču (ker kamera še danes večkrat snema dialoške prizore in konflikte, ki so postavljeni pred kamero tako kot v gledališču, ne glede na to, da prostor predstavlja avtentični ambient in ne poslikane kulise, kot je to običajno na gledališkem odru).

Čeprav so mnogi današnji filmi napravljeni na *gledališki način* (zaradi česar so označeni kot »posneto gledališče«!), je treba poudariti, da se takšne stvaritve ne morejo imenovati film v pravem smislu besede (prej bi se lahko reklo, da je bil film uporabljen kot primerno sredstvo za ekraniziranje in populariziranje gledališke umetnosti). Tudi takrat, kadar je film izdelan na osnovi dramskega teksta, mora izražati vsebino na način, ki je *lasten filmu*, ne sme pa se zreducirati na fotografiranje gledališkega spektakla. Kajti film ima velike možnosti razbijanja enotnosti prostora in časa (ki se mora na gledališkem odru zelo spoštovati), lahko se osvobodi trdnega zapleta (kondenziranega dramskega konflikta), odkriva notranjo dramatiko v navadnih dogodkih (ki se samo na pogled zdijo nepomembni in nezanimivi).

Prizor pred kamero, za razliko od gledališča, ne prenese stilizacije (razen v posebnih žanrih), v kadru mora vse dogajanje delovati življenjsko, resnično, postopki posameznih oseb pa morajo biti skrajno naravni in neposredni. V nasprotnem primeru se ruši prepričljivost filmske iluzije na filmskem platnu in peša moč identifikacije (poistovetenja z osebami na platnu).

Po strukturi se moderen film približuje epski narativnosti romana. Še več, tako kot moderni roman, tudi današnji film želi (in to mu čedalje bolj uspeva) prodreti v dele človekove psihe in podzavesti, želi tipati za neopaznim smislom življenjskih manifestacij, odkrivati simboliko v celem sklopu dogodkov, spremljati razvejane in prepletene družbene procese, razburjati gledalce z »navadnimi« dogodki iz življenja, interpretirati stvarnost takšno, kakršna v resnici je, s svojo celovitostjo vsiljevati filozofske zaključke in pri gledalcih po filmu izzivati asociacije.

Kot *gibajoča se slika dogodkov* uporablja film mnoge principe iz slikarstva, vendar pa jih prilagaja zahtevam filmskega medija (izraznega sredstva). Filmski kader se razlikuje od fotografije po tem, da se dogajanje na filmskem platnu neprestano giblje, medtem ko je prizor na fotografiji statičen in predstavlja »otrpel« trenutek stvarnosti. Zavoljo tega se principi slikarske kompozicije lažje uporabljajo pri fotografiji kot pa pri filmskem kadru, katere izgled se stalno menja in razvija. Ko se je na filmu pojavila barva, so se začeli uporabljati mnogi principi simboličnega uporabljanja barv, tako kot v slikarstvu, vendar danes prevladuje mnenje, da je barva v filmu funkcionalna samo takrat, ko se je sploh ne opazi.

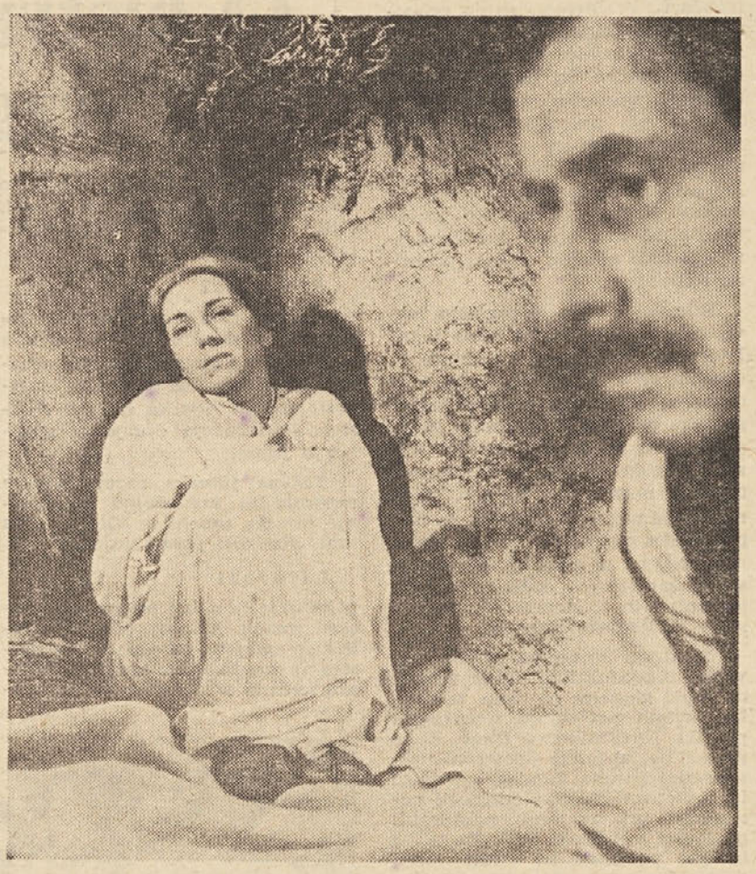

Iz filma Moja stran sveta, režiserja Vlatka Filipovića

Glasba v filmu največkrat igra vlogo spremljave, ki poudarja dinamiko dogajanja ali pričara potrebno »atmosfero« ter povzroča odgovarjajoče emotivno stanje. Sliko lahko spremlja v smislu kontrapunkta, to je glasbeni ritem vkomponiran v nasprotju z vizualno dinamiko, ki ustvarja montažno menjavanje kadrov (mnogi véliki režiserji nemega filma so menili, da mora ton nasploh imeti samo takšno vlogo v filmu). V modernem filmu (razen kolikor ne gre za glasbeni film, komedijo-burlesko, animirani film) ima glasba podrejeno funkcijo; prevladuje mnenje, da je glasba v filmu dobra takrat, kadar se je ne opazi. Sodobne tonske kamere omogočajo sinhrono registriranje slike in tona, zato postanejo že avtentični šumi in dialog tonska »spremljava«, ki jim ni treba posebej dodajati glasbe, ali pa jo je treba dodati samo v izjemnih trenutkih, kot poseben akcent, kot komentar avtorja ali kot dramatiziranje situacije (zlasti, kadar je prizor pred kamero pogojen in stiliziran).

Moderni film se ne more več razumeti kot »ozvočeni« film (to je nemi film, ki mu je ton dodan), ampak samo kot *popolni* zvočni film, v katerem slika in ton tvorita absolutno avdio-vizualno enoto. Čeprav prevzema film elemente drugih umetnosti, jih vendar preobraža v specifično *filmske* vrednote, izzivajoč pri gledalcu doživljaj, ki mu ga ne morejo nuditi niti književnost, niti slikarstvo, niti glasba, niti gledališče. Bistvena odlika filma je torej prav v tem, da mu uspe do skrajnosti avtentično odraziti stvarnost in hkrati na poetični ter dinamični način razodevati njen notranji, prikriti pomen.

Ob koncu še nekaj besed o odnosu filma do televizije, ki predstavlja najmodernejše tehnično sredstvo, ki je predvsem pripravno za obveščanje (komunikacije), vendar pa tudi za umetniško oblikovanje stvarnosti in avtorjevih zamisli. Največji del televizijskih oddaj ne presega okvirov informacij in novinarstva; prav tako se televizija uporablja kot sredstvo za prenos gledaliških predstav in filmov (največkrat starejšega datuma). Zadnje čase se snemajo posebni televizijski filmi v serijah (nadaljevanjih), največkrat na osnovi znanih književnih del. Takšna je bila na primer uspela serija »Saga o Forsytih« (po Galsworthyjevi trilogiji). Specifično *televizijski* izraz je najprej moč opaziti v direktnih televizijskih reportažah, ki zavoljo svoje avtentičnosti in neposrednosti izjemno učinkujejo na gledalce, kakor tudi v televizijskih dramah, ki se po strukturi in učinku nahajajo nekje med gledališčem in filmom (zato, ker igralci igrajo v večji kontinuiteti kot v filmu, vendar z izraznimi sredstvi, ki so diskretnejša kot v gledališču, medtem pa so montažne možnosti manjše kot pri filmu, pač pa neprestano premikanje kamere stalno menja kót opazovanja, česar v gledališču seveda ni).

KAKO JE TREBA FILM GLEDATI?

Večina gledalcev (ne samo učencev) prihaja v kinematograf brez predhodne priprave, največkrat slučajno, z enim samim ciljem, izpolniti svobodni čas in z željo, da bi se v teh dveh urah zabavali in se vznemirili. Taisti gledalci pa ne delajo tako, ko se odločijo, da bodo čitali. V tem primeru obvezno razmišljajo, katero knjigo bodo vzeli v roke, predvsem se odločijo, ali bo to lažja ali resnejša klasična literatura. Če se odločijo za klasičnega pisatelja, potem so bralci največkrat že seznanjeni z njegovim ustvarjanjem, ali pa iščejo podatke o pisatelju in delu, ki ga želijo prebrati. Podobno se obnašajo tudi takrat, ko gredo v muzej ali na koncert. Takšen odnos do književnosti, slikarstva, glasbe, gledališča gojijo in razvijajo v mladih ljudeh učitelji v času srednješolskega šolanja, ki daje osnovno znanje s področij navedenih umetnosti.

Žal se o filmu (ki ga učenci v večji meri sprejemajo kot druge zvrsti umetnosti) v naših srednjih šolah še vedno ne govori strokovno in sistematično in dijaki so popolnoma prepuščeni (da ne rečemo zapuščeni) samim sebi v pogledu obiskovanja kina, doživljanja in razumevanja filma kot umetniškega izraznega sredstva in spoznavanja njegovih najpomembnejših lastnosti ter njegovih specifičnih struktur. Tako že izza mlada učenci sprejemajo (in razumejo) film le kot golo zabavo, katerega edina funkcija je razvedriti jih v prostem času in jim vzbuditi zanimanje; film potemtakem v tem smislu tudi opazujejo.

Vendar pa smo že poudarili, da lahko film poleg zabave in razvedrila predstavlja tudi močno umetniško stvaritev, tako kot vsak resen roman, slika ali glasbena kompozicija. Tovrstni film nas torej zanima in o takem filmu tudi razpravljamo v tem sestavku. Zavoljo tega mora učenec, preden se napoti v kino, vedeti, ali predstavlja film, ki ga namerava gledati, izključno samo lahko zabavo, ali pa gre za dostojno umetniško delo. Če je na sporedu umetniško delo, potem je koristno, da se učenec vsaj v glav-

nih obrisih seznani z ustvarjalci filma, predvsem z režiserjem, zato da bi lahko razumel, kakšni vrsti pripada film in kaj je avtor s svojim filmom želel povedati. Če film predstavlja originalno, avantgardno stvaritev, ki se ne izraža na ustaljen način, ampak poskuša odkrivati nova izrazna sredstva, je še posebno važno, da učenec ve, kakšen eksperiment predstavlja film in kje se kaže novi način izražanja. Če film obravnava nek kompliciran psihološki, filozofski ali družben problem, režiser pa skuša odkrivati notranji pomen dogodkov in človekovih postopkov, zanemarjujoč pri tem zunanji, atraktivni del dogajanja, potem se mora gledalec še posebej potruditi, da bi ga razumel in odkril originalnost načina, s katerim je oblikovan, prav tako, kakor se mora truditi in uporabiti svoje znanje pri branju Dostojevskega, Kafke, Joycea in drugih pisateljev, ki v svojih romanih na nekonvencionalen način izražajo podobne probleme. Navajeni, da najdejo v filmu samo zunanjo dinamiko, omamno romantiko, fizične spore in drastično napetost, gledalci niti ne poskušajo odkrivati nečesa globljega, niti niso pripravljeni doživljati pravega umetniškega občutenja, zlasti pa ne dovoljujejo, da bi jim film sprožil njihov miselni svet. Dolžnost šole je, da dijakom takšne predsodke o filmu izbije iz glave in da v njih razvija naklonjenost k filmu kot umetnosti.

Po filmu se mora gledalec vprašati: *kaj* film obdeluje in *kako* to snov prikazuje na filmskem platnu (poskušati mora vzpostaviti odnos med vsebino in obliko). Če izhaja iz dejstva, da film ni samo zabava, bo poskušal odkriti pravo lepoto, občutil vzburjenost, poskušal bo miselno obogatiti se, spremljajoč dogajanja na platnu, ki večkrat nimajo nobenega zunanjega zapleta niti fizičnega spora, pač pa predstavljajo le filmsko razodevanje človeške psihe, smisla življenja, družbenih dogodkov in vsakdanjih prizorov. Če gledalec ve, da je film medij, ki se nenehno razvija in tehnično izpopolnjuje, se bo potrudil pronikniti v poskus režiserja, ki želi najti nove nekonvencionalne oblike izražanja, sposobne odkrivati človekovo podzavest, komplicirano psihologijo osebnosti, ki želi prodreti v atmosfero avtentične stvarnosti, v prizore brez zunanje dimanike, ki želi obdelovati filozofske probleme, in ki želi doseči metaforičnost ne prek simboličnega komponiranja kadrov in dogajanja v njih, niti s posredovanjem montaže, marveč prek obče simbolike celega filma, ki izziva asociacije šele po koncu filma, katerega celovitost mu daje metaforični pomen.

Da bomo jasnejši, bomo navedli nekaj primerov. Kot smo že povedali, obstajajo filmi različnih zvrsti, ki ne presegajo meja lahke zabave in razvedrila, kakršne lahko najdemo v ameriških komedijah z Bobom Hopom ali z brati Marx v glavnih vlogah. Vendar pa so tudi film, ki predstavljajo uspele poskuse komediografskega pronicanja ne samo v smešne življenjske situacije in komične človeške nravi, ampak tudi uspešno izražajo, seveda na komediografski način, določene filozofske ideje, kot to delajo francoski pantomimiki Jacques Tati in Pierre Etaix. In končno so tu filmske komedije, ki hkrati predstavljajo zelo dinamične in zanimive predstavitve (situacij in karakterjev) ali pa izvrstne satire na določene družbene probleme, kot so to filmi z angleškimi karakternimi komiki Alecom Guinnesom in Margareth Rutherford. Podobne primere bi lahko navedli tudi iz drugih filmskih zvrsti, iz westerna, thrillerja in iz ostalih filmskih žanrov, o katerih bomo govorili v naslednjem delu tega sestavka.

KAKO SE JE FILM RAZVIJAL?

Čeprav zgodovina kinematografije ni daljša od sedmih desetletij, predstavlja velik obseg ustvarjalnosti v mnogih deželah. Lahko trdimo, da je kinematografija med vsemi umetnostmi najbolj internacionalna in da se filmi prikazujejo po vsem svetu, ne glede na to, kje so bili posneti. Tukaj bomo govorili samo o najvažnejših trenutkih v razvoju filma. Najprej naj omenimo »predzgodovino filma«, ki obsega dolgo obdobje raziskovanja in eksperimentiranja na področju tehnike, ki omogoča kinematografsko iluzijo, to se pravi vtis, da se slika na filmskem platnu premika. Sem sodijo optične igrače, ki so jih izdelovali konec 18. in v začetku 19. stoletja in ki so nudile optično iluzijo, da se risba premika (zahvaljujoč »pomanjkljivosti« našega časa, ki vsak optični dražljaj zadržuje desetinko sekunde tudi potem, ko predmeta več ne gledamo, in se na ta način različne faze gibanja povezujejo in stapljajo v enotno kontinuiteto gibanja). Naj omenimo odkritje temnice (camera obscura), na katere osnovi je skonstruiran fotografski aparat in nato tudi filmska kamera; pomembna je tudi čarobna svetilka (laterna magica), iz katere izvira projekcijski aparat. Najpomembnejše pa je vendarle odkritje fotografije, zlasti občutljive emulzije, s katero se je lahko hitro snemalo, v delcu sekunde.

Čeprav je Thomas Alva Edison (izumitelj gramofona, telefona in električne žarnice) izpopolnil filmsko iluzijo in prikazoval prve filme v zaprti škatlji, imenovani »kinetoskop«, kjer je samo en človek lahko gledal film, se vendarle brata Lumière (Louis in Auguste) štejeta za »očeta« kinematografije, ker sta pač prva organizirala *javno* predstavo 28. decembra 1895 v pariški »Veliki kavarni«. S tem trenutkom se začenja zgodovina filma, najprej nemega, nato (od leta 1928 naprej) pa tudi zvočnega. Louis Lumière je hkrati snemal dokumentarne prizore (prve reportaže) iz aktualne stvarnosti; po vsem svetu je pošiljal svoje snemalce, odkoder so mu prinašali zanimive reportaže. Istočasno pa je snemal tudi Georges Méliès, čisto drugače — fantastične prizore, bajke in rekonstrukcije zgodovinskih dogodkov, inscenirajoč prizore v svojem studiu (nedaleč od Pariza), ki je bil v vsem podoben gledališki dvorani (zategadelj so tudi imenovali Mélièsove filme »snemano gledališče«).

V Angliji odkrivajo pionirji filma George Albert Smith, Robert William Paul, James Williamson in Cecil Hepworth veliki plan in vnašajo v svoje filme detajle, posnete s kamero od blizu, kar se je izkazalo za zelo efektno in dramatično. Tako se je film začel razlikovati in oddaljevati od gledališča, to se pravi, izražati se je začel s svojim jezikom. V Ameriki Edwin Porter in zlasti David Wark Griffith razvijata filmsko naracijo (pripovedovanje dogodkov s slikami) in uporabljata montažo kot sredstvo za pospešeno dinamičnost zgodbe in za pararelno prikazovanje različnih dogodkov, ki se istočasno odigravajo na različnih mestih.

V največji meri se je montaža razvila v Rusiji: slavni režiserji Dziga Vertov, Sergej Eisenstein, Vsevolod Pudovkin in Aleksander Dovženko so ustvarili neprekosljive neme dinamične filme o revoluciji in prvih dnevih sovjetske republike. V Nemčiji se razvija poseben stil filmskega ekspresionizma, ki je, po vzoru iz gledališča in slikarstva, prikazoval največ skrivnostne dogodke in starodavne legende z močno stilizacijo v dekoru, igri in maski. V Italiji se snemajo veličastni spektakli izza časa rimskega imperija, v katerih nastopajo popularne filmske zvezde (slabe igralke, toda obdarjene s fizično lepoto).

Vloga igralcev v filmu postane s pojavom tona vse večja (v nemem filmu večkrat nastopajo neprofesionalni igralci, katerim je režiser z montažo »pomagal«, da so izražali občutke in zgradili osebnost, ki so jo predstavljali). V zvočnem filmu se razvijejo različni žanri, kakor je musical ali glasbeni film s petjem, plesom in dialogom (AMERIKANEC V PARIZU, MY FAIR LADY), nato »western« ali o kavbojih z divjega zahoda v Ameriki (POŠTNA KOČIJA, TOČNO OPOLDNE), »science-fiction« ali znanstveno fantastični film, v katerem se predvideva, kakšen bo svet v prihodnosti, ko si bo človek osvojil vsemirje (VOJNA SVETOV, PREPOVEDANI PLANET), »horror« ali film groze in strahu, ki pripoveduje o bojih in revolucijah (NAJDALJSI DAN, PADEC BERLINA), avanturistični filmi o pustolovščinah v daljnih eksotičnih deželah (OTOK ZAKLADOV, UPOR NA LADJI BOUNTY), animirani filmi z risanimi figurami (BAMBI, PETER PAN) ali z lutkami (DOBRI VOJAK ŠVEJK).

Po drugi svetovni vojni so se pojavile mnoge šole in smeri sodobnega filma, ki nosijo vse odlike osebnega stila in osebnega režijskega postopka. Navedli bomo samo najpomembnejše, kakršni so na primer *neorealizem* v Italiji, kjer so v filmih prikazane usode preprostih malih ljudi v vsakdanjih življenjskih situacijah (TATOVI KOLES, CESTA), *novi val* v Franciji, ki je na drzen in neposreden način pričel prikazovati najintimnejše strani odnosa med moškim in žensko kakor tudi prizore z dna življenja (MOŠKI SPOL, ŽENSKI SPOL, 400 UDARCEV), *film-resnica*, ki sploh ne dopušča aranžiranja prizorov, ampak lovi kamera dogodke v življenju in nepričakovane reakcije ljudi, ki večkrat tudi ne vedo, da jih opazuje objektiv kamere (LEPI MAJ, ČLOVEŠKA PIRAMIDA), filmani psihološki romani, v kateri ni zunanje akcije, temveč sledimo samo toku zavesti junaka (PROCES, LANSKEGA LETA V MARIENBADU).

Zavoljo pomanjkanja prostora smo navedli samo bistvena mesta iz zgodovine nemega in zvočnega filma in opozorili na osnovne smeri sodobne kinematografije, prepuščajoč učencem samim, da si dopolnijo znanje o tem, kako se je razvijal film, iz filmskih zgodovin ki so tiskane v našem jeziku.

»Moje ruke na tvojim bedrima« je originalni naslov filma, ki ga je v režiji Mira Komosarja posnel »Sutjeska — film«

Roman Polanski: Rosemaryn otrok

Film, s katerim se je pričela v Ljubljani kvalitetna zimska sezona, je bil prav gotovo Rosemaryn otrok. Obenem je to, po mojem mnenju, eden najboljših filmov v Ljubljani v zadnjih letih. Tako občinstvo kot kritika sta bila ob (po) filmu zelo razgibana in kar ni zmanjkovalo ustnih komentarjev in razpravljanj ali pismenih ocen in razmišljanj. Večina ljudi je gledala film z vednostjo o usodi režiserjeve žene Sharon Tate in tako povezovala morbidni svet Polanskega z morbidno resničnostjo.

Film Rosemaryn otrok je predvsem film vzdušja, in sicer nadvse sugestivnega vzdušja. To sugestivnost je potrjevala reakcija občinstva po končani predstavi: tišina, zbeganost, negotovost... Zelo zanimivo bi bilo anketirati gledalce še s svežimi vtisi o filmu.

Oglejmo si značilnosti tega svojskega, silovitega vzdušja. Poprej pa še nekaj o vsebini. Mlad par si najame novo stanovanje, pride v stik z raznimi sosedi, žena Rosemary (zares sijajno jo je zaigrala Mia Farrow) pa doživlja neko posebno môro od zanositve preko nosečnosti do otrokovega rojstva, ko rodi — »Satana« ali »Satanovega potomca«. Kot rečeno pa je to film vzdušja in obravnava vsebine je umestna samo v zvezi z raziskavo vzdušja. Bistvo za ta film Polanskega je, da temelji na zapomenih. Običajno, vsakdanje dogajanje doživljamo tako, kot da je »nekaj zadaj za tem«. Polanski gradi napetost predvsem na razvoju strahu in tesnobe glavne junakinje; le-ta se znajde osamljena in nemočna v sovražnem svetu, svetu »Satana in njegovih pomočnikov«. Film je srhljiv, ni pa grozljivka v smislu Hitchcocka ali drugih avtorjev. Napetost v Rosemarynem otroku ne izhaja iz množice zunanjih efektov, ampak iz notranje stiske, strahov in prividov glavne junakinje. S tem nočem reči, da ni v Hitchcockovih filmih (npr. Psycho, Ptiči idr.) tudi dovolj notranje napetosti. Vendar je razlika še v nečem: film Polanskega ima v svojem ozadju metafizično izhodišče, česar pa pri običajnih grozljivkah ne zasledimo.

Od kod izvirajo prvine satanizma pri Polanskem? Vemo, da je režiser Poljak in da takega ali drugačnega, božjega ali satanskega mesianizma pri Poljakih ni malo. Spomnimo se samo na S. Przybyszewskega, njegovo Satanovo sinagogo ali roman Otroci Satana. Seveda je kult Satana že stara stvar in pojav satanizma v sedanjem svetu (npr. v ZDA) tako ni nekaj novega ali posebnega. Film je nastal na temelju nekega romana, je pa seveda več kot običajna ekranizacija literarnega teksta. Režiserjeve dispozicije za to ali táko snov so namreč takó nedvomne, da je Polanski v filmu realiziral predvsem to, kar mu je bilo tudi brez določenega tujega teksta domače. Lahko bi se vprašali, od kod in zakaj satanizem v svetu, v katerem je vse (!?) znanstveno in racionalno razloženo (Rilke: »Ah, kdo nam pač more biti zavetje? Angeli ne, ne ljudje, in bistre živali že opažajo, da nismo zelo zanesljivo doma v pojasnjenem svetu« — iz prve devinske elegije).

Seveda pa bi táko bolj ali manj naivno vprašanje kmalu ovrgli z določenimi psihološkimi ali sploh eksistencialnimi danostmi, katerim razum ali suha znanost tudi danes ne zadoščata. Tu se začenja razpirati dovolj razsežno — še vedno — področje za tako ali drugačno religijo, mistiko, metafiziko. Po Nietzschejevi razglasitvi »Bog je mrtev« in potem, ko človek ni postal nadčlovek oziroma je pač ostal most od živali do nadčloveka, po izpraznitvi prostorov, v katerih so domovali stari bogovi, se je človek znašel v neprijetni praznini, v soseščini Niča, kar je skušal nekako kompenzirati. Zato se zdi obnovljeni kult Satana le eden nadomestkov za kult Boga, kajti bolje Nekaj (Satan) kot Nič.

Stvar ima v literaturi tudi še druga izhodišča. Že v bibliji nastopi Satan kot vladar sveta, ko skuša zapeljati Kristusa z miki Tukajšnjega sveta. Kristus zavrača zapeljevanje, saj njegovo kraljestvo »ni od tega sveta«. Iz tega izhaja sledeče: v svetu gospoduje Satan (Zlo). Satan je realnost kot taka, božje kraljestvo, idealiteta, absolutno dobro pa je onstran, onkrat, na drugem svetu. Vsi veliki preroki so v svojih vizijah propadli, kajti niso upoštevali moči tostranstva (Satana). S svojimi idejami, s transcendenco, so sicer presegali ta svet, niso pa mogli obvladati velikega mehanizma tega sveta, stvarnosti. Češki pesnik J. S. Machar v pesmi Na Golgoti lepo nakazuje propad idealista (Kristusa) in zmago realnosti (Satana). Svet je domena Satanova. Ali je zaradi tega svet v celoti slab? Ne, le relativen je, ne prenese absolutov, ki jih terjajo preroki in odrešeniki. Satan v literaturi često sploh nima funkcije zla, marveč nasprotno — vzemimo npr. Byronovega Luciferja v Kajnu (Lucifer — Nosilec luči!). Poglejmo še dileme Götza von Berlichingena v Sartrovi drami Hudič in dobri bog. Od absolutnega zla preko absolutnega dobrega je priromal junak končno do relativističnega tostranstva, sveta neposredne dejanjskosti in akcije, sveta »umazanih rok« — in to je kraljestvo Satanovo!

Sicer pa, zakaj toliko pisanja in razmišljanja o Satanu in satanizmu, literaturi in veri? Želel sem priti po poti temeljnih literarnih primerjav o bogu in satanu do funkcije boga oziroma satana v filmu Rosemaryn otrok. Film nam kaže naslednje: svet je v rokah Satana, vsi nastopajoči so v glavnem v službi Satana — vedno so izjeme nekaterniki, ki se upirajo, a brez uspeha! — razen junakinje Rosemary. Ona ni nikaka predstavnica »božjih« sil, ampak je le naivna, ni še spoznala zakonitosti sveta, v katerem vlada Satan (dejanska praksa, stvarnost). Vendar tudi junakinja odraste, v njej se porodi Satan (občutek zla). S tem ko rodi otroka, Rosemary samo dokončno odkrije zlo okoli sebe (se pravi: rojstvo otroka je rojstvo njenega spoznanja o zlu v svetu, v njeni okolici, v ljudeh). Zanikati, prezreti ali uničiti otroka (to je svoje spoznanje) je nemogoče ali pa bi pomenilo samomor, tu pa se junakinja preda življenjski zakonitosti: sprejme svoje spoznanje o zlu (Satanovega otroka) in postane z vsem svojim občutjem in vlogo materinstva nosilka in nadaljevalka življenja, se pravi normalne realnosti sveta, Satanovega sveta.

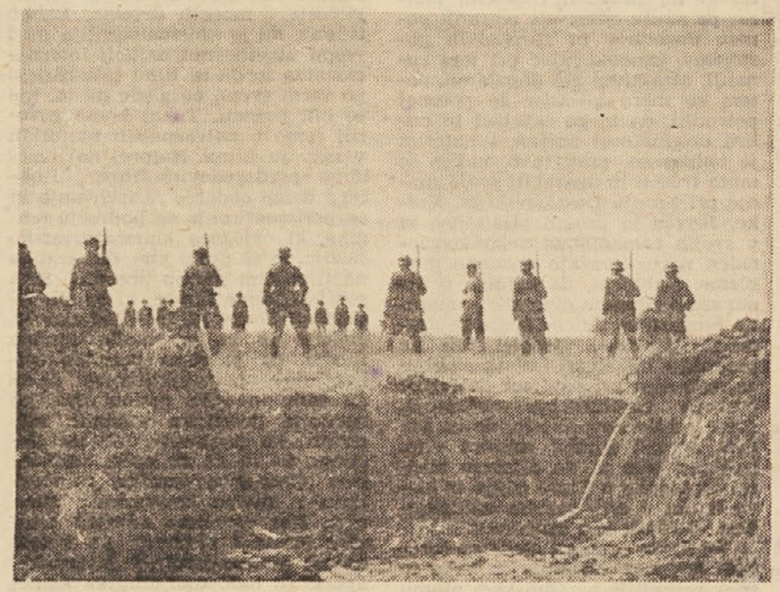

Iz filma »Krvava bajka« (scenarij in režija Toni Janković)

Razlaga filma se bo zdela nemara čudna. Ne trdim, da je mislil ali doživljal Polanski ravno to. Vendar: umetnost je odprta struktura in pušča številne možnosti soustvarjalnih postopkov. Tako je film Rosemaryn otrok po mojem gledanju film o dozorevanju življenjskega spoznanja v glavni junakinji.

Film vsebuje izredne kvalitete; ob zanimivi vsebini in bolj ali manj očitni idejni teži zlasti oblikovno dognanost; poleg že prej omenjenega izrednega vzdušja še posebej odlično fotografijo, primerne barve, dobro igro (glavna junakinja pa je zaigrala prav čudovito). Režiser Polanski je s tem filmom potrdil svoje vsestranske ustvarjalne sposobnosti.

Rosemaryn otrok je (če se ne motim) tretji film Polanskega na naših filmskih platnih. Mogli smo videti pred tem že Nož v vodi (poljski film) in Slepa ulica (angleški film), nadvse učinkovit film beckettovskega (godotovskega) tipa.

Če povzamem: Polanski je avtor, ki mu zelo ustreza skrivnostni svet iracionalnega, zato ni čudno, da je Rosemaryn otrok mojstrovina upodobitve in izraza. Film Rosemaryn otrok — kot eden vrhov sezone — je že in še bo doživel vrsto razlag ali osvetlitev. Naše pisanje daje vidike za eno od interpretacij.

Andrijan Lah

RAZPIS
za VI. republiško srečanje pionirskih in mladinskih kinoamaterjev Slovenije

VI. republiško srečanje pionirskih in mladinskih kinoamaterjev Slovenije bo 16. in 17. maja 1970 v Ljutomeru.

Srečanje organizirajo: Zveza prijateljev mladine Slovenije, Fotokino-zveza Slovenije, Zveza mladine Slovenije, Občinska zveza PMS Ljutomer in Pionirski dom Ljubljana.

Z razpisom se vključujemo v Jugoslovanske pionirske igre, ki potekajo v letu 1969 in 1970 pod geslom »Ljubimo svojo domovino in vse njene bratske narode«. Posebni poudarek je na 25-letnici osvoboditve, ki jo praznujemo v letu 1970.

Mednarodna tema, ki jo je razpisal Mednarodni center otroškega in mladinskega filma pri UNESCO, se glasi »IGRA«.

VI. republiškega srečanja se lahko udeležijo skupinsko ali posamezno pionirji do 15. leta (osnovne šole) in mladinci do 19. leta starosti.

— filmi so lahko posneti na temo Jugoslovanskih pionirskih iger, na mednarodno temo ali na temo po prosti izbiri;
— prijavite lahko neomejeno število filmov 8 mm ali 16 mm;
— dolžina filmov je do 15 minut (za mednarodno temo do 30 minut);
— filmi so lahko barvni ali črnobeli, zvočni ali nemi;
— zvočna oprema filma mora biti posneta za vsak film na posebnem magnetofonskem traku;
— prijavnice za vsak film posebej je treba poslati najkasneje *do 15. aprila 1970*, filme pa najkasneje *do 1. maja 1970* na naslov: *Pionirski dom, Oddelek za filmsko vzgojo, Ljubljana, Trg VII. kongresa ZKJ št. 1;*
— prijavnice in filme pošljite priporočeno;
— filmom naj bodo priloženi scenariji, snemalne knjige ter delovni in scenski posnetki (format 13 × 18 cm);
— filme bo pregledala in ocenila žirija, ki jo imenuje pripravljalni odbor;
— najboljši filmi bodo nagrajeni;
— projekcija filmov bo v Ljutomeru 16. in 17. maja 1970.

PRIPRAVLJALNI ODBOR

»FILMSKE BELEŽKE«

Izdaja Združenje filmskovzgojnih delavcev pri ZKPOS — Urejajo Mirjana Borčić, Igor Gedrih in Andrijan Lah

ANTHROPOS – revija za humanistične vede, psihologijo in filozofijo

Pred nami je nova slovenska revija »Anthropos«, časopis za sodelovanje humanističnih ved, za psihologijo in filozofijo. Anthropos obeta izhajati četrtletno, izhaja pa pod pokroviteljstvom univerze v Ljubljani; zamišljena je kot katalizator bolj organiziranega sodelovanja humanističnih ved. Dosedanja dela s področja filozofije, psihologije, morda tudi sociologije so bila več ali manj raztresena po raznih revijah; z izdajanjem Anthroposa pa je zagotovljena periodika, ki lahko tvorno strne humanistična proučevanja, zasidrana predvsem v sodobnosti in zaradi sodobnosti, bodisi da gre za metodološke ali teoretične-sintezne ali izkustvene smeri, ki vrednotijo celovito projekcijo človeka sedanjosti, seveda v najrazličnejših življenjsko pojavnih možnostih. Vodilo Anthroposa hoče biti resnica, ki je v zvezi s človekom in vsem, kar je človeško tvorni imperativ, ki ne more priznavati nikakršnega šentflorjanstva. Zato beremo v uvodnih besedah: »Revija Anthropos bo široko odprta vsem tistim, ki jim je iskanje resnice o človeku in njegovih bistvenih oblikah glavni smoter, ne glede, kako se je v njih težnja k resnici vzbudila — ob tej ali drugačni filozofski, psihološki, sociološki, ekonomski ali pravni ideji in hipotezi, ob tem ali drugačnem človeškem pojavu.«

Pomembna postavitev je zavrnitev dogmatičnih, apriornih gledišč, ki ne morejo življenjsko odraziti človeške pojavnosti v konkretnih življenjskih in družbenih situacijah. Zato je vsakdo, ki hoče priti resnici blizu, podvržen določeni preizkušnji: ali je pripravljen zavreči lastno izhodiščno hipotezo, če to zahteva kasnejše prizadevno in dosledno iskanje resnice? Tako iskanje resnice daje možnosti široke odprtosti humanističnim problemom, hkrati pa teži k znanstveni odprtosti in ne k improvizaciji.

Pred nami je dvojna številka Anthroposa; pretirano bi bilo pričakovati, da bi že ob prvem snopiču lahko pobliže opredelili vsebinsko, problemsko plat revije; svojo fiziognomijo si bo lahko docela izoblikovala s prakso, ki jo pač potrebuje vsaka nova periodika. Že zdaj pa se da ugotoviti nekatere značilnosti. V rubriki Skupne teme je objavljeno več raziskav in diskusij s simpozija Društva slovenskih ekonomistov, Društva psihologov Slovenije, Slovenskega filozofskega društva, Slovenskega politološkega društva in Slovenskega sociološkega društva. Temi sta bili: sodelovanje humanističnih ved in njihova vloga ter človekovo bistvo in sedanji trenutek. Kakor so bili dosedanji simpoziji pretežno obravnavani le nekajvrstično, informativno po časnikih in je vsebina, ki bi zanimala širšo javnost, ostajala malone le v krogu udeležencev, tako je prav, da tako gradivo pride v revialnem tisku do polne veljave. Pomislek velja le za nekatere vsebinsko skromne diskusije, ki po nepotrebnem odvzemajo prostor.

Rubrika Slovenski narod danes daje predvsem diskusijsko gradivo, ki je nedvomno potrebno, a še mnogo bolj študijsko. Živa tematika ni mogla v okviru zastavljenega vprašanja izčrpati vseh možnosti. Diskutanti so govorili o gospodarskem položaju, o odnosu med nacionalno in mondializacijsko smerjo v sedanjem položaju, o odnosu med federacijo in republikami, o šolstvu in visoki šoli kot potrebnemu oblikovalcu progresa in programiranja, o položaju, ki je specifičen za male narode ipd. Spričo naslova tematike — Slovenski narod danes — bi bilo pričakovati več razmišljanja tudi o narodnih manjšinah na Koroškem, v Italiji in na Madžarskem. Nazadnje bi sodil v ta okvir tudi delež slovenskega ekonomskega izseljeništva ali celo jasna beseda o emigraciji v tujini. Seveda nujno ostaja slovensko področje osredje programskega razpravljanja. Ob nekaterih plodnih mislih bi drugod želeli več konkretnih, neizogibajočih problemskih osvetlitev. Zdi se, da bi bilo potrebno statistično in drugo osnovno gradivo, ki bi omogočalo studiozen pristop in korenitejša spoznanja; vendar tudi opazovanja in izkušnje mnogih diskutantov nakazujejo tvorne misli, odveč pa je bilo vključiti tiste diskusije, ki se oddaljujejo od jedra problema.

Med razpravami in raziskavami o družboslovju in filozofiji je Zdravko Mlinar analiziral »Vas v procesih družbene integracije in vlogi komune«, Andrej Kirn pa je podal »Oris nekaterih vidikov pojmovanja časa v filozofiji in znanosti«, Valter Motaln pa govori o »Russellu in izkustvu«. V rubriki Mednarodna in jugoslovanska misel gre beseda raznih avtorjev o Češkoslovaški in sodobnem svetu. Sodelovali so gosti iz Češke in Slovaške, ter nekateri domači. V temeljitem pretresanju pomembnih vprašanj so avtorji nujno vključili obravnavanje sodobnega vprašanja marksizma.

Mikavna vsebina Anthroposa kaže v celoti zavestno orientacijo k izrazito sodobnim pojavom in iz teh izvirajoči problematiki. Prevladujoča diskusijska vsebina pa lahko postane dvorezna: kakor je zelo simpatično, da iz neke tematike z diskusijami zaobjamemo celotno območje gledišč in spoznanj, pa je vmes tudi to in ono oddaljeno od jedra, na nezadostnem nivoju ipd. Praksa sama bo pokazala, ali ne kaže v večji meri posvetiti prostor zaključenim ali nezaključenim, a tvornim razpravam posameznikov, analizam, skratka studioznemu obravnavanju, ki pač ima vse drugačne razsežnosti kot odmerjena diskusija. Kljub temu, da doživljamo baročni razcvet revialnega tiska na Slovenskem, pa lahko domnevamo, da bo lahko Anthropos postala ena osrednjih revij, če si bo s kakovostjo znala trajno zagotoviti življenjsko dejavno mesto v slovenskem kulturnem prostoru.

I. G.

PO DOMOVIH NAŠIH PISATELJEV

Kot stoti zvezek zbirke Moja knjižnica je izšlo delo Stanka Kotnika Po domovini naših pisateljev. Avtor je znan pobudnik in organizator tekmovanja za bralno značko, tokrat pa je poizkusil na nov način približati osnovnošolcu slovenske pisatelje, njihovo življenje in domove.

V prisrčnem kramljajočem slogu potuje učenec po slovenski pokrajini, z Dolenjske na Gorenjsko, Štajersko, Koroško in v Prekmurje, se ustavlja ob hišah in hišicah, kajžah in kajžicah, pa tudi pred mogočnejšimi zgradbami. Pisec nevsiljivo obudi spomin na pisatelja, vplete njegove verze, izreke, poišče daljne sorodnike in se pogovarja z njimi.

Potopis je napisan živo, s prizadetostjo in daleč vstran od šolskih šablon. V njem ne najdemo letnic in druge navlake, ki včasih tako neizogibno spremlja obravnavo pisatelja v šoli. Kako približa otrokom pesnika Kosovela, tega najbrž ne bi izvedeli pri nobeni šolski uri:

»Kar sam se je petleten ‚vpisal' v prvi razred in tako resno sodeloval, da dobremu učitelju Černetu, ki je imel Srečka zelo rad, na koncu ni preostalo drugega, kot da je še temu benjaminčku napisal pravcato spričevalo.«

Kotnik zna tudi oživeti predmete: knjige, pipe, burkle, sploh vse, kar je še ostalo od tistih dni. Mimogrede vzbudi otrokovo radovednost, da bi spoznal tudi tisto, česar današnji, zlasti mestni otroci, ne poznajo več. Kot primer s srečanja na Vrhniki:

»Kuhinja seveda po starem, taka črna, s sajasto lakiranim stropom, izlizanim opečnim tlakom in primernimi gospodinjskimi pripravami, kot so burkle za železne lonce, greblje in lopar (ali sploh veste, kakšen je in čemu rabi?).«

Avtor je kritičen do sprememb, ki so v desetletjih nastale. Skoraj nikjer ni več prvotnega doma, spremenjene so strehe, okna, vrata, najdemo prezidave, ki ne ohranjajo prejšnjih osnov. Sedanji lastniki največkrat nimajo čuta za ohranitev prvotnega, ampak spreminjajo glede na življenjske potrebe in možnosti. Le redki so primeri, kjer spreminjajo s čutom in pieteto (Vrsno).

Ob tem se mi porajajo še nekatere misli. V tej knjižici imamo predstavljenih precej domov slovenskih pisateljev (med njimi pa res pogrešam Frana Milčinskega), vendar gre predvsem za naše najstarejše pisce. Po vojni pa so nam zrasle generacije pesnikov in pisateljev in nekoč bo srečanje z domom tega ali onega za javnost zanimivo. Ali jih ne bi kazalo pravočasno ohraniti? Verjetno res ne bi našli slikovitih slamnatih kočic in kozolcev, vendar domove, kot so bili, ko so v njih pisatelji preživljali otroška leta.

Fotografije domov, prav posrečene in tudi z novih zornih kotov, je posnel avtor in z njimi obogatil to uspelo knjigo.

Velimir Batič

AV tečaj

ZAVOD ZA TEHNIČNO IZOBRAŽEVANJE LJUBLJANA

razpisuje

- **45-urni intenzivni tečaj o avdiovizualnih pripomočkih z metodiko (diaprojektor, grafoskop, episkop, 16 in 8 mm kinoprojektor, magnetofon).**

Tečaj bo od 21. do vključno 27. I. 1970 v Osnovni šoli Toneta Čufarja, Čufarjeva ulica, Ljubljana. Začetek 21. I. ob 8. uri. Prispevek za tečaj je 220 din. Informacije in prijave: Zavod za tehnično izobraževanje, Ljubljana, Lepi pot 6, telefon 22-270.

TEHNIŠKA ZALOŽBA SLOVENIJE
LJUBLJANA, LEPI POT 6

obvešča vse šole in prosvetne delavce, da je pravkar izšla knjiga:

FRANCE AVČIN

»ČLOVEK PROTI NARAVI«

Ime pisca Francèta Avčina je pri nas široko znano, saj le malokateri od naših znanstvenikov združuje v sebi dve navidez tako nasprotujoči si lastnosti: znanstveni, tehnični poklic in ljubezen do Narave, nepopačene in nepokvarjene od tehnike in civilizacije. Poklicni dolžnosti se je oddolžil z mnogimi znanstvenimi deli, Naravo — ki jo dosledno in zvesto poimenuje z veliko začetnico — pa časti in poveličuje v govorjeni in pisani besedi že vrsto let v revijalnem tisku, se zanjo trmasto in neizprosno bori na vseh ravneh in forumih, njej je postavil spomenik v svoji poetični knjigi »Kjer tišina šepeta«.

Tej Naravi je posvečeno tudi pričujoče delo, ki nosi simboličen naslov »Človek proti Naravi«; v njej nam avtor včasih drastično in prizadeto, včasih suhoparno, s številkami, a zato nič manj zastrašujoče opisuje vse zločine, ki jih je človek storil nad Naravo, ki jih še dela in ki zanje vedeti noče. Časopisje leto za letom polni stolpce z naslovi, kot Množičen pogin rib v Savi, Ljubljana — »plinska celica«?, DDT nevaren za živali in človeka, Radioaktivne ribe v japonskih morjih in še in še. Članke preberemo, se ob njih za hip zamislimo, za trenutek nas stvar pretrese — s tem je vse opravljeno. Zdi se, da je vse to daleč od nas, naj si pač beli glavo s tem tisti, ki ga to neposredno prizadene. Ne zavedamo se, da se človekov zločin nad Naravo razširja, da ni samo enkraten in da ga vselej ni moč popraviti. Tako si človeštvo sámo in vedoma uničuje tisto, iz česar je izšlo in kar mu daje možnosti za življenje in obstoj na Zemlji: svojo pramater in stvariteljico — Naravo.

Dan za dnem, na vseh koncih Zemlje, z najrazličnejšimi sredstvi in na stotere načine si sami zastrupljamo zrak, zemljo in vodo. Pomehkuženo in nenaravno življenje človeka prav tako tira na rob prepada, in počasi, a nezadržno stopa proti njemu. Če se ne bo osvestil pet minut pred dvanajsto, »bo stopil čez rob gnezda Življenja... preostalo bo le še, da zgrmi v prepad brez dna.« (Avčin)

Naj bo ta knjiga opozorilo in vodilo, da bi se vsi skupaj zavedli nevarnosti, ki jo prinaša Človekov neodgovoren in brezvesten odnos do Narave, še posebej v naši ožji domovini Sloveniji, na tem malem koščku zemlje, tako polnem lepot in naravnega bogastva, da mu zlepa ni enakega na svetu.

Knjigo priporočamo vsem prosvetnim delavcem, šolskim in drugim knjižnicam.

Knjiga bo imela okrog 200 strani, 12 fotografij na umetniškem papirju, vezana v celo platno z lakiranim štiribarvnim ščitnim ovitkom. Cena knjige je 40 din. Dobite jo v vseh knjigarnah ali pa naročite pri Tehniški založbi Slovenije, Ljubljana, Lepi pot 6.

NOVO PRI CANKARJEVI ZALOŽBI:

Barica Marentič-Požarnik:

Kako naj se učim

Knjižica ni zbirka magičnih receptov, ki bi učencu pomagali, da bo brez truda in kar čez noč dosegel odlične ocene. Pridobi pa lahko nekaj drugega: trud, ki ga vlaga v učenje, lahko mnogo bolj smotrno izkoristi, tako da se nauči opravljati iste stvari v krajšem času in bolj uspešno. Tudi dolžnosti, ki so mu sedaj neprijetne in odveč, bo opravljal z lahkoto in veseljem.

Knjižica je izšla v zbirki Knjižnica za mlade.
Cena izvoda je 4,50 din.

David Rimas: Umivanje zamorca

Tole sedmo poglavje je spet za lase privlečeno, zato je polno otrobov in žaganja. Prozorno in enostransko nekaj razlaga. Buc, buc!

...Potem moraš zapustiti svoje zakajeno prebivališče in oditi v naravo in med ljudi. Preveč si že prepojen z vonjem prahu in dima, preveč že misliš, da ima življenje samo eno obliko in dimenzijo, da moraš prebrati vse neslanosti, ki jih dandanes ljudje pišejo iz takih in drugačnih nagibov, poklicno ali nepoklicno. Pa tudi spreobjedel si se že številnih radijskih ponavljanj o tem, koliko izobraževanje stane, in intervjujev na televiziji o tem, koliko gre iz občinskih in republiških proračunov za šolstvo in neprestanih člankov v časopisih o podobni temi in priskuti se ti že, da vsa ta informativna sredstva ne govorijo tudi o tem, koliko vse drugo požre, skratka, trapasto se ti zdi, da samo ti in samo ti žreš in ne dovoliš narodu, da bi sredstva trošil za bolj pametne stvari, kot je šolstvo, pa na živce ti gre, da od vseh naših narodov ravno Slovenci najmanj študirajo in še druge podobnosti se ti gravžajo in zagravžajo. Potem moraš malo v naravo, med griče, kjer je misel še kolikortoliko zdrava in trezna, da prezračiš svoja pljuča in misel.

Zagaziš v sneg ali v jesensko listje in hodiš uro ali dve in med drevjem opaziš dva ali tri ljudi, možakarje, tudi ženska je lahko med njimi, nič nenavadnega ni to, ki se mučijo okoli smreke, ki se je pri podiranju obesila na bližnjo bukev, in skleneš, da jim boš pomagal. Ko spodnesete spodnji konec in oklestite nekaj vej, smreka trešči na tla in skupaj rečete, pa smo jo ugnali. Potem je slučajno ura za malico, sedete, malo klepetate, malo meljete črn kruh in konec klobase in spet klepetate in tu pa tam poplaknete usta z jabolčnikom in tako nekaj časa. Potem ti tisti, ki ga imaš za gospodarja, pove, da jim bo popoldne pomagal tudi sin, ki je zdaj v šoli, v osmi razred hodi in kar dobro dela. Ne, doma pa mu ne morejo nič pomagati pri šolskem delu, tako učene stvari se učijo danes v šoli, včasih je bila osnovna šola veliko lažja, veliko morajo znati tisti, ki jih učijo. Vsak dan se lahko pred učenci osmešijo, ker otroci danes vidijo in preberejo marsikaj. No ja, vse mu najbrž ne bo koristilo; najbrž bi čisto lahko shajal brez nekaterih podatkov, a tisti v šoli že vedo, saj se snovi najbrž ne izmišljajo sami. Ne, o kmetijstvu pa ne sliši skoraj nič, a zanj tako ne kaže nobenega veselja. Če se bo dalo, ga bom dal v kako srednjo šolo, pravi, da ga še posebno zanima elektrika. Če bo le hotel, bomo pač morali še posekati nekaj kubikov lesa. Šole so drage, davki pa tudi precej visoki. Lesa pa se skoraj ne izplača spravljati, če nimaš svojih ljudi in živine. Precej odmaknjeni od doline smo, petnajst kilometrov ima do šole. Včasih pa se vrne domov in pravi, da se skoraj ni izplačalo iti tako daleč v šolo, nič novega ni slišal.

In v tebi se oglasi vest, če včasih le ne poženeš ure kar v prazno, nisi se dovolj pripravil, da bi bil zanimiv, skleneš, da boš odslej s tem računal, da nimajo vsi šole pred nosom, da nekateri priromajo petnajst in več kilometrov daleč, da jim moraš dati toliko, da se ne bodo praznih rok vračali domov.

Potem pa spet prisluhneš, da imajo nižje razrede v vasi in tri učitelje imajo. Vsi so mladi in ne živijo s krajem. Nič ne naredijo, nobenih iger ni, včasih pa so bile! Vsi komaj čakajo, da bodo dobili mesto v dolini, ker jim dolina lahko več da kot vas. Radi bi našli takega, ki bi ostal med nami leta in leta, ki bi bil naš, ki bi o nas kdaj kaj napisal za časopise o naših težavah. Pa so taki učitelji. Zadnjič sem slišal, da živi nekdo tam nekje nad Velenjem in slika kmete in vaške običaje. Za naše pa mi nismo nič zanimivi. Da, sin kar dobro dela in v dolini pravijo, da je prinesel še kar dobro podlago iz vaške šole. To je pa tudi nekaj! Sedem smrek moramo posekati, da bomo plačali četrto akontacijo. Občina potrebuje denar pa za socialno gre tudi veliko, pa kaj veš, kaj še pride. Takole v gozdu se ti lahko hitro kaj zgodi. Lansko leto je šel hlod sosedu čez nogo in zdaj se zdravi že celo leto. Kosti mu niso dobro sestavili, potem pa so mu jih lomili in še sedaj hodi v berglah. Pa vojska tudi precej stane, nobena država ni brez nje, kaj hočemo, ko pa ljudi dve hudi vojni še nista spametovali. Za šolstvo gre tudi precejšen delež davkov, a ljudi, ki delajo, je treba pač plačati. Mi delamo po svoje, delamo tisto, kar so nas naučili naši starši, učitelji delajo svoje in študirajo. Včasih me je kar sram pred sinom, ker ne razumem, kaj žebra. Na, spij še kozarec, da boš laže hodil, ti rečejo, nato se posloviš in nadaljuješ pot.

Potem po poti razmišljaš o kmetovih treznih besedah in o tem, da v njih ni bilo nobenih očitkov, da žreš družbeni denar, da žreš njegov denar, da nič ne delaš, tvoja plača pa raste iz meseca v mesec. Ko se znoči, si doma in na široko odpreš okno, da skozi sobo zaveje sveži veter s hribov in prežene zatohlost, ki trepeta od očitkov in razbolelosti. Potem se vržeš na posteljo in zaspiš.

Recimo, da naslednji dan ne odideš v hribe, ampak skleneš, da boš postoril nekatere opravke v dolini. Bežno preletiš dnevnik in vidiš, da spet piše na prvi strani, koliko bo treba odriniti za šolstvo, in časopis odložiš. Moraš na občino in obiskati moraš nekatere politične funkcionarje. Prazniki se bližajo in potrebno bo nekaj pripraviti, da ne bodo minili brez kulturnega programa in podobno. Povsod naletiš na mnogo praznega časa in posedanja, na branje takih in drugačnih časopisov in revij, na dolge malice in na dolge obiske in klepetanja. Saj res, prazniki, državni prazniki se bližajo, da, nekaj bo treba pripraviti. Joj, pa tako malo časa imamo. Resno se pripravljamo za letno konferenco, ki bo čez tri tedne. Ko bo pa ta mimo, bomo začeli delati že za konferenco v naslednjem letu. Obiskana najbrž ne bo kaj prida, biti pa mora. Moramo dati obračun svojega enoletnega dela. Da, te stvari okoli državnega praznika naj kar šolniki pripravijo. Mnogo časa imajo, saj nič ne delajo. In štiri mesece počitnic imajo! Ko bi jih jaz imel! Ni kaj reči, godi se vam kot malim bogovom! Plače vam pa kar naprej rastejo. Le kje bomo vzeli denar, ko že sedaj požrete skoraj ves občinski proračun! Saj boste imeli kmalu večje plače kot čistilke v lekarni! Tako se vam godi kot ledvici v loju, vi pa kar naprej nekaj jamrate in nergate! Nič ne nergam, rečeš, samo vprašat sem prišel, kaj bomo pripravili za državni praznik, potem pa spet izveš, da se pripravljajo za letno konferenco. Izdali bomo okrožnico, da bodo morali na konferenco priti vsi prosvetni delavci. Saj živijo čisto izven časa in problemov! Potem pride v napad sekretar za družbeno aktivnost stoletnikov. Končal je neko divjo šolo in od takrat se ima za velikega inteligenta. Po dolini krožijo besede, da se še vedno ni otresel svoje vaške mentalitete, zato najraje prebira časopis za kmečko mladino, to je Anteno... Pride v napad in pravi, da dobro ve, da šolniki nič ne delajo. Moj sin hodi v šesti razred in dobro spremljam njegovo in vaše delo. Vsake pol leta mu pregledam zvezke. Vsak dan mi zatrjuje, da niso vzeli nič naprej, da nimajo nobene naloge, da ni bil nič vprašan, da bi vse znal, če bi bil, da mu večkrat odpadejo ure, da učitelji prepozno prihajajo v razred, ker pijejo v zbornici kavo, in kaj vem še vse. Še tisto plačo bi vam vzel, če bi imel kaj besede. Da, poleti vam bomo poiskali delo. Štiri mesece počitnic in še vse druge mesece počitnice! Poleti boste splanirali novo nogometno igrišče, ker bomo sedanjega razprodali privatnikom za hiše, pa vaške poti boste šli popravljat! Kmalu bodo volitve in podeželju se moramo nekako prikupiti. Saj bo državo in občino hudič vzel, če bo šlo tako naprej! Človek vam prst pomoli, vi pa za roko zagrabite. Na svoje prednike v nekdanji državi pomislite, pa boste takoj postali bolj ponižni! Da, poleti boste videli, kaj se pravi delati! Državne gozdove boste čistili in smreke sadili, boste že videli!

Potem ga še enkrat spomniš, da si prišel zaradi bližajočega se državnega praznika in izveš, da je kultura izključno stvar prosvetnih delavcev, najbolj poklicani so zanjo, zato naj nekaj organizirajo. Potem se le malo ohladi in pove, da ima ogromno dela, ker pripravlja referat za letno konferenco, poleg tega pa je včeraj umrl tudi eden od stoletnikov, jutri bo pogreb in napisati mora nagrobni govor, nenadoma je umrl, prav treba mu je bilo ravno v tem mrazu, zato mu ne smeš zameriti, če ti je povedal stvari, ki so mu že dolgo ležale na duši. Potem tudi tebi privošči kavo in skupno pokadita vsak svojo moravo.

Potem spet naslednji dan prideš v šolo in malo pobrskaš po dnevnikih, matičnih listih in redovalnicah in ugotoviš, da je učenec s kmetov skoraj odličen, da nikoli ne manjka, da redno piše domače naloge, da se mati vsaj štirikrat na leto oglasi na šoli in še mnogo podobnega. Ugotoviš tudi, da je sekretarjev sin že dvakrat zaostal, da neupravičeno izostaja, da ne piše domačih nalog, da šole ne vzame resno, predvsem pa, da nima prav nobenih delovnih navad, staršev pa od nikoder, ker so preveč zaposleni. Potem ti postane marsikaj jasno, razumeš strpnost enega in nestrpnost do šole drugega. Spomniš se tudi, da vsak drugega po sebi sodi, zato ne zameriš kmetu, ker tvoje delo enači s svojim, a tudi sekretarju ne, če to počenja.

Potem skleneš, da boš še večkrat šel med naša gričevja, da boš večkrat temeljito prezračil sobo, predvsem pa da tistih, ki hodijo ure in ure v snegu v šolo, ne boš nikoli pustil domov praznih rok. Potem prisluhneš, kako pri farni cerkvi mrliču zvoni. Zvon je počen. Danes zvonimo z mnogimi počenimi zvonovi, si praviš.

Te dni v kinematografih

Zazidana je film nedavno umrlega beograjskega režiserja Kokana Rakonjca. Rakonjac je začel snemati v kinoklubu Beograd . Skupaj s še nekaterimi danes priznanimi filmskimi ustvarjalci je vnesel v našo kinematografijo mnogo novega in svežega. V filmu Zazidana se je želel poglobiti v psihološko študijo odnosa med kaznjencem in paznikom. Iz njunega globokega medsebojnega sovraštva se razvije iskreno in tesno prijateljstvo. Konflikt nastane, ko paznik, ki je svojemu prijatelju sam predlagal beg, ubije kaznjenca. Z njim pa tudi edinega svojega prijatelja. Igra Ljube Tadića in Danila Stojkovića ter domiselna filmska realizacija so uvrstile film med boljše stvaritve lanskoletne jugoslovanske proizvodnje.

Čudovita ljubezen Elvire Madigan je najlepši in najbolj čist ljubezenski film zadnjih let. Švedski režiser Bo Videberg je v kratki časopisni beležki ob začetku filma povedal zgodbo, v prvih kadrih pa z besedami glavnega junaka objasnil svoj odnos do zgodbe same. Potem pa je gledalce prepustil impresionističnemu dojemanju lepote, ljubezni, radosti, ki jo povzroča žarek sonca na listu, ki ga pozibava veter, ali pogled na skladen pregib obleke ob premiku nog in poetičnega prikaza lakote in obupa. Pripoved, ki je jasna in premočrtna, je potisnjena v ozadje, v ospredju pa je prefinjena, neizumetničena poezija filmske govorice. Film priporočamo za ogled že v višjih razredih osnovne šole.

Rosemaryn otrok je film Poljaka Romana Polanskega, ki ga je posnel v Ameriki. Osnova filma je roman o kraljestvu Satana. Zgodba sama nosi v sebi mnogo grozljivega in je zato mnogi doživljajo le na nivoju grozljivke. Vendar se za to na videz nemogočo zgodbo skriva globoko razmišljanje o človeku danes. Režiserjeva bogata kultura, predvsem pa njegova nepomirljiva misel sta uspeli ustvariti mojstrovino, katere osnova je filozofska sinteza evropskega in ameriškega sveta. Vsaka interpretacija filma je sila osebna. Bogastvo misli, ki kot vulkan bruhajo iz vsakega gledalca — njegovim nazorom, izobrazbi in sposobnosti umetniškega doživetja ustrezno, je prav gotovo tisto, kar je postavilo film v vrh letošnjega filmskega repertoarja. (Podrobno oceno filma je napisal A. Lah v Filmskih beležkah 6). Film priporočamo za obdelavo v srednji šoli.

Daleč od ponorele množice je film angleškega režiserja Johna Schlesingerja, ki je za izhodišče razmišljanj o humanizmu uporabil Hardyjev roman. Človekova eksistenca, razpeta med pojmovanjem človeka — osebnosti in človeka — predmeta, med nezavisnostjo in pripadanjem drugim, vklenjena v tokove življenja, je snov, ki je zainteresirala tega režiserja. Rešitve ne kaže, temveč odpira večno živ etičen problem človeka. Na videz sladkobna zgodba preraste v rokah sposobnega režiserja, ki gradi ves film na oblikovanju vzdušja, ki pogojuje človekovo obnašanje, okvire melodrame v barvah. Igralska ekipa Julie Christie, Terence Stamp, Peter Finch pa so k temu pripomogli. Film je primeren že za učence višjih razredov osnovnih šol.

Navihanci iz prve klopi je zahodnonemški film režiserja Werneria Jacobsa. Zgodba iz šolskih klopi je napolnjena s sladkobnimi zgodbicami, naivnimi zapleti in humorjem, ki je blizu malomeščanski miselnosti.

PISMA UREDNIŠTVU

O našem glasilu, pouku kmetijstva in še . . .

Rad bi napisal nekaj stvari za naše stanovsko glasilo, katerega že dolga leta rad prebiram. Posebno sem vesel tistih člankov, ki posežejo kar naravnost v življenje prosvetnih delavcev in ki brez olepšavanja odkrivajo vse naše težave in nadloge. Vem, da to naše glasilo ni namenjeno samo učiteljem, da piše tudi za ostale znanstvene in kulturne delavce. Vendar sem mnenja, da bi to naše stanovsko glasilo le bilo posvečeno predvsem učno-vzgojnemu delu na vseh naših šolah. Da bi postalo strokovni informator v pravem pomenu besede. Kaj na primer najbolj zanima mladega učitelja na podeželski šoli, kaj ga najbolj privlači v tem našem stanovskem glasilu, da ga bo z veseljem prebiral in da bo s tem število naročnikov za naše stanovsko glasilo res stoodstotno, kot je bilo nekdaj še v mojih mladih letih »Učiteljski tovariš«, brez katerega takrat ni bil noben učitelj in ga je plačeval obenem s članarino pri društvu. Zato naj bi bila vsebina glasila res taka, da bi vzbudila zanimanje za vse članke, ki izidejo v posameznih številki glasila. Tako pa vem iz izkušenj in pripovedovanja naših tovarišev in tovarišic, da prečitajo le ta ali oni članek. Vsi ostali članki pa ostanejo več ali manj neprečitani. Posledica take nezainteresiranosti je premajhno število naročnikov in pozabljanje na redno plačevanje naročnine.

Drugo, kar bi rad poudaril, pa je tole: mnogo se zadnje dni piše o lepo uspelih dnevih prosvetnih delavcev. Ne razumem, zakaj se tak dan prosvetnih delavcev ne more in ne more sklicati tudi za ljubljanski bazen. Ali pri nas za to ni potrebe in je to potrebno le za bolj oddaljene kraje?

Tretje pa še to. Veliko smo se razpisali v našem dnevnem časopisju o potrebi uvedbe kmetijskega pouka v naših osnovnih šolah. Čitamo o različnih načinih te uvedbe. Nekateri skušajo po svoje dokazati, da je to nemogoče, ker današnji učitelji niso sposobni prevzeti tega pouka, pa da bi bilo težko dobiti za to strokovni kader. Res je, da mlajši učitelji na osnovnih šolah nimajo predizobrazbe za to vrsto pouka, katerega smo bili mi starejši le deležni na nekdanjih učiteljiščih. Zato so nekdaj prav lepo uspevale kmetijsko nadaljevalne šole na mnogih naših osnovnih šolah, ki so bile dvoletne. Zato so bili nekdanji šolski vrtovi vzgledni. Na njih ste našli učna travišča in lepo urejene matičnjake mladega sadnega drevja. Naše učiteljice so bile sposobne voditi gospodinjske tečaje po vaseh. Tako so bili prosvetni delavci v resnici tesneje povezani z ljudstvom in ljudstvo je znalo ceniti njih trud in je bilo zanj hvaležno. Mar danes res ni več to potrebno? Morda to v mestu, na podeželju pa se razmere in odnos do šole res ni bistveno spremenil. Še vedno se ljudje zatekajo v šolo po nasvete za to in ono. Prav bi bilo, da se naši bodoči prosvetni delavci, zlasti oni, ki bodo poučevali na podeželju, tega v celoti zavedajo in da jim šola dá tako izobrazbeno sposobnost. Veseli me, da je po daljšem premoru le prišlo iz ljudstva ven nekaj, kar naši ljudje zlasti na podeželju rabijo. Prav bi bilo, da naši odgovorni forumi to tudi upoštevajo in na ta ali oni način podeželskemu ljudstvu ugode.

Nace Vodnik

Prispevek k anketi o Prosvetnem delavcu

Razveseljivo je, da je uredništvo ob svojem malem jubileju poseglo po anketi kot sredstvu, ki naj ga še tesneje poveže z bralci. Tak prijem je zlasti koristen, kadar se pojavijo znaki, da na stvari nekaj šepa in v tem primeru znakov ne manjka. Odražajo se v dinamiki števila naročnikov, v člankih dopisnikov, v objavah uprave, še večkrat pa v naših medsebojnih pomenkih. Ob vsem tem je značilna dosedanja, zelo skromna udeležba v anketnih prispevkih, čeprav tokrat anketna vprašanja ne zožujejo njene tematike; veljalo bi se zamisliti ob zadržanosti, če ne kar pasivnosti anketirancev, tj. naročnikov.

Ocenjevanje je mogoče, kadar so na razpolago uporabni kriteriji. Tovarišem iz predvojne generacije se pri tem rade vsiljujejo primerjave s stanjem izpred vojne. Imeli smo takrat, skupno z upokojenci iz naših vrst organizacijo, ki je združevala funkcije današnjega sindikata in strokovnega društva. Članstvo so tvorili pedagoški delavci v vseh ustanovah, namenjenih izobraževanju in vzgoji v obsegu šoloobvezne starosti učencev. Temu primerno je bila prirejena tudi vsebina obeh takratnih glasil, Učiteljskega lista in Popotnika. V tako zaokroženi organizacijski strukturi je družila članstvo določena zavest kolektivne odgovornosti do družbe za dosežke njegovega dela. Režim je gledal v njej transmisijo za pritiske navzdol, v določenih pogojih pa mu je lahko pomenila tudi nevšečnega pobornika za njene lastne koncepte.

Po vojni se je struktura organizacije povsem menjala; koliko v korist in koliko v škodo celotne pedagoške bilance, bi pokazala le izčrpna analiza. Premaknilo pa se je tudi publicistično področje Prosvetnega delavca nekam med dejavnosti našega, po svoji sestavi zelo heterogenega sindikata, samostojnega Pedagoškega društva, pa tudi Zavoda za šolstvo in še sekretariata za prosveto in kulturo. Zato je postalo marsikatero ocenjevalno merilo iz preteklosti neuporabno za sedanjost. Novo mesto in bodoči profil glasila bi v prihodnje lahko usmerjevalno opredeljevali zlasti uvodniki v vsakokratnih aktualnih situacijah in problemih pedagoške operative, če bi se uredniški odbor za to odločil. Koristno bi v to smer prispevala tudi Tribuna bralcev, kot posebna rubrika za diskusijo in polemiko k razpravam, objavljenim v listu.

Zanimanje za list bi verjetno dvignila še rubrika z informacijami o dogajanjih v šolstvu izven Slovenije in Jugoslavije.

Na kraju nekoliko o sedanji praksi poročanja s knjižnega trga. Ob periodičnem informativnem, zelo preglednem katalogu Knjiga 69, ki je interesentom na voljo v vsaki knjigarni, in z ozirom na ostalo gradivo v časopisu se zdi obseg kritik včasih kar preobsežen, pa tudi neenakomerno obširen z ozirom na uporabnost posameznih publikacij pri učiteljevem pedagoškem delu.

Jože Rupnik

PROSVETNI DELAVEC

List izdaja republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS. Izide štirinajstdnevno med šolskim letom.

Ureja uredniški odbor, odgovorni urednik Drago Ham.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6-II, telefon 315-585.

Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1, telefon 22-984

Poštni predal: 355-VII.

Letna naročnina: 12 din za posameznike, za šole in druge ustanove 30 din.

Štev. tek. računa: 501-8-26-1.

Tiska ČZP Ljudska pravica.

Vprašanja in odgovori

VPRAŠANJE:

A. K. je zaposlena kot vzgojiteljica z učiteljsko diplomo in strokovnim izpitom v dijaško-vajenskem domu s tedensko obveznostjo 42 ur vzgojnega dela z učenci. Smatra, da je preveč obremenjena še posebno zato, ker si mora pridobiti višjo stopnjo izobrazbe.

ODGOVOR:

Glede na to, da je z zakonom o srednjem šolstvu določena tedenska obveznost vzgojiteljev v domovih 30 ur vzgojnega dela z učenci, ki jo lahko svet doma poveča ali zmanjša za največ dve uri tedensko, je vaše stališče, da bi moral svet doma odpreti še eno delovno mesto vzgojitelja s krajšim delovnim časom, pravilno. Še posebno pa se strinjam z vami, da bi vam moral dom pomagati glede na to, da ste vpisani na oddelku za domske vzgojitelje na pedagoški akademiji s tem, da bi vam določil vsaj z zakonom določeno tedensko obveznost in pomagal s tem, da vam da tudi študijski dopust, saj je na ta način mogoče izboljšati kadrovsko strukturo zaposlenih v domu, kar tudi zahteva zakon.

VPRAŠANJE:

T. F. sprašuje, kolikšna je učna obveznost ravnatelja gimnazije, ki ima 7 oddelkov.

ODGOVOR:

Zakonskega določila o tem, koliko znaša učna obveznost ravnatelja gimnazije, ni, pač pa je z normativi o učni obveznosti, o številu učencev v oddelku itd., ki so osnova za izračun sredstev za financiranje srednjih šol v letu 1969 (glej Informacije republiške izobraževalne skupnosti št. 2/1969) določena učna obveznost pedagoških delavcev na srednjih šolah, učna obveznost ravnatelja, pomočnika ravnatelja itd.

Po teh določilih se ravnatelju srednje šole zniža učna obveznost za 3 ure tedensko za vsaka dva oddelka tako, da pri 14 oddelkih že nima več učne obveznosti.

VPRAŠANJE:

Osnovna šola »Tineta Rožanca« iz Pirnič sprašuje, do kdaj ima pravico delati skrajšan delovni čas prosvetna delavka, ki ji je potekel porodniški dopust 2. 6. 1969, ker so bile vmes letne počitnice.

ODGOVOR:

Delavka ima pravico delati skrajšan delovni čas, če to zahteva, do 8 mesecev starosti otroka. Delavka, ki ji je potekel porodniški dopust 2. 6. 1969, bo torej delala skrajšan delovni čas do 2. 2. 1970. Letne šolske počitnice in počitnice ob polletju se vštevajo v čas, ko delavka dela s skrajšanim delovnim časom.

VPRAŠANJE:

E. M. navaja, da je brala razpis Pedagoške akademije v Ljubljani za vpis na enoletni razredni študij za učitelje, ki so končali pet letnikov učiteljišča. Ta enoletni študij omogoča takim učiteljem pridobitev višje pedagoške izobrazbe. Zanima jo, ali v Mariboru, ki je bližji njenemu kraju zaposlitve, ni takega oddelka oziroma če bi ga bilo mogoče ustanoviti, da bi tako pomagali učiteljem pri izobraževanju in pridobitvi višje pedagoške izobrazbe.

ODGOVOR:

Vaš predlog, da bi tudi Pedagoška akademija v Mariboru organizirala tak enoletni študij za učitelje, ki so končali pet letnikov učiteljišča in bi si pridobili višjo pedagoško izobrazbo, je popolnoma na mestu. Mnenja sem, da bi Pedagoška akademija v Mariboru tudi organizirala tak enoletni študij, če bi se s tako zahtevo obrnilo nanjo več interesentov. Postavite tako zahtevo zato direktno na Pedagoško akademijo v Mariboru.

VPRAŠANJE:

Pomorska šola Piran sprašuje, kaj je učitelj s srednjo izobrazbo na predmetni stopnji, ki ga citira osnutek meril RIS za dodeljevanje sredstev srednjim šolam v letu 1969. Zanima jih, ali se šteje med delavce s srednjo ali med delavce z višjo izobrazbo. Končno bi radi vedeli, koliko točk naj znaša osnova, to je za koliko naj se zviša osnova za srednjo izobrazbo oziroma zniža osnova za višjo izobrazbo.

ODGOVOR:

Za delovna mesta pedagoških delavcev na šoli se zahteva visoka, višja in srednja izobrazba. Glede na ta in ostale faktorje so ocenjena tudi posamezna delovna mesta. V praksi pa ne zasedajo delovnih mest vedno učitelji, ki izpolnjujejo zahteve delovnih mest glede na šolsko izobrazbo. Zato je RIS tudi določil vmesno stopnjo učitelja s srednjo izobrazbo, ki uči na delovnem mestu, kjer se zahteva višja izobrazba, in na ta način ustrezno znižal sredstva glede na dejansko zasedbo delovnih mest.

Zato morajo šole v svojih splošnih aktih upoštevati dejstvo, da zasedajo delovna mesta, kjer se zahteva višja izobrazba, tudi delavci, ki imajo le srednjo izobrazbo in sami določiti višino pribitkov oziroma odbitkov od osnovne vrednosti delovnega mesta. Kolikšni naj bodo pribitki oziroma odbitki, pa določa šola sama s svojim splošnim aktom.

Janko Brunet, dipl. iur.

VPRAŠANJE:

J. O. sprašuje, koliko znaša učna obveznost prosvetne delavke v času, ko dela s skrajšanim delovnim časom, t. j. do 8 mesecev starosti otroka. Tedenska učna obveznost je po različnih šolah različno določena v takih primerih, in sicer od 7 do 17 ur tedensko in jo zanima, če je to določeno z zakonom ali je prepuščeno šolam, da o tem same odločajo.

ODGOVOR:

Ko prosvetna delavka dela s skrajšanim delovnim časom, t. j. štiri ure dnevno, kakor določa zakon, je treba upoštevati, da štiri ure obsegajo vse tri elemente delovnega časa prosvetnih delavcev (učno obveznost, priprave in druge izvenučne aktivnosti). Učna obveznost je določena z zakonom o osnovni šoli, število ur za druga dva elementa pa določa šola sama s svojim splošnim aktom. TZDR določa le, da se vsi trije elementi delovnega časa sorazmerno skrajšajo tako, da skupno ne presegajo 4-urne osnovne delovne obveznosti. Glede na povedano je torej možno, da je učna obveznost v skrajšanem delovnem času na šolah različna.

Janko Brunet, dipl. inž.

ANTON KRIŠTOF — OSEMDESETLETNIK

V mesecu decembru v tem letu je praznoval osemdesetletnico svojega rojstva Anton Krištof- šolski upravitelj v pokoju. Ob tem njegovem jubileju so ga s spoštovanjem in hvaležnostjo spominjajo ne samo njegovi stanovski tovariši, temveč tudi veliko število njegovih nekdanjih učencev in učenk.

Tovariš Krištof se je rodil v vasi Razdrto pri Šmarju-Sap, 8. decembra 1889. Učiteljišče je dovršil v Ljubljani. Njegovo prvo in zadnje službeno mesto so bile Radomlje, lep turistično kraj blizu Domžal. Na tem mestu je služboval vse od leta 1911 do okupacije 1941, ko je bil nasilno izseljen z družino vred v daljno Srbijo v kraj Lozovik blizu Smedereva. Kmalu se mu je posrečilo, da se je vrnil v svoj domači kraj, kjer je preživel dobo okupacije in bil ves čas brez zaposlitve. Po osvoboditvi leta 1945 se je nemudoma vrnil v Radomlje, kjer je takoj organiziral pouk. Ker je bila šola požgana, je bil pouk začasno v občinski hiši. Treba je bilo obnoviti šolsko poslopje, poprijeti v vseh na novo nastalih družbenopolitičnih organizacijah in zaorati novo ledino na polju šolstva. Kot vsi takratni prosvetni delavci tudi tovariš Tone ni niti za trenutek miroval. Povsod je sodeloval in se dajal vsem in vsakomur na razpolago, čeprav za to ni pričakoval ne zahvale ali priznanja. Že pred vojno je bil kar trikratni tajnik tako pri domačem gasilskem društvu, pri Sokolu in domačem prosvetnem društvu. Še danes ne miruje in se živahno zanima za vsa dogajanja, še vedno se udeležuje sestankov, občnih zborov, najrajši pa se oglasi pri radomeljski zvezi borcev NOV.

Tov. Tone še danes dobro skriva svoja leta. V tovariškem razgovoru je nasmejan in tudi kritičen, pa vedno tovariški in odkrit. Zato je priljubljen med mlajšimi tovariši, s katerimi rad podebatira o nekdanjih časih in jim daje tudi praktične nasvete za njihovo delo.

Ob njegovem visokem jubileju mu želimo vsi njegovi stanovski tovariši še mnogo zdravih in zadovoljnih let!

N. Vodnik

OSNOVNA ŠOLA IZLAKE

razpisuje delovno mesto

— UČITELJA ZA RAZREDNI POUK

v oddelčni šoli Kolovrat za določen čas.

Razpisni rok je 15 dni.

moj mali svet

- REVIJA ZA VRTIČKARJE,
- REJCE MALIH ŽIVALI IN
- LJUBITELJE NARAVE

Tudi vi lahko postanete naročnik priljubljene revije »MOJ MALI SVET«, ki je praktična in poučna in vam bo odlično služila pri praktičnem in teoretičnem pouku.

Revijo »MOJ MALI SVET« lahko naročite pri

ČZP »KMEČKI GLAS«

Ljubljana, Miklošičeva cesta 4

Delovna skupnost

POSEBNE OSNOVNE ŠOLE NOVA GORICA

ponovno razpisuje
prosto delovno mesto za nedoločen čas

KLINIČNEGA PSIHOLOGA

Kandidat mora imeti končano fakulteto.
Nastop dela 1. januarja 1970.
Razpis velja 15 dni po objavi.

OSNOVNA ŠOLA NARODNEGA HEROJA JOŽETA KERENČIČA, MIKLAVŽ PRI ORMOŽU

razpisuje prosta delovna mesta:

— **3 UČITELJEV RAZREDNEGA POUKA** za določen čas od 1. 1. do 30. 4. 1970

— **1 UČITELJA RAZREDNEGA POUKA** za nedoločen čas.

Na razpisana prosta delovna mesta se lahko prijavijo tudi upokojenci. Samske sobe so na razpolago.
Prijave sprejema uprava šole do 1. 1. 1970.

Razpisna komisija

OSNOVNE ŠOLE KNEŽAK

razpisuje prosto delovno mesto

UČITELJA ZA MATEMATIKO IN FIZIKO
za nedoločen čas.
Pogoj: predmetni učitelj ali profesor.

Nastop dela 1. februarja 1970.
Stanovanje zagotovljeno.

Delovna skupnost

Doma strokovnih šol Vere Šlandrove, Celje

objavlja prosti delovni mesti:

VZGOJITELJA
VZGOJITELJICE (ponovna objava)
Pogoji: po Zakonu o srednjem šolstvu SRS — 37. člen.

Prednost imajo kandidati s prakso v domovih srednjih šol.
Nastop dela možen takoj ali po dogovoru.
Stanovanje: vzgojiteljska soba v domu.

O POP GLASBI

Kot 77. zvezek zbirke »Umetnost in kultura« je pri Prosvetnem servisu v Ljubljani izšla knjižica »O pop glasbi« (popularni glasbi). Avtor Tomaž Domicelj je obdelal pojave v najmodernejših glasbenih strujah, kot so npr.: preprosta oblika bluesa, rock'n'roll, folk-glasba, beat glasba, the beatles itd. O tem se dotika nekaterih pojavov tudi širše, npr. beatništva, popevkarstva itd.

Zanimiva je pesem Jacka Keruaca »Beat generacija«, ki jo objavlja v prevodu. Začetek te pesmi se glasi takole:

». . . pa vendar, pa vendar,
gorje mu
in sram naj bo tistega,
ki misli,
da pomeni beat generacija
kriminal,
nemoralno, mladoletno
pokvarjenost . . .
gorje tistim,
ki jo napadajo,
ker čisto preprosto
ne razumejo zgodovine
in hrepenenja človeškega duha,
gorje tistim, ki verujejo
v atomske bombe,
v sovraštvo do očetov in mater . . .«

Ob srečanju sodelavcev Mlade njive

Zadnje dni novembra je bilo spet srečanje sodelavcev Mlade njive, mladinske priloge Ljubljanskega dnevnika, ki jo ureja pisatelj Ferdo Godina.

V soboto, 22. novembra, se je v dvorani Doma družbenih organizacij zbralo lepo število sodelavcev, učiteljev in staršev otrok. Mladi so prišli iz vseh krajev Slovenije. Od ponekod so prišle kar cele skupine, literarni ali novinarski krožki. To je dokaz, da pisanje v Mladi njivi spremljajo tudi prosvetni delavci. Tako je prišlo večje število mladih sodelavcev iz gimnazije in osnovne šole iz Ajdovščine, iz osnovnih šol Hrastnik, Ježica, Predvor, Tržič, Šmartno in Litija. Prišli so tudi člani lutkarske skupine iz Žirov.

Vsa ta družina, skupaj 150 otrok, je prišla na podelitev nagrad, ki jih je podelilo uredništvo Mlade njive za 29. november. Denarne nagrade so dobili: Jožica Prikeržnik (Hrastnik), Bogomila Vidrih (Ajdovščina), Stanko Ptičar (Litija), Helena Drnovšek (Zagorje ob Savi) in Marko Suhadolc (Šujica pri Ljubljani). Poleg denarnih nagrad so letos podelili še deset knjižnih nagrad, ki so jih dobili sodelavci iz različnih krajev Slovenije. Vsi so prejeli knjižico Kako pišem, ki je nastala prav na takem srečanju pred dvema letoma. In kakor vedno pred 29. novembrom tako je tudi letos urednik Mlade njive književnik Ferdo Godina povabil vrsto književnikov, ki so jih predlagali mladi sodelavci. Srečanja so se udeležili France Bevk, Matej Bor, Jože Šmid, Kajetan Kovič in igralec ter pesnik Vone Kuntner.

Sodelavci Mlade njive in književniki so govorili na temo: Kaj mi pomeni slovenska beseda. Pogovor je pokazal, kako zelo občudujejo slovenski jezik, kako ljubijo pisano slovensko besedo. Naj navedem samo misel, ki jo je povedal srednješolec Kajetan Bajt iz Ljubljane, ki je lepe misli sklenil z besedami: »Zahvaljujem se tovarišu Ferdu Godini v imenu vseh in v imenu slovenske besede.«

Prav ta in še druge izjave povedo, da pomeni Mlada njiva mladini zares veliko. Spodbuja jih pri prvih poskusih pisanja, ob taki spodbudi pa rastejo novi pesniki in pisatelji.

MILOŠ DJUKIĆ

Priprave na folklorni festival

V soboški občini so se že začeli pripravljati na festival folklore, ki bo od 13. do 14. junija prihodnje leto v Murski Soboti. Festival sodi v program jugoslovanskih pionirskih iger. V soboški občini so se mentorji pionirskih odredov že dogovorili za sodelovanje. Na festivalu folklore bo nastopila beltinska folklorna skupina in prikazala etnografsko območje Prekmurja. Pevski zbor osnovne šole III v Murski Soboti bo pel prekmurske narodne pesmi, poleg tega pa bodo izdelali pionirji tudi posebne spominčke za prireditev. Spominčke bo izdelal pionirski odred osnovne šole I iz Murske Sobote, predstavljali pa bodo lutke, oblečene v narodne noše. Bakovski pionirski odred bo izdelal »dožnjeke«. Denar za spominke bo ostal pionirskim odredom.

Tilika

Gostovanje Mladinskega gledališča v Litiji

V torek, 9. decembra 1969, je spet gostovalo Mladinsko gledališče iz Ljubljane. V dveh predstavah so prikazali modernizirano Grimmovo pravljico, ki jo je napisal Aleksander Popović — Rdečo kapico. Spet so se zbrali otroci iz Jevnice, Kresnic, Ribč, Hotiča, Vač, Polšnika, Save, Smartna in Litije. Predstavo, ki pomeni nov uspeh Mladinskega gledališča, si je ogledalo skoraj 800 otrok. Navdušeni so občudovali igro svojih ljubljencev: Alje Tkačeve (Ivanke), Milene Grmove (Rdeče kapice), Braneta Ivanca (volka), Borisa Juha (lovca), Majolke Šukljetove (mame) in Mine Jerajeve (babice).

To je bila v Litiji prva predstava ljubljanskega Mladinskega gledališča v tej sezoni — in upamo, da ne zadnja, saj so člani Mladinskega gledališča iz Ljubljane že kar stalni gostje otrok iz Litije in okolice. In to vedno dobrodošli gostje!

Miloš Djukić